This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

3 2044 103 247 912

86
97.5

HARVARD LAW LIBRARY.

Received Feb. 4, 1904.

TILL BELYSNING

AF

Den Svensk-Norska Unionsförfattningen

OCH

DESS TIDIGARE UTVECKLINGSHISTORIA

EN STATSRÄTTSLIG-HISTORISK UNDERSÖKNING

AF

C. A. REUTERSKIÖLD
FILOSOFIE LICENTIAT

STOCKHOLM
IDUNS TRYCKERI AKTIEBOLAG
1893.

Rec. Feb. 4, 1904.

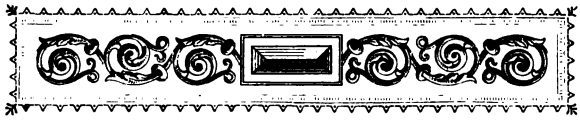

Om Sveriges och Norges inbördes förhållande i det 19:de seklet är mycket skrifvet, och icke minst i våra dagar, då »unionsfrågan» blifvit en brännande politisk fråga af stor vigt för hvarje fosterlandsälskande svensk. Men den frågan kräfver en ingående behandling ej blott ur mer eller mindre politisk synpunkt, utan ock ur en icke-politisk, en vetenskaplig, ur rent historisk-statsrättslig synpunkt. En sådan undersökning behöfver visserligen ej vara utan all betydelse för den politiska frågans lösning, för så vidt den kan tjäna till upplysning om dess utvecklingshistoria och verkliga innebörd, men den har dock dessutom sitt eget, självständiga intresse.

I detta sammanhang torde en reservation på förhand vara lämplig. Om nämligen en dylik vetenskaplig undersökning skulle gifva för det ena eller andra folkets nationalkänsla mindre tillfredsställande och behagliga resultat, så hvarken behöfver eller får detta bero på eller bevisa någon önskan hos förf. om bibehållande af eller återgång till status quo, och än mindre anses ådagalägga någon personlig ovilja hos honom mot samma folk.

Af de arbeten, som ur denna synpunkt behandlat ämnet, har prof. Rydins länge varit hufvudverket så väl för unionens tillkomsthistoria, som för dess gällande rätt. Men genom prof. Alins för några år sedan offentliggjorda un-

dersökningar måste numera den **förra** *delen af Rydins stora arbete om föreningen anses hafva förlorat sin egentliga betydelse. Och då den är grunden, hvarpå själfva byggnaden i den senare delen, som behandlar unionsrätten, hvilar, så kan ej heller denna förblifva stående. Men någon fullständig ersättning för denna har ännu icke gifvits, vare sig i form af en sammanhängande utredning af den gällande unionella rätten, eller någon mera ingående behandling af den unionella författningshistorien.*

Afsigten med föreliggande afhandling har därför varit att i någon, om än ringa, mån göra början att fylla denna brist, dels genom en framställning af grunddragen af den unionella statsrätten, dels genom en historisk öfversigt af författningens första utveckling och tidigare unionel praxis. Inledningsvis har förf. därjämte företagit en undersökning af unionens principer såsom nödvändig, om man vill undgå faran af konstruktion.

Källorna för arbetet äro, hvad förra afdelningen beträffar, de vanliga framställningarna hos Rydin, Höjer, Stang, Aschehoug m. fl. äfvensom en del broschyrliteratur, men i kritisk belysning af de Alinska resultaten, sådana författaren uppfattat dessa. För senare afdelningen har författaren användt statsråds- och ministeriella protokoll, stortings- och riksdagsprotokoll samt andra tryckta handlingar, historiska skildringar och dylikt. Inledningen är bygd på Alins »Unionen». Närmare upplysningar om literaturen finnas bifogade å sista sidorna; förteckningen upptager visserligen äfven skrifter, som ej direkt angå denna afhandling, utan blott unionsfrågan i allmänhet, men den gör icke anspråk på fullständighet.

Kritiska anmärkningar öfver motsatta åsigter hafva vanligen utelämnats, alldenstund sådana i de flesta fall skulle hafva utmynnat i en hänvisning till utgångspunkten och principerna, och sålunda blifvit något enformiga. När citering förekommer, sker detta genom anförande af för-

fattarens namn och, därest han skrifvit flere här begagnade arbeten, därjämte på det i lit.-fört. vid arbetet angifna sätt. Broschyrer däremot anföras med sin hela titel.

För de värdefulla råd och upplysningar, som godhetsfullt lämnats mig af herrar prof. O. Alin, H. Hjärne och S. J. Boëthius samt doc. O. Varenius, liksom det välvilliga tillmötesgåendet från vederbörande biblioteks-, kansli- och arkivtjänstemäns sida, är det mig en kär pligt att här aflägga min förbindligaste tacksägelse.

Stockholm i Maj 1893.

C. A. Reuterskiöld.

Förkortningar:

S. R. F. = Sveriges regeringsform.
S. O. = Successionsordningen.
R. A. = Riksakten.
N. G. = Norges grundlov.
E. K. = Eidsvoldskonstitutionen.

Se för öfrigt litteraturförteckningen.

Rättelse:

I Bihanget s. 189 tillägges under rubriken »Unionens statsrätt»: Varenius, Nyare unionel literatur I—IV, (1892—93).

Innehåll.

INLEDNING.

Unionens principer och allmänna omfattning.

Sid.

Enhetsprincipen ..... 3.
Koordinationsprincipen ..... 10.
Subordinationsprincipen ..... 13.
Unionens omfattning ..... 18.

FÖRRA AFDELNINGEN.

Unionsförfattningens grunddrag.

I. Konungamaktens erhållande och vilkoren för dess utöfning.

§ 1. Allmänna anmärkningar ..... 23.
A. § 2—§ 7. Vilkoren för successionsrätt ..... 26.
B. § 8—§ 10. Vilkoren för regeringens utöfning ..... 30.

II. Konungadömets unionella uppgifter.

§ 11. Allmänna anmärkningar ..... 33.
A. § 12—§ 15. Makten öfver utrikesärenden ..... 35.
B. § 16—§ 17. Öfver inrikes mål ..... 42.
C. § 18—§ 19. Öfver unionsfördragen. ..... 47.

III. De förenade rikenas statsråd.

§ 20. Allmänna anmärkningar ..... 51.
A. § 21—§ 22. Formerna för utrikes måls behandling ..... 51.
B. § 23—§ 26. För inrikes måls behandling ..... 59.
C. § 27. Interimsregering ..... 67.

IV. Unionen och folkrepresentationerna.

§ 28. Allmänna anmärkningar ..... 70.
§ 29—§ 30. Konungaval och riksstyrelsens ordnande ..... 71.
§ 31. Granskningsrätt ..... 74.
§ 32. Unionel lagstiftning ..... 75.

SENARE AFDELNINGEN.

Öfversigt af författningens första tillämpning 1814—1830.

I. De förenade folken och unionen.

Sid.

§ 33. Svenskar och norrmän 1814 ..... 79.
§ 34. Unionella perioder ..... 82.

II. Regeringens unionella verksamhet.

§ 35—36. Konungatiteln, riksvapnet, kröningsinsignier, riddarorden ..... 85.
§ 37. Flaggan ..... 89.
§ 38—§ 39. Förhållande till utlandet ..... 92.
§ 40—§ 41. Diplomatisk representation ..... 96.
§ 42—§ 43. Mellanriksfrågor ..... 101.
§ 44. Unionsfinanser ..... 104.
§ 45—§ 46. Rättsfrågor och öfriga angelägenheter ..... 107.

III. Statsrådet och unionel praxis.

§ 47—§ 48. Riksståthållare och vice konung ..... 111.
§ 49. Statsrådets personal ..... 113.
§ 50. Behandling af frågor om konungahuset ..... 115.
§ 51—§ 52. Lagstiftning och förvaltning ..... 116.
§ 53—§ 54. Finansiella mål ..... 122.
§ 55—§ 56. Diplomatiska utnämningar och instruktioner ..... 126.
§ 57—§ 58. Ministeriella måls behandling i öfrigt ..... 132.
§ 59. Konstitutionsfrågor ..... 138.
§ 60. Beredning och expedition ..... 138.

IV. De unionella frågorna vid storthing och riksdag.

§ 61. Allmänna anmärkningar ..... 141.
§ 62. Storthinget 1814 ..... 141.
§ 63. » 1815—16 ..... 142.
§ 64. » 1818 ..... 146.
§ 65. Riksdagen 1815 ..... 151.
§ 66. » 1817—18 ..... 153.
§ 67. Storthinget 1821 och 1822 ..... 154.
§ 68. Riksdagen 1823 ..... 159.
§ 69. Storthinget 1824 ..... 164.
§ 70. » 1827 ..... 167.
§ 71. » 1828 ..... 171.
§ 72. Riksdagen 1828—30 ..... 174.

Bihang.

I. Protokoll i sammansatt statsråd ..... 179.
II. Källor och literatur ..... 187.

OM UNIONENS PRINCIPER OCH ALLMÄNNA OMFATTNING

Unionens principer och omfattning.[1]

Den 14 Jan. 1814 återställdes genom fördraget i Kiel fred mellan Sverige och Danmark på sådana vilkor, att den svenska regeringen ansåg sig stå vid målet för en under svåra yttre och inre förhållanden planlagd och genomförd politik: ernåendet af större säkerhet för Sverige mot öster och vester genom Norges förenande med Sveriges krona.[2] Danmark-Norges i dubbel mening suveräne konung afstod sitt rike Norge att »under full ego och öfverherrskap tillhöra H. M. Konungen af Sverige och utgöra ett konungarike, förenadt med Sverige». Och detta kunde han i öfverenstämmelse med den tidens hela åskådningssätt göra med full rätt och med förbindande kraft,[3] ehuru Norge alls icke tillfrågades om sina önskningar i detta afseende. Sveriges

---

[1] Jfr Bluntschli s. 57—111, Jellinek s. 3—60, 223 ff., Wheaton I s. 29—74, Travers Twiss s. 16—28, 49—52 m. fl., Stang s. 57 ff., Rydin Fn. s. 248—292, Rydin Un. s. 90 ff., Aschehoug N. S.-F., I s. 1—64, Aschehoug Un. Ud. s. 150 ff., Höjer St. F. s. 1—36. Steenbuch s. 7—12, Gaarder N. G. s. 4—10 m. fl. Unionskomitéernas betänkanden. Broschyrer från 1814 och 15: se bif. lit.-förf.

[2] För en närmare redogörelse rörande unionens tillkomst hänvisas till Alin Un.

[3] Det förtjänar kanske anmärkas, att den danske konungen såsom envåldskonung enligt Kongeloven stod *öfver* all lag och således kunde ändra *hvarje* bestämmelse t. o. m. i denna. Jfr broschyren Reflexions d'un suédois 1814, sid. 8 ff.

krona och rike trädde i sin konungs person — såsom alltid i förhållande till utlandet — i den danske konungens stad och ställe. Sverige fick därigenom en visserligen på krigets rätt grundad, men genom folkrättslig öfverenskommelse erkänd och därigenom laglig rätt till Norge. Makterna gåfvo ett tyst eller uttryckligt erkännande. Kielerfredens betydelse ligger just däri, att Sveriges uteslutande besittningsrätt till Norge af utlandet erkändes och godkändes, och att således hädanefter ingen makt kunde sätta Sveriges anspråk och Sveriges rätt i fråga.

Från att vara en internationel fråga öfvergick därmed förenings-saken till en fråga mellan Sverige och Norge allena, ehuru fortfarande icke utan betydelse äfven för utlandet. Ville Norge finna sig i det nu *internationelt* bestämda förhållandet och således låta Sveriges konung alldeles träda i den danskes ställe, så var allt godt och väl. Ville det däremot icke detta, utan hellre söka att dana sitt öde på egen hand, då blef det Sveriges ensak att se till, huru Kielerfredens bestämmelser om Norges internationella ställning kunde upprätthållas. Att taga befattning med den saken, därtill hade Europas makter ingen skyldighet, ty de hade endast erkänt hvad som ansågs såsom ett fullbordadt faktum, men icke garanterat dettas oföränderlighet. De hade endast förbundit sig att icke hindra Sveriges åtgöranden, om Sverige funne för godt att med vapen betvinga Norge, förutsatt att Norge finge »utgöra ett konungarike, förenadt med Sverige». Men detta vilkor var fyldt, så snart Norge fortfor att kallas konungarike och dess namn således icke utplånades, ej heller dess område styckades. För öfrigt kunde Norge få en i alla afseenden provinsiel ställning ungefär som den österrikiska eller spanska monarkiens olika länder eller Wienerkongressens Polen till Ryssland, eller som i for-

na dagar Liffland och i viss mån Pommern under svenskt välde. Men å andra sidan, om Sverige självt icke ville eller icke kunde upprätthålla det traktatsmässiga tillståndet, utan lät Norge gå sin egen väg, då uppstod åter en internationel fråga, och då, men också först då, hade makterna att ånyo taga i öfvervägande, huruvida de ville erkänna ett självständigt Norge, eller vidtaga andra åtgärder, eller måhända tills vidare låta händelserna ostördt gå sin gång utan något ingripande från deras sida. Sverige skulle i detta fall faktiskt hafva afstått sin nyss vunna och erkända rätt och alls icke längre kunna ställa några grundade anspråk vare sig på Norge eller på makterna. Kielerfredens upprätthållande var allså här conditio sine qua non. Men var detta vilkor fyldt, så var heller ingen ändring i Norges internationella ställning i Europa möjlig utan Sveriges samtycke, hvaremot Sverige för sin del och utan afseende på denna internationella ställning kunde göra Norges folk de allra största medgifvanden, t. o. m. erkänna Norge som »en fri och självständig stat». Men visserligen kunde ett sådant medgifvande hafva kraft och betydelse endast med afseende på det inbördes förhållandet mellan Sverige och Norge och till intet förpligta makterna.

Kielerfredens betydelse är således helt och hållet internationel. Den grundar *med afseende på* Norge ett rättsförhållande i Europa, närmast emellan Sverige och Danmark; och dess erkännande af Europas makter likaså ett rättsförhållande mellan Sverige och dem. Och visserligen ansåg man på den tid, då freden ingicks, att ett rättsförhållande grundades äfven mellan Sverige och Norge, i det att Sverige fick rätts-anspråk på besittningen af Norge utan förutsättning af vidare underhandling och öfverenskommelse. Därmed må dock vara huru som helst. Ty alltsedan Sverige, såsom strax skall

visas, utan att Norges enligt Kielerfreden bestämda internationella ställning ändrades, lyckats upprätta lugn och ordnade förhållanden å den skandinaviska halfön, har Kielerfreden blifvit verkställd och eo ipso förlorat all betydelse för den *gällande* stats- och folkrätten utom i en historisk framställning af unionens uppkomst. Skulle lugnet nu störas och de ordnade förhållandena brytas, så har Sverige visserligen grundade rättsanspråk på — väl icke Europas hjälp, men däremot Europas neutralitet och passivitet, såsom hvarje annat rike med hänsyn till dess inre angelägenheter. Men detta icke på grund af Kielerfreden utan helt enkelt på grund af de *bestående* rättsliga förhållandena och det obestridliga faktum, att Europa hittills icke i internationelt och folkrättsligt afseende känt och erkänt något annat Norge än det med Sverige förenade och införlifvade. Det finns *för Europa* blott *ett* rike på den skandinaviska halfön: Sverige. Och detta rike har, såsom hvarje annat, rätt att sköta sina inre angelägenheter på egen hand och enligt sina lagbestämda former.

Att Sverige verkligen lyckades upprätta lugnet utan att rubba Kielerfreden, det visar historien om unionens genomförande 1814.

Då Norge motsatte sig fredens verkställande, kom det till vapenskifte. Men detta slöts snart genom Mossskonventionen 14 Augusti 1814. Norge hade då redan hunnit upprätta en egen regeringsmyndighet och gifva sig en egen konstitution — i Eidsvold 17 Maj. Genom denna förklarade sig Norge för ett »frit og selvstændigt, udeleligt och *uafhængigt* Rige». Men hvarken Sverige eller någon annan af Europas makter hade erkänt dessa åtgärder, och utan ett sådant erkännande hade de alls ingen betydelse, annat än för Norge självt. De kunde ur svensk och ur allmän synpunkt blott betraktas som olagliga och upproriska anspråk, dock icke på grund

af någon deras absoluta oförenlighet med Sveriges rätt, utan allenast emedan de faktiskt icke erhållit Sveriges samtycke. Sverige hade tvärtom protesterat, ehuru det *kunnat* gifva sitt godkännande och fortfarande kunde så, likaväl som det rättsligen kunde med våld framtvinga sin vilja. Så länge de norska anspråken på *fullständigt* oberoende icke erkändes, så länge var det för öfrigt med afseende på Kielerfredens giltighet och bestånd — och således för Europa — absolut likgiltigt, hvad Sverige tog sig före.

Genom Mosskonventionen förklarade Sverige, utan att dock erkänna Norge såsom af sig oberoende, Norges på egen hand upprättade regering och konstitution lagligen gällande tills vidare och intill dess, att däri nödiga förändringar hunnit genomföras medels underhandling och öfverenskommelse mellan Sverige och Norge, representerade af konungen och storthinget. Ett medgifvande sådant som detta kunde Sverige desto hellre göra, som det alltid ämnat gifva Norge en relativt självständig ställning och bestämma formerna för den samma efter förhandlingar med norske män,[1] ehuru det visserligen skall erkännas, att Mosskonventionen gick långt längre i medgifvanden än meningen varit, om Norge genast och godvilligt gifvit efter. Men för Kielerfredens giltighet och bestånd innebar den 14 Aug. 1814 intet äfventyrligt. Och alldeles det samma gäller om resultatet af de underhandlingar, som kort därpå började med det åter samlade storthinget.

Väl vägrade detta bestämdt att erkänna Kielerfreden såsom på något som helst sätt för Norge positivt förpligtande. Men ett sådant erkännande var alldeles icke behöfligt, och t. o. m. ett förnekande af denna dess karakter i sak betydelselöst just på grund af trak-

[1] Alin Un. Bil. 22 b.

tatens eget innehåll, och enär ingen sökte det samma. Hvad Sverige ville, och Kielerfredens verkställande kräfde, det var unionens *faktiska* genomförande. Frågan gälde nu ingenting annat än, om Norge ville eller icke ville lefva i förening med Sverige, eller rättare den gälde, om föreningsförhållandena skulle ordnas med eller mot Norges vilja och samtycke. Det var allt.

Kan än detta synas vår tid hårdt och upprörande, så var det knappast så för den napoleonska tidens människor. Hvad som 1814 skedde med afseende på Norge, det var icke något enastående i historien eller ens i den tiden, ja det kan mer än väl upprepas ännu i våra dagar.

Storthinget fogade sig emellertid efter nödvändigheten, och beslöt den 20 Okt. 1814 Norges förening med Sverige under *en* konung och på vissa vilkor, om hvilka underhandlingar sedermera fördes till den 4 Nov, då enighet slutligen uppnåddes, och Sveriges konung valdes och erkändes som Norges »konstitutionelle Konge». De så öfverenskomna vilkoren funnos i den fullständigt öfversedda och delvis ändrade Eidsvoldska konstitutionen, hvars hufvudsakliga erkännande såsom *Norges grundlov* i och af Sverige var det från norsk sida uppställda hufvudvilkoret. Detta erkännande — med förut öfverenskomna modifikationer — gafs å konungens vägnar af dess kommissarier vid storthinget den 4 Nov., men då storthinget därjämte begärde konungens egen ratifikation å det så slutna fördraget (grundloven), meddelades denna i form af kongl. sanktion,[1] d. v. s. konungen gjorde lagen till lag genom

[1] Aschehoug N. S.-F. I s. 34 anser konungens samtycke knapt kunna kallas sanktion i vanlig mening, men erkänner dock, att ett samtycke gifvits, utan hvilket lagen ej kunnat komma till stånd. En annan åsigt uttalar Steenbuch s. 3—6.

sitt såsom konung gifna samtycke. Därmed gaf han tillkänna, att han betraktade sig som Norges laglige konung redan *före* grundlovens antagande, ty blott den, som redan *är* konung, kan sanktionera (lagliggöra, sätta i kraft) ett beslut, icke den, som genom själfva detta beslut och tillkännagifvandet af sin anslutning till det samma *blir* konung.

De underhandlingar, som föregått fjärde Novemberbesluten, hade varit ytterst svåra att föra till slut till följd af de hvarandra motsatta uppfattningssätten och utgångspunkterna i Sverige och Norge. Mångt och mycket lämnades obestämdt eller tvetydigt, och de båda kontrahenterna kunde så ingå sin förening, hvardera med sina särskilda, den andras motsatta anspråk och föreställningar. Norge ville anses hafva såsom självständig och oberoende stat af egen fri vilja delvis uppgifvit denna sin ställning och knutit en förening med Sverige. Och kunde än detta formelt sägas i viss mån vara sant, så var det dock ej hela sanningen. Ty hade Norge icke så bestämt sin fria vilja som skedde, då hade dess vilja ingenting betydt. Ej heller är det riktigt att påstå, att Kielerfreden härigenom upphörde att vara den yttersta grunden för föreningen[1] ty såsom redan påpekats, här var alls ingen fråga om Kielerfredens erkännande af Norge — den saken angick Norge strängt taget icke — utan allenast, huruvida Norge ville låta den föreningen, som i alla händelser måste ingås, blifva med dess »fria» samtycke *faktisk* eller icke, och detta utan hänsyn till Sveriges rättsanspråk, om hvilka Norge icke tillfrågades. Norges ja eller nej kunde förändra *formen* och *sättet* för den rättsligen existerande unionens faktiska genom-

[1] Detta är dock den vanliga åsigten.

förande, men betydde intet med afseende på unionen såsom sådan, med afseende på unionens grund.

Utan inblandning från utlandet och genom en uteslutande svensk-norsk öfverenskommelse ordnades sålunda frågan om unionens faktiska genomförande. Europas makter erkände *icke* Norge som fri och självständig, än mindre oafhängig stat — och de hafva ej heller sedan så gjort. Kielertraktaten var fullgjord; Norge hade skilts från Danmark och förenats med Sverige till en i internationelt hänseende enhetlig statsbildning.

Ur denna undersökning framgår som resultat, hvad man kan kalla unionens *enhets- och grundprincip: Historiskt till följd af Kielertraktaten, statsrättsligt på grund af ett bestående, af makterna erkändt och därigenom internationelt rättsligt, faktiskt förhållande skola Sverige och Norge med afseende på utlandet bilda en enda stat, en enda makt under gemensamt öfverhufvud, Sveriges lagliga öfverhet, som alltså inför Europa ansvarar för detta förhållandes fortvaro.*

* * *

I Grundloven af den 4 Nov. voro unionsvilkoren intagna, dock i vissa delar med förbehåll, att de skulle underkastas svenska ständernas pröfning och samtycke, nämligen för så vidt deras tillämpning kräfde modifikationer i den svenska regeringsformen. Under året 1815 gafs detta ständernas äskade samtycke, och de punkter, hvartill sålunda erfordrats och gifvits ej blott Norges och konungens utan ock den svenska riksdagens godkännande, intogos i en särskild urkund, kallad riksakt.

Genom första paragrafen, likalydande i grundlov och riksakt, erkändes Norge af Sverige för »ett fritt

och självständigt rike, som ej kan delas eller afhändas, förenadt med Sverige under en konung, och hvars regeringsform är inskränkt och ärftligen monarkisk». Eidsvoldskonstitutionens lilla, men betydelsefulla ord »uafhængig» uteslöts alldeles ur lagen: Norge blef med andra ord en »fri och självständig» stat *inom* unionen och i förhållande till den enda makten Sverige, men icke utom unionen, icke i Europa, icke i förhållande till någon som helst annan makt. De två rikena ingingo »en förening under en konung, men med åtnjutande af särskilda regeringslagar», såsom det heter i ingressen till riksakten. *En* är regent, men han skall regera enl. hvartdera rikets särskilda grundlagar och intressen, för så vidt dessa ej komma i strid med, eller sätta i fara det internationelt bestämda förhållandet. Af alla de olika och mångfaldiga uppgifter, som pläga falla inom en stats inre politik, blef ingen enda för Sverige och Norge grundlagsenligt gemensam eller tilldelad unionen såsom sådan, såsom en högre statlig enhet. På detta område kunna de förenade rikena alltså gå skilda banor. Och vilja de där vidtaga någon gemensam åtgärd, så fordras bådas samstämmande, men oberoende af hvarandra fattade och utförda beslut. Full jämlikhet i detta fall var Norges vilkor för dess »fria samtycke»; och Sverige beviljade dess fordran, så långt det var möjligt med hänsyn till enhets- och grundprincipens bevarande.

I storthinget yttrades under öfverläggningarna på hösten 1814, att Norge kunde liknas vid den brud, som Sverige sträfvade att vinna, om än på vägar, som blott passade en österländsk despot. Men Norge vore en sköldmö, ingen söderns kvinna; Norge läte sig ej tagas med våld utan satte vilkor för sitt samtycke[1].

[1] Storth. Forh. 1814 sid. 209 och ff. Treschows anförande den 20 Okt.

Till en viss grad hade den stolte norrmannen rätt, ty hade Sverige ej helst och nästan till hvarje pris velat vinna Norges anslutnig på den »fria öfvertygelsens väg», så hade sannolikt föreningens form blifvit mindre oformlig, än den nu blef. För öfrigt kan det vara nog att erinra om den ifver, hvarmed Svea ständer täflade med Norges storthing att i de mest minutiösa formella bestämmelser och äfven i ordalagen uttrycka Norges oberoende och lika rätt.[1] Men oaktadt allt detta uttalades ingenstädes i fördragen, att jämlikheten skulle vara en allt genomgående princip. Och detta kunde också näppeligen hafva skett. Jämlikhet var ej med unionens enhetsprincip möjligt att fullsändigt, om än i stor utsträckning genomföra. Konungen uttalade ock i sin proposition till ständerna[2] om de nya konstitutionella förhållandena, att »då fråga var, ej allenast att stifta *ett skandinaviskt välde* af tvänne fria, länge fiendtliga folk, men äfven att för dem bereda skyndsamma medel till *inbördes förtroende* och uppriktig vänskap», så borde »vid bestämmandet af folkens *gemensamma* rättigheter en *fullkomlig jämlikhet* dem emellan upprättas utan afseende på deras antal eller deras lands afkastningar». Dessa ord åsyftade, såsom ock sammanhanget med det följande utvisar, att upprätta en fullkomlig jämlikhet med afseende på de former, hvari gemensamma rättigheter skulle utöfvas. I alla gemensamma rättigheter borde råda jämlikhet, men därmed var hvarken sagdt eller afsedt, att *alla unionella* rättigheter skulle vara *gemensamma*. Detta *kunde* de under dåvarande förhållanden helt enkelt icke, och därpå syfta ock orden i riksaktens ingress: »sedan

[1] I förslaget till ingress till riksakten stodo t. ex. ursprungligen orden »till stöd för deras gemensamma *tron*» men detta ändrades till »*troner*», m. fl. ex. Se vidare hela R.A. § 3.

[2] Se Alin. Un. Bil. 112 b.

. . . . det föreningsband . . . . mellan Skandinaviens tvänne folk, som . . . . endast bör och skall hvila på ett *inbördes erkännande* af folk*ens lagliga* (märk väl: »*lagliga*» icke »*lika*» eller dyl.) rättigheter . . . . .»

Alltså, att unionen äfven, åtminstone i viss mån, hvilar på en jämlikhetsprincip, det kan icke förnekas. Men menar man därmed, att den är unionens första och enda grundprincip, så är detta icke sant. Det torde då vara bättre att för undvikande af missförstånd af en term, som ofta brukas i dyl. betydelse, här använda benämningen unionens *koordinationsprincip,* som alltså är den andra och kan uttryckas så:

På grund af de 1814 och 15 ingångna öfverenskommelserna, Norges grundlov och riksakten, skola de under en konung förenade rikena Sverige och Norge i förhållande till hvarandra och med afseende på alla inre angelägenheter utgöra två, af hvarandra oberoende, fria och självständiga stater, styrda hvar efter sina regeringslagar och specifika intressen, och således vara med hvarandra fullt sidoordnade i ett skandinaviskt statssystem.

* * *

I sina inre angelägenheter bilda således de båda rikena hvart för sig, men icke tillsammans en statsenhet. Utlandet däremot känner blott en enda stat på den skandinaviska halfön. Å ena sidan hafva Sverige och Norge lofvat att betrakta och behandla hvarandra som två koordinerade stater — å den andra skall utlandet betrakta och behandla dessa två som en enda. Under sådana förhållanden kan icke skilnaden strängt och fullständigt genomföras, utan de två måste i vissa fall blifva och vara ett. De utrikespolitiska ärendena måste vara gemensamma.

Men gemensamheten kan ordnas antingen så, att utlandet får att göra med *enheten af de två*, eller så, att det blir blott *den ena* af de två, som representerar bägge. Med andra ord kan detta uttryckas så, att det gemensamma alltigenom tillhör hvarken den ena eller den andra makten, utan bägge såsom i hvarandra uppgångna till ett helt; eller det tillhör antingen den ena eller den andra, såsom bägges representant. — Väljer man det första alternativet, så blir däraf en oundviklig följd, att vissa självständiga, verkligt unionella organ och institutioner för den högre enheten måste upprättas, under hvilka rikenas särskilda myndigheter måste subordinera — åtminstone i rang. Suveräniteten i yttre mening måste då tillhöra enheten af de båda förenade makterna, men icke dessa själfva, hvar för sig. Förutsättningen är alltså en, om också helt ofullständig, »amalgamation», som det 1814 hette. Emellertid utvecklades förhållandena 1814 så, att hvarken förutsättningen eller följden låg inom möjlighetens gränser. Näst Sveriges adel och Sveriges krigslystnad fruktade Norge intet så mycket som Sveriges »amalgamationsplaner.» [1]

Då alltså det första alternativet icke kunde väljas eller åtminstone icke valdes, återstod blott det andra, att låta det ena riket representera bägge. I detta fall måste suveräniteten i yttre mening tillhöra blott detta rike, icke det andra, men detta andra kunde i ersättning få en, också i formelt afseende, desto friare och självständigare ställning i öfrigt. Ty några öfverordnade unionella institutioner behöfde då icke skapas — och någon »amalgamation» icke komma i fråga. Men onekligen kunde föreningen därigenom i längden icke blifva annat än mindre fast och mindre stark. Det

[1] Jfr broschyren Den svenske Adels amalgamationsplan.

oaktadt eller kanske just därför valde man denna utväg.

Sveriges ursprungliga plan hade ingalunda varit att gifva Norge en med sig fullständigt sidoordnad ställning, och Norge självt satte aldrig i fråga att få konstitutionella garantier med afseende på, eller del i utrikespolitikens ledning. Någon egen diplomati hade det ännu icke hunnit förskaffa sig — det var ju ej en gång af Europa erkändt — och framstälde ej heller anspråk därpå, ehuru enskilda förslag därom framkommo[1]. Så blef den nya statsorganisationen på den skandinaviska halfön med afseende på utlandet allenast ett utvidgadt Sverige, omfattande såväl det gamla moderlandet som det från Danmark lösryckta Norge. I stället för att med Sverige i lika grad uppgå i en högre unionel enhet, ett »Förenadt Skandinavien», och bilda *ett* folk och *ett* rike, blef Norge härigenom att anse som ett appendix till Sverige, som en »integrerande del» af Sverige, ett bundtsförvandtland under Sveriges hegemoni. Så faktiskt och så rättsligt.

Men Norge har aldrig erkänt ett dylikt lydnads- eller subordinationsförhållande, lika litet som det erkänt enhetsprincipen, sådan den ofvan formulerats. Detta är för öfrigt helt naturligt, ja det enda möjliga, om man utgår från norsk ståndpunkt, i ty att Norge ansåg sig och gjorde anspråk på att anses som ett fullt suveränt land, och det vore obilligt att begära, det detta suveräna Norge skulle afstå något af sin suveränitet till ett — i dess ögon — på intet vis öfverlägset eller mera suveränt folk. Och så som unionsfördragen äro tillkomna och skrifna, går det lätt nog att förklara det faktiska beroendet af Sverige som ett undantag

[1] Dessa gälde dock egentligen egna konsuler; ministrar och sändebud ansågos icke kunna vara annat än gemensamma.

från jämlikhetsprincipen, som ett af Norge tolereradt och tills vidare gällande, men dock *rätts*-stridigt faktum.

Då emellertid själfva utgångspunkten — jämlikheten såsom första och enda grundprincip — är falsk, så blir den norska uppfattningen alldeles ohållbar trots det, att den funnits allt från begynnelsen och trots det, att Norge tilläts inträda i unionen med en sådan uppfattning. Den leder konsekvent till krafvet på — *två* utrikesministrar, d. v. s. enhetens upplösning eller med andra ord den skandinaviska halföns förvandling till *två europeiska* makter, något som alldeles obestridligt är det samma som den 1814 ingångna unionens upplösning. En åsigt, som leder till dylika följder, är omöjlig, och måste af statsrätten förkastas. Skulle de norska *anspråken* 1814 hafva blifvit något mera än anspråk, hafva öfvergått till gällande *rätt*, så måste de hafva blifvit såsom sådan af Europas makter erkända, då det torde vara ostridigt, att Europas rätt stiftas af Europa själft och icke med rättsverkan kan på egen hand ändras af någon enskild dess fullmyndige, än mindre såsom här omyndige ledamot. Norge kunde visst framställa anspråk och kräfva alla möjliga rättigheter, det kunde dekretera sig »frit og uafhængigt» i alla afseenden, men skulle allt detta icke blott stanna vid bålstora fraser och tomma anspråk, så måste det ock förstå att tilltvinga sig Europas samtycke. Men däri brast det. Europas stats-system var icke och är icke pligtigt att utan vidare pröfning i sig upptaga nya fullmyndiga medlemmar, och 1814 och 15 tillbakavisade det efter en sådan pröfning Norges anspråk, och Norge förmådde icke att trotsa sig till sin på egen hand dekreterade »rätt». Visserligen hade Europa ingen *rätt* att disponera öfver Norge, lika litet som Norge kunde föreskrifva Europa lagar. Frågan gälde ej heller annat än, hvilkendera parten *faktiskt*

skulle foga sig. Att detta icke blef Europa, utan Norge, är välbekant: det skedde definitivt den 4 Nov. 1814. Resultatet häraf var Kielerfredens faktiska genomförande, för så vidt den samma afsåg att reglera internationelt europeiska förhållanden; och Europa erkände det nya internationella förhållande, som därigenom uppstod, såsom rättsligt. Då betyder det föga med afseende på rättsgiltigheten, om en eller annan icke erkänner denna. En annan sak är, att så länge ett dylikt erkännande icke blifvit af alla, och i främsta rummet de närmast intresserade gifvet, så länge sväfvar rätten i ständig fara att læderas. För den faran utsatte sig Sverige genom den tvetydighet och oklarhet, som utmärkte underhandlingarna 1814.

Af hvad nu sagts framgår, att den enhetsprincip med afseende på yttre och den koordinationsprincip med afseende på inre förhållanden, hvarpå unionen blef bygd, icke kunde med hvarandra förenas på mer än två vägar, som bägge leda till inskränkning med afseende på koordinationsprincipens giltighet antingen ur självständighetens eller ur jämlikhetens synpunkt: *antingen* amalgamation *eller* subordination; ett tredje gifves ej.

Statsrättsligt är alltså — hvad än Norge må säga — unionen bygd på ännu en princip, den där kan kallas unionens *subordinations*-princip och lyder så:

Då Sverige och Norge till följd af enhetsprincipen måste i förhållande till utlandet utgöra ett enda rike, och då de genom koordinationsprincipens användning och de politiska förhållandena 1814 med hvarandra sidoordnats utan att tillika organiseras som en stat, så blef Sverige de facto och de jure unionens representant utåt och Norge med hänsyn härtill osjälfständigt underordnadt Sverige.

* * *

Man kan knapt vänta, att en union, bygd på sådana principer, skall vara synnerligen fast eller omfattande. Dess i och för sig nödvändiga uppgifter kunna hvarken vara många eller betydande, och det är dessutom a priori antagligt, att de tendenser, som inom den *göra sig gällande*, snarare skola vara riktade på unionens försvagande, än dess förstärkande.

De ärenden, som åtminstone i viss menig kunna betraktas som unionella d. v. s. ega betydelse för båda rikena gemensamt, vare sig såsom ett helt eller såsom två med hvarandra förbundna, äro af två slag:

1:o) *sådana*, som i öfverensstämmelse med unionens enhetsprincip teoretiskt äro att anse som unionella, ehuru de på grund af unionens bristfälliga organisation och dess subordinationsprincip enligt den positiva rätten blott tillhöra det ena riket såsom representant för enheten i statsförbindelsen; och

2:o) *sådana*, som i öfverensstämmelse med unionens koordinationsprincip egentligen äro särskilda, men likväl på grund af rikenas faktiska förening kunna sägas vara af intresse för eller »angå bägge rikena».

Till den förra gruppen höra naturligen endast de ärenden, som angå förhållandet till främmande makter: diplomatiska eller ministeriella. Till den andra gruppen åter måste alla öfriga ärenden hänföras, som kunna gå under namnet »unionella». Hvilka dessa äro, har hvarken Norges grundlov eller riksakten uttalat, äfven om man där kan finna spridda antydningar. Deras antal kan naturligen ständigt ökas och sålunda den unionella sferen utvidgas genom särskilda, för bägge rikena bindande öfverenskommelser, som alltså för sin ändring kräfva bägges samtycke, eller genom blott samstämmande beslut, som alltså ensidigt kunna omgöras. Det är klart, att om vissa uppgifter på dessa vägar blifva gemensamma, de därför dock icke behöfva

införas i unionsfördragen, ehuru äfven detta kan ske, då ju naturligen till den andra gruppen af unionella ärenden också måste räknas alla frågor om ändring af de bestående unionella förhållandena enligt grundlov och riksakt.

GRUNDDRAGEN AF UNIONSFÖRFATTNINGEN

ENLIGT

NU GÄLLANDE RÄTTSBESTÄMMELSER.

I.

Om konungamaktens erhållande och vilkoren för dess utöfning.[1]

§ 1. Om konungs rätt till Sveriges krona och regering var redan genom grundlag stadgadt, då Sveriges konung i denna sin egenskap genom Kielerfreden de jure och genom storthingets beslut den 20 Okt. och 4 Nov. 1814 de facto erhöll Norges rike. Af Kielerfreden och unionens enhetsprincip följer, att eho, som enligt svensk rätt är eller blir Sveriges laglige konung tillika och därigenom äfven är de förenade rikenas representant i Europa och alltså konung af Norge. I afseende på detta förhållandes giltighet inträdde ingen som helst förändring genom Moss-konventionen eller novembergrundlagen. *§ 1.*

Det är en allmän regel, att en lag af högre ordning eger vitsord framför en af lägre. Det måste vidare anses obestridligt, att den lag, som reglerar en stats ställning till andra, eller ett mer eller mindre utbildadt helt af andra, är högre än den lag, som reglerar samma stats inre förhållanden. Och under det slutligen Kielerfreden är den lag eller grund, hvarpå

[1] Jfr Rydin Fn. s. 294 ff. Naumann II, s. 42 ff. 58 ff. Stang s. 72 ff. Aschehoug N. S.F. I. s. 201 ff. Berger s. 20 ff. Key-Åberg s. 100—118.

den skandinaviska Nordens (Sveriges, Norges och Danmarks) rättsställning bland Europas makter hvilar, så äro novembergrundlagen och riksakten lagar, som ordna Sveriges och Norges inbördes, den skandinaviska halföns egna *inre* förhållanden. Däraf blir en nödvändig följd, att inga som helst särskilda öfverenskommelser mellan de förenade rikena inbördes kunna förändra den europeiska rätten — och enligt denna är Sveriges enligt svensk rätt laglige konung tillika och därigenom äfven Norges.

Innehafvaren och utöfvaren af konungamakten måste därför alltid vara en och den samme i Nordens båda riken, och kan under inga omständigheter vara en i Sverige och i Norge en annan. Bestämmelserna om rätten till »de förenade rikenas gemensamma troner», om vilkoren för regeringens förande och förlust samt om interimstyrelse måste därför möjliggöra en sådan sakernas ordning. Detta hade naturligen kunnat ske därigenom, att de svenska lagarna blifvit gällande för hela det nya skandinaviska väldet, d. v. s. införts äfven i Norge.

Något annorlunda ställde sig frågan, sedan Sverige genom särskild öfverenskommelse med Norge erkänt detta som ett i förhållande till sig fritt och självständigt rike. Ty detta innebar, att konunga*makten* kunde i Norge blifva en annan än i Sverige, ehuru konungens person eller konungamaktens aktuella innehafvare alltid måste vara en och den samme i bägge länderna. Men Sverige kunde under sådana förhållanden icke längre göra anspråk på att ensidigt få ordna dithörande frågor, utan allenast efter öfverenskommelse med Norge. Sverige ändrade också genom sitt fria beslut sin gällande rätt och fastställde nya former för lagstiftningen i detta fall, hvarigenom dess åtgöranden och beslut på vissa vilkor gjordes beroende af Norges fria samtycke.

Emellertid är härmed den möjligheten icke utesluten, att i de *särskilda* grundlagarna kunde finnas eller inryckas bestämmelser, gående utöfver de gemensamma. I fråga om giltigheten af dessa ställer sig saken något olika i olika fall. Äro de stridande mot de gemensamma, så sakna de all kraft och betydelse. Äro de icke detta, så kunna de väl innehålla en ovilkorlig förpligtelse för konungen och vederbörande rike enskildt, men deras læderande kan medföra unionella följder (t. ex. med afseende på successionsrättens förlust) *endast*, för så vidt de äro svenska. Att detta är strängaste formella rätt, kan icke lida något tvifvel, då ju Sveriges grundlagar *endast* genom riksakten kunnat undergå modifikationer, men där detta icke skett, i alla delar fortfarande måste anses ega full gällande kraft för Sverige, och deras öfverträdande ovilkorligen medföra de lagstadgade följderna — för Sverige, hvilket i realiteten vill säga äfven för Norge. Däremot förklarades Norges grundlov uttryckligen ega giltighet allenast under förutsättning och förbehåll af Sveriges rikes ständers konstitutionella rätt i de delar, som för Sverige hade konstitutionel betydelse. Och sitt samtycke hafva ständerna gifvit blott till de i riksakten intagna stadgandena.

Ett rigoristiskt fasthållande af detta kan visserligen med den utveckling, förhållandena tagit, blifva en illustration till regeln: »summum jus — summa injuria». Men det är just uppgiften vid en undersökning, sådan som denna, att taga reda på hvad som verkligen är summun jus; sedermera må den praktiska politikens män tillse, huruvida denna summum jus blifvit summa injuria, och i så fall reformera.

* * *

A. *Vilkoren för successionsrätt.*

A. *Vilkoren för successionsrätten* finnas upptagna i S. O. samt i R. A. § 1 och § 2, för så vidt de äro gemensamma.

§ 2. Konungadömet ärftligt.

§ 2. Konungadömet skall vara ärftligt på mannssidan efter förstfödslorätt i rakt nedstigande led (S. O. § 1), eller som R. A. uttrycker det, tronföljden skall vara rätt nedstigande och agnatisk. Hvarken det kongl. husets prinsessor, ej heller deras gemåler eller afkomma ega arfsrätt. Däremot tillkommer sådan »den ofödde, som strax intager sitt tillbörliga rum i arfföljden, så snart han efter faderns död födes till verlden», om fadern i lifstiden varit konung eller arfsberättigad (S. O. § 2, R. A. § 2).

§ 3. Anmälan hos storthinget.

§ 3. »När en prins med arfsrättighet till Sveriges och Norges förenade kronor födes, skall hans namn och födelsestund tillkännagifvas inför nästinstundande storthing och i dess protokoll antecknas» (R. A. § 2). Detta stadgande tillhör egentligen N. G., men då det af Sveriges ständer godkändes och insattes i R. A. och i den paragraf af R. A., hvilken handlar om successionen, så bör man trots dess obetydlighet och trots dess afseende på Norge allena, betrakta det som ett unions- och successionsvilkor, således gällande äfven med hänsyn till rätten till Sveriges krona. Dock är ingen påföljd stadgad för dess uraktlåtande. Eljes skulle denna blifva effektiv för unionen på samma sätt och i samma grad som för Norge. Naturligen kan dock icke den omständigheten, att Norges storthing eventuelt underläte att i sitt protokoll göra anteckning om skedd anmälan, medföra någon som helst rättsverkan med hänsyn till arfsrätten, alldenstund denna upphör endast på grund af förbjudna underlåtanden eller öfverträdelser från furstehusets sida, hvilket dock ingen som helst makt har öfver storthingets protokoll.

§ 4. »Konung skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är»; så lyder S. R. F. § 2 och till den hänvisar S. O. § 4 alldeles uttryckligt. I N. G. § 4 heter det, att »Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion». Det är blott ett annat uttryck för samma sak, nämligen att successionsrätten är beroende af en viss trosbekännelse på visst sätt formulerad. Skulle dock uttrycket i N. G. betyda något annat och mera — t. ex. att konungen måste som läronorm antaga äfven andra den allmänna lutherska kyrkans bekännelseskrifter [1] än de i S. R. F. § 2 nämda — så blir N. G. utan kraft och verkan med afseende på arfsrätten. Det är intet som hindrar konungen att antaga dem, om han själf så vill och under förutsättning, att de äfven enligt den svenska kyrkorätten icke strida mot, utan fastmer bekräfta de i S. R. F. § 2 nämda skrifterna. Men om han icke vill, så lider han dock ingen som helst minskning i sina rättigheter därigenom, enär *riksens ständer* i Sverige icke godkänt den norska paragrafen. Däremot, om han icke fyller den svenska grundlagens ovilkorliga bud, så har han eo ipso rättsligen förlorat sin krona. *§ 4. Religionsbekännelse.*

Och då S. O. § 4 vidare stadgar, att »den af kongl. familjen, som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten», så innebär detta, att eljes arfsberättigad furste, som affallit från den rena läran enligt S. R. F. § 2, därigenom för sig och efterkommande (= »*all* successionsrätt») förlorat arfsrätten. Skulle han däremot återvända till samma rena lära, så synes han böra återfå sin fulla arfsrätt, [2] därest icke vid inträffad tronledighet någon annan med *förbigående*

[1] Gaarder, N. G. s. 17 och s. 20.

[2] Stang s. 73, Berger s. 35.

af honom redan tagit kronan i arf, enär han då, så att säga, försutit tiden.[1] Men i annat fall bör han ega rätt att återtaga sin plats i arflinien på grund däraf, att grundlagarna skola tillämpas efter ordalydelsen, och denna: »som ej sig till samma lära bekänner», synes i detta fall bjuda en sådan tolkning. Eljes hade ett annat uttryck än »bekänner» bort användas,[2] t. ex »som affaller», eller dyl. Dock är denna tolkning icke den enda och skäl finnas äfven för andra.

§ 5. Förmälning.

§ 5. *Arfsrätten förverkas* vidare fullständigt enl. S. O. § 5 af prins, som ingår äktenskap med enskild svensk eller utländsk mans dotter, eller ock, likgiltigt med hvem, utan konungens vetskap och samtycke. Här är icke taladt om enskild *norsk* mans dotter.[3] Men antingen kan man anse bestämmelsen per analogiam gälla äfven för detta vid S. O:s nedskrifvande icke förutsedda fall, eller också kan saken så uttryckas, att emedan S. O. fortfarande gäller för Sverige, och enär Sverige 1814 delvis erkände Norge såsom utland i förhållande till sig, så förlorar efter unionen prins, som äktar norsk mans dotter därigenom sin svenska, och på denna grund också sin norska arfsrätt.

Emellertid innehåller N. G. ett något liknande förbud, som kan vålla svårigheter. Dess § 36, som förbjuder äktenskap utan konungens samtycke, är nämligen icke till hinder för äktenskap med enskild mans dotter, därest sådant samtycke kan erhållas. I detta fall gäller emellertid S. O. såsom kompletterande. Skulle man nu anse ett analogislut, sådant som ofvan nämdes otillbörligt vid grundlagstolkning,[4] men godkänna den

[1] Stang s. 74, Berger s. 36.

[2] Naumann II. s. 45.

[3] Berger, s. 41, anser lagen här kunna suppleras af lagtolkningen.

[4] Jfr dock Stang s. 30 ff. och Naumann II, s. 8 ff.

senare bevisföringen, så uppstår den betänkligheten, att prins under förutsättning af konungens samtycke kan förmäla sig med enskild *norsk* mans dotter och likväl bibehålla arfsrätten, men blott till Norges krona. Men detta har ingen betydelse: Norges konung kan aldrig vara Sveriges, men Sveriges är alltid Norges; och då han otvifvelaktigt i Sverige genom ett sådant steg förlorat sin arfsrätt, så hjälper honom N. G. § 36 alls intet.

§ 6. Prins, regent i annan stat.

§ 6. Prins, som genom val, arf eller gifte blir regerande furste af utländsk stat förklaras genom S. O. § 8 sin svenska, och således numera sin svenska *och* norska tronföljdsrätt förlustig utom för det fall, att konungen och Svea rikes ständer gifvit sitt samtycke. Den frågan, huruvida Norges storthing också eger att med rättsverkan gifva eller vägra sitt bifall, skall behandlas i annat sammanhang.

Reser prins utrikes utan konungens vilja, kunna, enligt Rydin,[1] »konung och representationerna gemensamt» beröfva honom arfsrätten. Detta är visserligen äfven möjligt — men icke genom ett enkelt beslut i vanlig lagstiftningsväg, utan allenast genom en grundlagsändring, alldenstund hvarken S. R. F. eller S. O. stadgar någon som helst påföljd för prins, som uraktlåter S. O. § 7. Väl är det sant, att Norges Eidsvoldskonstitution i sin § 38 innehöll en dylik ansvarspåföljd, men dels kunde denna utan Svea rikes ständers aldrig gifna samtycke icke blifva gällande, dels sattes detta ej heller i fråga, ty just dess detta afseende moment ströks ur Norges grundlov.

§ 7. Abdikation och afsättning.

§ 7. Det är slutligen ännu en fråga, som i detta sammanhang bör vidröras, nämligen om arfsrätten till kronan efter konung, som abdikerat eller afsatts. Ursprungligen fans enligt S. R. F:s uttryckliga ord ingen

[1] Rydin, Fn. s. 295, noten.

arfsrätt annat än för »afliden» konungs manliga efterkommande.[1] Numera är väl detta ordet »afliden» borttaget, men utan uttalad afsigt att ändra meningen. Dock kan detta medföra en viss tveksamhet med afseende på frågans besvarande. Så länge ordet »afliden» stod kvar, var saken klar: ingen arfsrätt, om konung abdikerar eller afsättes. Men man kan väl ock säga, att oafsedt detta lilla ord, ligger i själfva begreppet arfsrätt innesluten förutsättningen af den föregående innehafvarens död. Döden kan dock vara lekamlig eller borgerlig, och man kan tänka samma rättsverkan i bägge fallen. Förut afgjordes frågan genom nämda ord »afliden», som aldrig kan användas annat än om lekamlig död. Numera kan den åtminstone vara omtvistad.

Att konungen har rätt till abdikation, är självklart, dock med det lika självklara tillägget, att han icke har rätt att nedlägga endast Norges eller endast Sveriges krona och behålla den andra. Antingen båda eller ingen, och i förra fallet alldeles utan förbehåll och, därest han vill fullt betrygga sin ätts arfsrätt, endast med representationernas samtycke. Hvad nu är sagdt om konungs abdikation, det gäller ock om hans afsättning, därest en sådan är på laglig väg möjlig. Skulle den så vara, då måste detta finnas uttryckligen stadgadt i grundlag. Den frågan bör emellertid ej här behandlas, utan i samband med redogörelsen för folkrepresentationernas unionella uppgifter.

* * *

B. *Vilkoren för regeringens utöfning*

B. *Vilkoren för regeringens utöfning* återfinnas dels i R. A., dels i de resp. grundlagarna.

[1] Jfr Key-Åberg s. 112 ff.

§ 8. Konung är myndig vid fylda 18 år. Denna bestämmelse finnes icke i den af båda rikenas folkrepresentationer antagna riksakten utan har kommit till stånd på annan väg. För Sveriges del stadgar S. R. F. § 41: »Konung vare myndig vid fylda aderton år. Lag samma vare för den till tronföljden närmast berättigade prins». Motsvarande paragraf i N. G., nämligen § 8, lyder: »Kongens Myndigheds Alder fastsættes ved en Lov, der gives efter Overeenskomst imellem Norges Storthing och Sveriges Stænder, eller hvis de derom ikke kunne forenes, ved en af begge Rigers Representanter udnævnt Committee», på visst sätt bildad. Genom lagen af 18 Juli 1815 blir konung äfven i Norge myndig vid sitt »fyldte attende Aar». Det sätt, som N. G. § 8 föreskref för denna frågas afgörande, har alltså icke blifvit följdt, i ty att ingen för Sverige och Norge gemensamt gällande lag antagits, ehuru de båda särskilda lagarna i anseende till innehållet öfverensstämma, och ehuru en öfverenskommelse faktiskt, om också icke alldeles formelt skedde. Detta medför emellertid, att formelt taget båda länderna kunna, hvart för sig, med iakttagande af vanliga regler för lag-(resp. grundlag-)stiftning ändra myndighetsåldern, om man också måste förneka dem båda den moraliska rätten därtill. För sin del borde väl Norge vara bundet af N. G. § 8, som föreskrifver öfverenskommelse och äfven visar utväg, i fall sådan ej kan nås, men då Sveriges riksdag aldrig gifvit denna paragraf laga kraft för Sverige, och således för sin del icke är bunden af den samma, så är dess formella betydelse ingen. Skulle det inträffa, att ettdera riket i laga ordning ändrade gällande bestämmelser rörande konungens myndighetsålder, så blefve den rättsliga följden däraf, att ändringen blott gälde vederbörande rike enskildt. Men då regeringsmaktens aktuelle innehafvare och utöfvare all-

§ 8. Myndighetsålder.

tid och under alla omständigheter måste vara samma person i bägge rikena, och då Sveriges konung är de förenade rikenas representant, så kunde det också endast blifva en förändring från *svensk* sida, som fick rättsgiltighet. Därmed vore ju dock en unionskonflikt oundviklig, särdeles som från den norska utgångspunkten af 1814 enhetsprincipen i unionen icke är erkänd. Och moraliskt skulle ett dylikt handlingssätt från svensk sida åtminstone i allmänhet vara fördömligt såsom stridande mot den äfven af Sverige erkända koordinationsprincipen.

§ 9. Ed och konungaförsäkran.

§ 9. Konungen skall vid sitt tillträde till regementet, dels såsom svensk konung afgifva en konungaförsäkran i enlighet med § 8 af 1809—10 års riksdags beslut; dels såsom norsk konung muntligen eller skriftligen aflägga ed enligt formulär i N. G. § 9 antingen i statsrådet eller, därest storthinget är samladt, inför detta.[1]

§ 10. Skyldighet att regera enl. grundlagarna.

§ 10. Konungen är slutligen skyldig, att såsom det heter i S. R. F. § 4, »styra riket på det sätt, denna regeringsform föreskrifver», då han handlar i egenskap af Sveriges, och likaså mutatis mutandis i egenskap af Norges konung, N. G. § 9. Skulle konung komma i den ställning, att han faktiskt icke är i stånd att utöfva regeringen, äfven om han uppfylt öfriga vilkor — såsom t. ex. om han blir tillfångatagen eller sinnesrubbad — så upphör äfven hans rätt därtill, ehuru icke nödvändigtvis ovilkorligt eller för alltid, och icke heller hans rätt att *vara* konung, därest ej särskilda bestämmelser finnas, som medföra äfven den följden.[2]

[1] Jfr ang. ansvar för uraktlåtenhet Munch-Ræder s. 59.

[2] Jfr längre fram, då tal blir om representationens rätt enl. S. R. F. § 92.

II.

Konungadömets unionella uppgifter.

§ 11. Konungadömets uppgifter äro särskildt svenska och särskildt norska.[1] Men då Sverige och Norge i förhållande till utlandet äro att betrakta som *ett* rike, och då deras förening är afsedd att vara ej blott en formel eller personlig, utan ock till inbördes bistånd och förkofran, särdeles genom den gemensamme konungens verksamhet, så kan det ej heller vara obefogadt att tala om *unionella uppgifter* för konungamakten, blott man stadigt fasthåller, att dessa icke kunna vara unionella i den mening, att de äro riktade på *ett* objekt — den skandinaviska staten — utan alltid måste tänkas särskildt för Sverige och särskildt för Norge. Någon »unionskonung» existerar icke.[2] Men då de förenade rikena på grund af koordinationsprincipen blefvo *§ 11.*

[1] Rydin Fn. s. 313 ff. anser dem dock unionella i sträng och egentlig mening, d. v. s. afseende unionsstaten — och detta är för öfrigt den vanliga uppfattningen. Konungen anses i vissa fall handla som svensk, i andra som norsk, och i ytterligare andra som *unionskonung*. Till följd häraf blir framställningen hos Rydin och andra förf., som hylla samma åskådning, väsentligen och genomgående olik den, som här skall lämnas. Åsigten om unionsstat, unionskonung o. dyl. är i själfva verket en senare tids, med anor blott från 1830-talet, men genomgår numera de flesta både svenska och norska arbeten.

[2] Samma uppfattning är uttalad af prof. H. Hjärne i åtskilliga tidskrifts- och tidningsuppsatser, t. ex. i Göteborgs Aftonblad för 1893.

i det inre med hvarandra sidoodnade och af hvarandra oberoende och således kunde slå in på alldeles olika, ja motsatta vägar, så var förutsättningen, att den gemensamme konungen skulle, *ej* som skiljedomare mellan *folken* eller deras representationer söka hindra förhastade och ödesdigra beslut, utan skulle positivt såsom *rikenas* ende representant själf taga och hafva ledningen och det afgörande inflytandet i sin hand, och så föra sina bägge folk till allt större öfverensstämmelse och gemenskap. Och då vidare unionen i vissa afseenden kom att sammanfalla med Sverige, så blef det en ej mindre svår uppgift för Sveriges konung att handhafva dithörande ärenden på ett sätt, som tillgodosåg ej blott det gamla Sveriges exklusiva intressen — de fingo visst icke försummas — utan också det nya Sveriges (Sverige-Norges) och, så långt sådant kunde ske utan skada för detta Sverige eller Sverige-Norge, äfven Norges privata intressen.

Handhafvandet och ledningen af de båda folkens särskilda och gemensamma angelägenheter på ett sätt, som utan fara för deras själfständighet och individuella utveckling på de bestående fördragens grund, likväl allt mera gör dem med hvarandra solidariska och låter de särskilda angelägenheterna allt mer blifva realiter gemensamma under iakttagande af laga former: det är i allmänna drag hvad man kan alla konungadömets unionella uppgift. Denna kan emellertid närmare preciseras och specificeras med ledning af lagarnas positiva innehåll. Det torde därvid vara lämpligast att iakttaga den ofvan framstälda skilnaden mellan olika hufvudslag af s. k. unionella ärenden.

* *
*

A. § 12. *Makt öfver utrikespolitiken och dithörande frågor* [1] har konungen blott i egenskap af Sveriges konung. Unionsfördragen — Norges grundlov och riksakten — ordna fullständigt Norges förhållanden, men tala alldeles icke om några särskilda norska diplomatiska saker. Alltså måste man säga, att *Norge inga sådana har.* Väl kan Norges folk hafva sina särskilda, privata intressen i förhållande till och med afseende på utlandet. Men då det i Europa icke existerar någon norsk stat, så är det sjelfklart att denna rättsligen icke existerande stat ej heller rättsligen kan hafva några egna eller särskilda angelägenheter af i fråga varande slag. Det norska folkets europeiska *intressen* handhafvas af den skandinaviska statens representant i Europa, Sveriges konung. Endast denna stat, och faktiskt är den genom internationel öfverenskommelse och europeisk rätt identisk med Sverige, kan hafva utrikespolitiska, diplomatiska *angelägenheter* att vårda. Ett annat förhållande har Europa icke erkänt. Och något annat är ej heller genom Sveriges och Norges privata öfverenskommelser stipuleradt. Ty då det i N. G. talas om »konungens» makt öfver utrikespolitiken, kan med konungen blott menas konungen såsom den andra part, med hvilken Norges folk ingick ett fördrag.[1] Men om utöfningen af den makt, som Norges folk då tillerkände konungen, stadgades i norsk lag intet, oaktadt Norges konung skulle vara en »konstitutionel Konge» med ansvariga rådgifvare. Utan sådana fins ingen norsk kungamakt, och då det nu är så, att den statsrådsledamot, som enligt E. K. skulle vara den norske kungens ansvarige rådgifvare i diplomatiska mål, genom 4 Nov.-beslutet alldeles försvann ur N. G., så innebar detta

A. § 12. *Utrikesärenden.*

[1] Se vidare broschyren »Om de ministeriella ärendena» (under sign. R. C. A.). Jfr för öfrigt Rydin Fn. s. 321—350, Stang s. 516 ff., Aschehoug N. S.F. I. s. 146 ff., Höjer St. F. s. 43 ff., 78 ff. m. fl.

att Norges konung upphörde att hafva makt öfver diplomatiska angelägenheter, som ju dessutom genom Kielerfredens faktiska yttre genomförande den 20 Okt. 1814 upphört att ens till anspråket finnas. Men enär Norges folk samtidigt absolut vägrade att med Sverige uppgå i en högre unionel enhet, en unions-stat, så återstod helt enkelt ingenting annat än att på något sätt erkänna den svenske konungens uteslutande makt öfver det europeiska Sveriges d. v. s. det rikes, hvars landområde sammanfaller med den skandinaviska halfön, detta rikets utrikespolitiska angelägenheter, och lämna honom ensam vården äfven af det norska folkets utländska intressen. Det är ingalunda omöjligt, att norrmännen då liksom sedermera, och från sin utgångspunkt fullt konsekvent, uppfattade saken på annat sätt, näml. att konungen, på Norges vägnar, af vissa orsaker blott uppdrog handläggningen af den i början af 1814 proklamerade — men icke erkända — norska statens diplomatiska mål åt Sveriges utrikesminister såsom Norges ombud. Däraf skulle då följa att principalen kunde sedermera återtaga sitt uppdrag. Men att detta icke var Sveriges mening, lika litet som det kan inverka på rättsförhållandet, torde af det föregående tillräckligt klart framgå.

Nu är det väl sant, att äfven R.A. tillerkänner »konungen» makten öfver diplomatien. Man har däraf velat anse bevisadt, att denna makt tydligen tillhör »unionskonungen». Detta är emellertid oriktigt, emedan såsom förut är nämndt, någon »unionskonung» icke finnes, och emedan R.A. icke är grundlag för någon svensk-norsk unions-stat, utan allenast en quasiinternationel öfverenskommelse mellan Sverige och Norge angående ordnandet af vissa *till följd af* föreningen uppkomna konstitutionella förhållanden och däraf fordrade modifikationer i hvartdera rikets egen inre

författning. R.A. är icke gällande såsom en lag för »unionen», utan dels som lag för Sverige, dels som lag för Norge, men kan kallas unionel ur den synpunkten, att dess innehåll afser föreningsförhållanden och icke kan ändras utan konungens och bägge folkrepresentationernas samstämmande beslut — såsom vissa andra internationella traktater.

Hvad alltså beträffar R.A. såsom *norsk lag*, ställer sig saken i förevarande fall ganska enkel, alldenstund R.A. hufvudsakligen är en kodifikation af vissa paragrafer i N. G. och icke har någon annan reel betydelse än dessa. När därför i (norska) R.A. talas om »konungens» makt öfver utrikespolitiken, så förstås därmed Sveriges konung på alldeles samma skäl, som när det sker i motsvarande paragraf af N. G.

Hvad åter R.A. såsom *svensk lag* beträffar, så är saken ändå enklare, alldenstund R.A. icke upphäfver eller på något vis — utom i ett par fall — modifierar S. R. F:s bestämmelser om »ministeriella mål». Och S. R. F. är en rent och uteslutande svensk grundlag, gällande för svenska angelägenheter. Under sådana förhållanden kunde det måhända synas oriktigt att här ingå i en redogörelse för denna den svenske konungens maktsfer. Men dels har R.A., såsom antydt, i ett par fall modifierat S. R. F., dels är Norge *i detta afseende* att betrakta såsom »partie intégrante» af Sverige, och det torde då vara fullt befogadt att i denna afhandling gifva en framställning af lagens bud om konungens makt äfven öfver de ministeriella ärendena.

* * *

§ 13. Konungens rätt att mottaga och affärda sändebud är stadgad i S. R. F. § 11, § 32, § 35, N. G. § 26, § 22 och R.A. § 4. *§ 13. Sändebudsrätten.*

Främmande makters sändebud måste vara ackrediterade hos Sveriges konung, då ett självständigt Norge ej är af dem erkändt, och de ej kunna stå i officiel förbindelse med någon annan än den af dem erkände representanten för Nordens förenade riken d. v. s. konungen af Sverige. Men detta hindrar icke, att Sveriges konung af dem får sin fulla och rättmätiga, genom Kielerfreden honom tillförsäkrade titel af tillika konung af Norge.[1]

Och på samma sätt förhåller det sig med de af konungen affärdade sändebuden till främmnnde stater. Den *konung*, hvars person de representera, det är »Sveriges, Norges, Götes och Vendes», eller om man blott fäster sig vid den hufvudsakliga titeln, Sveriges och Norges, men den *stat*, hvars angelägenheter de skola handhafva, det är den svenska med alla dess tillhörande länder.

Till sändebud, äfvensom till tjänstemän vid beskickningarna och till konsuler, hvilka alla äro svenska (Sverige-Norges) tjänstemän, eger konungen att utnämna hvem han vill, svensk, norsk eller utländsk man. Likaså har han rätt att återkalla och afskeda dem, om och när honom lämpligt synes, naturligtvis under iakttagande af laga former. Däremot måste utrikesdepartementets tjänstemän, såsom innehafvande tjänst »inom riket» Sverige i egentlig mening, på sätt S. R. F. § 28 föreskrifver, vara »infödda svenska män». Instruktioner för och befallningar till de olika diplomatiska tjänstemännen utfärdas af konungen på sätt S. R. F. föreskrifver.

§ 14. Förd̊rags-rätt.

§ 14. Konungens rätt att ingå och upphäfva förbund och traktater äfvensom att öfver hufvud taget leda och handhafva utrikespolitiken med förbindande kraft

[1] Om titeln se för öfrigt Aschehoug, N. S.F. I. s. 192, Steenbuch s. 134, Höjer, St. F. s. 141.

för den skandinaviska halfön, stadgas i S. R. F. § 11 och § 12, N. G. § 26 och R.A. § 4.

Denna makt är oinskränkt, dock under förutsättning, att dess utöfning icke medför kollision med något grundlagens bud. Ty konungen är icke statsrättsligen befogad att genom handlingar i egenskap af rikets fullmyndige representant utåt bryta eller öfverträda den ordning, som han svurit att iakttaga i rikenas inre angelägenheter.[1] Så t. ex. eger han icke rätt att pådraga sina riken eller ettdera af dem (d. v. s. såsom en del af det hela) eller någon del af dem utgifter, hvartill icke vederbörande folkrepresentation samtyckt eller förbehållits rätt att samtycka. Detta gäller lika för Sverige som för Norge, ty om än konungen alltid i förhandlingar med främmande makt uppträder i egenskap af Sveriges konung, så kan han likväl icke sätta sig öfver detta lands — den skandinaviska halföns — inre författning, hvilken åter delar landet i 2 riken med särskilda regeringslagar. Ehuru Sveriges *konstitutionella* förhållanden ej kunna af konungen genom fördrag — här N. G. — ändras utan ständernas samtycke, och alltså N. G. såsom lag icke är enl. svensk rätt för Sveriges konung bindande, så är den det dock på grund af den Sveriges konung tillkommande rätten att genom fördrag binda sin egen handlingsfrihet.

Det är en fråga, som i detta sammanhang, osökt framställer sig, näml. den, om konungen kan underhandla och sluta fördrag ej blott för *hela* staten — Sverige, inclusive Norge — utan också för hvartdera riket särskildt, då alla ministeriella mål utan undantag referera sig till det i *Europas statssystem* upptagna Sverige med alla, dess krona underlydande länder.

[1] Jfr Aschehoug N. S.F. II. s. 518 ff.

Tydligt är, att konungen formelt icke kan uppträda såsom representant blott för det ena riket, utan alltid i egenskap af Sveriges konung utan hänsyn till den inre organisationen. Men detta utesluter ingalunda möjligheten för honom att ingå fördrag *med afseende på* endast en viss del af sitt hela rike, och denna del kan lika väl och på samma sätt vara det ena af hans rikes begge riken, som en del af ettdera af dessa riken. Så kan han t. ex. afsluta en traktat, som gör alla norska hamnar till frihamnar,[1] likaväl som han kunde fördragsvis bestämma någon viss svensk hamn därtill. Och det kan därvid, då riksdelarna i det inre äro att anse såsom af hvarandra oberoende stater, vara af vigt att äfven uttryckligen taga hänsyn till dessa inre förhållanden, t. ex. med hänsyn till nödvändigheten af folkrepresentationens samtycke i vissa fall och för att där undvika konflikter.

I fråga om traktater har konungen genom N. G. § 25 förbundit sig att icke utan storthingets samtycke lämna norska trupper åt främmande makt eller indraga sådan makts egna trupper i Norge utom i händelse af fiendtligt öfverfall.

§ 15. Krig och fred.

§ 15. Rätt att börja krig och sluta fred har konungen enl. S. R. F. § 13, N. G. § 26 och R.A. § 4. Någon skilnad mellan anfalls- och försvarskrig har icke uppdragits, utan konungens rätt är lika i båda fallen. Därmed är dock icke sagdt, att konungen i båda fallen har lika stor möjlighet att utföra sitt beslut på egen hand utan folkrepresentanternas medverkan. Att så icke är, skall strax påvisas.

Nu har man vanligen ansett, att krigsförklaring skall beslutas af unionskonungen d. v. s. konungen i sin egenskap af de båda rikenas gemensamme konung.

[1] Naturligtvis med förbehåll af storthingets samtycke, därest sådant enl. norsk rätt skulle erfordras.

Onekligen tyckes en sådan åsigt bestyrkas af R.A. § 4 mom. 2, dels på grund af bestämmelsen om det »utomordentliga statsrådets» sammansättning, dels däraf, att konungen, enl. ordalydelsen, eger att »fatta och utföra det beslut, han anser för *staten* gagneligast». Vore det nu verkligen så, att R.A. § 4 talar om en unionskonung och icke Sveriges konung, då skulle därmed en så väsentlig afvikelse hafva skett från de principer, hvarpå unionen synes vara bygd, att själfva dessa principers riktighet kunde sättas i fråga. Det är därför af vigt att tillse, huru härmed förhåller sig.

Hvad då först beträffar karakteren af det »utomordentliga statsråd», hvarom R.A. § 4 talar, så skall den frågan i annat sammanhang upptagas. Så mycket är dock i alla händelser klart, att *för så vidt icke för öfrigt* en unionsstat och en unionskonung existerar såsom annat än tomma ord, så kunna de heller icke skapas genom R.A. § 4 och dess stadganden om det utomordentliga statsrådets sammansättning.

Af större betydelse är ordet »staten» i samma R.A. § 4. Tydligt är, att detta ord icke kan betyda vare sig Sverige i motsats till Norge eller tvärtom. Men frågan är, om det icke både kan och måste betyda 'det eljes i Europa framträdande och handlande Sverige', eller om det nödvändigtvis skall afse en irreel eller blott formel enhet af de två, i det inre åtskilda och af hvarandra oberoende rikena, Sverige och Norge. I själfva verket bevisar R.A. § 4 mom. 2 i och för sig absolut intet i frågan. Hittills har man i allmänhet utgått från *hypothesen* om en unions*stat* i en eller annan form, och tänkt sig unionen såsom ett dess kontrahenter öfverordnadt begrepp. Och då här R.A. § 4 alldeles icke utgjort hinder för en sådan åsigt, utan tyckts bestyrka den samma. Men R.A. § 4 är å andra sidan alldeles icke heller till hinder, utan snarare

tvärtom, för den motsatta åsigt, hvars grunddrag äro ofvan angifna i inledningen till denna afhandling, där äfven genom den indirekta analysen af nyss nämnda hypotes dennas ohållbarhet torde vara ådagalagd. I och för sig kan ordet »staten» i det sammanhang, hvari det nu står i R.A. § 4, mer än väl betyda Sveriges rike med alla, dess konungs underlydande länder, och det måste så göra, om man ytterligare betänker två ting. Det ena är, att i motsatt fall skulle skapas en unionsstat och en unionskonung, hvars *enda*, absolut enda funktion vore att förklara krig, icke ens att också sluta fred. Det andra är, att här ovilkorligen är fråga om ett internationelt europeiskt förhållande, ett förhållande till främmande makter, och att Europa icke känner någon annan skandinavisk makt än Sverige och dess konungslige representant. Alltså, med »staten» förstås här den skandinaviska halfön *utan hänsyn till dess fördelning i två riken,* och *icke* enheten af dessa två. Och det är äfven i detta fall Sveriges konung, som besluter, han och ingen annan.

För öfrigt kan i detta sammanhang erinras därom, att Norge 1814 alls icke ville veta af någon unionsstat, utan hellre afstod från all del i utrikespolitikens ledning, hvaremot det dock genom R.A. § 4 fick några garantier mot användningen i otid af denna politiks yttersta maktmedel, men ej kan därigenom någon unions-stat anses skapad.

* * *

B. *Inrikes mål, som »angå bägge rikena».*

B. *Konungens makt öfver inrikes mål som »angå bägge rikena».* Dessa mål äro hvarken många eller tydligt i lag bestämda. Konungen handlar här såsom dubbel-konung.

§ 16. Kommandomål.

§ 16. Kommandomål är en benämning som bägge rikenas grundlagar använda för att beteckna de mål,

»som konungen i egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och sjös omedelbarligen besörjer», S. R. F. § 15. Äfven R.A. omtalar dyl. mål, då dess § 4 tillägger konungen »rätt att sammandraga trupper»; men för öfrigt iakttager den fullständig tystnad. N. G. § 26 är lika lydande med R.A. § 4.[1]

Både i Sverige och Norge är konungens myndighet öfver dessa mål mera obunden än öfver andra därigenom, att de icke skola föredragas i statsrådet och icke behöfva kontrasignation i statsrättslig mening. Såsom arméernas högste chef finnes det för konungen alltså mindre än eljes något hinder, om han vill gifva dem en enhetlig ledning och använda dem ej som två utan som en — naturligtvis alltid under förutsättning, att grundlagarna ej heller för öfrigt innehålla hindrande bestämmelser.

I de svenska saknas sådana,[2] och S. R. F. § 14 stadgar helt kort och ovilkorligt, att »öfver rikets krigsmakt till lands och sjös eger konungen högsta befälet». Däremot innehåller N. G. § 25 flere inskränkningar i konungens makt öfver Norges trupper.[3]

Under försvarskrig är denna makt oinskränkt med hänsyn till »Linietropper», men »de øfrige norske Tropper, som ikke kunne henregnes till Linietropper maae aldrig bruges udenfor Norges Grændser».

Under anfallskrig är konungens makt oinskränkt med hänsyn endast till krigsflottans segel- och ångfartyg, hvaremot storthingets samtycke erfordras för användningen till krigsändamål, vare sig inom eller

[1] Jfr bl. a. Stang s. 509 ff. Gaarder N. G. s. 60 ff. Höjer, St. F. s. 43 ff. Aschehoug N. S.F. I. s. 228 ff. Rydin, Fn. s. 326 ff.

[2] Genom försvarets organisation däremot är i vanlig lag bestämdt, att vissa årsklasser af värnpliktige endast kunna uppbådas under krig och till hemortens försvar.

[3] Jfr Kjellén i Svensk Tidskrift 1892 s. 462.

utom Norges gränser, af alla norska landttrupper och den norska »roeflottiljen».

Under fred disponerar konungen hela norska krigsmakten *inom* Norge och kan icke ens med storthingets samtycke föra den utanför rikets gränser. Såsom undantag från regeln är det dock konungen medgifvet, att i Sverige hafva ett garde af norska frivillige, hvarjämte han har rätt att högst sex veckor om året «sammenkalde de nærmeste Tropper af begge Rigers Krigsmagt till Vaabenøvelser inden hvilket som heldst af Rigernes Grændser», dock får sammanlagda antalet af de trupper, som indragas i det andra riket, ej öfverstiga 3,000 man af alla vapen. Dessutom är särskildt stadgadt, att den norska flottan skall »have sine Værfter og i Fredstider sine Stationer eller Havne i Norge», och att det ena rikets krigsfartyg ej få besättas med manskap från det andra, därest ej »disse frivilligen lade sig hyre».

§ 17. Inrikes »mål, som angå bägge rikena»

§ 17. Konungens makt öfver inrikes mål, »som angå bägge rikena».[1] Dessa äro hvartdera rikets särskilda angelägenheter, fastän de på grund af föreningen och dess allmänna syfte ega eller kunna ega en viss unionel karakter: »angå bägge rikena». Konungens makt öfver dem är alltså icke unionel, och han får ej utöfva den i ett för bägge rikena, utan måste iakttaga, hvad de särskilda lagarna och intressena föreskrifva. Men konungen har med afseende på dem en unionel uppgift: att besluta så, som han finner för bägge och det hela gagneligast.

Hvilka äro då de ärenden, som kunna inbegripas under denna rubrik? R.A. § 5 stadgar blott de allmänna formerna för dessa måls behandling, men defi-

[1] Jfr Rydin Fn. s. 350 ff. Aschehoug N. S.F. I. s. 170 ff. Höjer. St. F. s. 115. Dunker, Rev. II. s. 52 ff. 68 ff. Aschehoug, Un. Ud. s. 15 ff. 32 ff.

nierar icke själfva begreppet »mål som angå bägge rikena». Och lika litet sker detta i någon annan paragraf af R.A., hvilken för öfrigt icke ens uppräknar eller sammanfattar de på detta sätt såsom gemensamma betecknade angelägenheterna. Man har alltså ingenting annat att hålla sig till än ordalydelsen af R.A. § 5, och därvid i detta sammanhang med inskränkning till inrikes mål,[1] som angå bägge rikena. Dessa måste för det första omfatta alla »internationelt svensk-norska», eller med andra ord sådana mål, som angå endera rikets förhållande till det andra eller bägges inbördes, vare sig detta blifvit bestämdt i de ursprungliga unionsfördragen eller på annat sätt. De motsvara alltså i det skandinaviska statssystemet de diplomatiska i det europeiska. Men därjämte skulle uttrycket kunna innefatta alla andra mål, hvari konungen visserligen blott skulle fatta beslut för det ena riket, men därvid ville och borde taga hänsyn till detta rikes faktiska förening med det andra, därest beslutet kunde beröra dess eller dess undersåters intressen. I allmänhet måste det emellertid i hvarje särskildt fall afgöras, om ett sådant ärende skall betraktas såsom »angående bägge rikena» eller icke, naturligtvis med undantag för frågor om ändring af unionsfördragen eller andra *bestående* öfverenskommelser, ty dessa hafva alltid en sådan karakter. Man kan alltså säga att inrikes mål, som angå bägge rikena äro sådana, som röra den unionella lagstiftningen och tillämpningen af unionella lagar och förordningar, hvarvid man dock måste fastställa, att dessa lagar och förordningar gifvas och tillämpas för hvartdera riket särskildt, äfven om innehållet är och bör vara det samma.

[1] Frågan, huruvida ministeriella mål kunna sägas »angå bägge rikena» hör icke hit, och skall upptagas å annat ställe.

En sådan lagstiftning, skall naturligen ske på det sätt, hvartdera rikets grundlagar för det samma föreskrifver, och konungen delar alltså därvid sin makt med bägge folkrepresentationerna, därest icke ämnet enl. de resp. grundlagarna är af den natur, att han kan ensam förordna i frågan.[1] Till föremål för en sådan lagstiftning *kan hvarje* inrikes ärende göras, om vederbörande så vilja.[2] Unionsfördragen hafva emellertid icke föreskrifvit detta med afseende på något enda, om än i dem understundom finnas spår därtill i vissa riktningar, särdeles med afseende på krigsväsendet. Så t. ex. hafva ju arméernas uppsättning, storlek, organisation och dyl. väsentlig betydelse för det gemensamma försvaret i händelse af krig, men ingenting fins dock föreskrifvet om dessa frågors egenskap af unionella i betydelsen »angående bägge rikena». En antydan härom fins dock, om man så vill anse, t. ex. i N. G. § 111, som ger Norge rätt till en egen handelsflagg, ehuru »dets Orlogs-Flag blifver et Unionsflag». Att denna bestämmelse är af unionel natur, ett fördragsstadgadt unionsvilkor, lider intet tvifvel.[3]

Det gifves dock vissa ämnen, som enligt gällande rätt icke kunna blifva föremål för unionel lagstiftning eller förordning, näml. alla sådana, hvilka N. G. ut-

---

[1] Jfr Aschehoug N. S.F. II. s. 167 ff. Naumann II. s. 121 ff.

[2] Aschehoug N. S.F. I. s. 170 anser »Fællesskab i offentliga Institutioner» ej kunna utvidgas annat än genom ändring af riksakten. Detta torde väl ock vara riktigt, utom för den händelse, att ett sådant »Fællesskab» skulle kunna i allmänhet på vanlig traktatsväg stiftas, d. v. s. utan men för vederbörande rikens självständighet. Däremot anses (s. 175) intet hinder möta, att stifta »fælles Love», hvilket dock är oriktigt, om därmed menas, att en och samma lag skall gälla i båda rikena äfven formelt.

[3] Jfr dock Aschehoug N. S.F. I. s. 59.

tryckligen förbehållit Norge allena,[1] se t. ex. N. G. § 93, § 110 o. s. v.

* * *

C. *Konungens makt öfver unionsfördragen* torde behöfva en särskild undersökning.[2] *C. Frågor om ändring af unionsfördragen.*

§ 18. *Norges Grundlov* är öfverenskommen mellan konungen och storthinget, den är ett fördrag dem emellan. Makten att ändra den samma bör alltså tillkomma dem gemensamt, ty hvartill hade det eljes tjänat att föra långa och ofta hetsiga debatter om *hvad* den skulle innehålla, därest ena parten sedan skulle kunna ensidigt ändra den samma? Det står därför fast, att absolut veto tillkommer såväl storthinget som konungen. Men därmed är icke den frågan besvarad: hvilken konung, Sveriges eller Norges eller måhända Unionens? *§ 18. Norges Grundlov.*

Från konungen såsom Unionens konung kan man alldeles se bort, ty han har, om han öfver hufvud taget existerar, alls ingen myndighet enligt positiv lag. Däremot kan Sveriges konung för sin rätt åberopa, att N. G. är det ursprungliga unionsfördraget, och Norges konung för sin, att samma N. G. är det fria Norges konstitution. Otvifvelaktigt är N. G. både unionsfördrag och konstitution. Alltså bör konungen ega en dubbel vetorätt, dels såsom norsk, dels såsom svensk

[1] Stang, s. 605.

[2] Jfr Alin, Un. I. s. 135 II. 5, Rydin, Fn. s. 315 och 367, Höjer, N. St. s. 139 ff., 154 ff., Rydin, Un. s. 23 ff. 64 ff., 72 ff., 137 ff. Aschehoug, N. S.F. I. 233, 49 ff., II. 343 ff., III. (1 uppl.) s. 537 ff. Stang s. 639. Steenbuch s. 168. Gaarder N. G. s. 517 ff. Munch-Ræder s. 79 ff. Dunker, N. K. s. 124, Gaarder N. K. s. 166. Naumann II. s. 141. Höjer, St. F. s. 155 ff. Varenius, Nyare unionel literatur IV. s. 30 ff. Flyveblad N:o V. s. 7 m. fl.

konung. Då uppstår emellertid den frågan, om han har en sådan dubbel rätt med afseende på hvarje särskild paragraf i N. G., eller om han med afseende på några paragrafer har vetorätt som svensk, med afseende på andra som norsk konung. Norges grundlov är i första rummet grundlag för konungariket Norge och reglerar dess inre konstitutionella förhållanden. Men då vilkoren för genomförandet af en förening med Sverige just hade afseende på dessa Norges inre konstitutionella förhållanden, låg det nära till hands att rycka in dem i själfva grundlagen, som därigenom ock fick karakteren af ett fördrag med Sverige. Underhandlingarne härom med Norges storthing såsom det norska *folkets* nu konstituerade, laglige representant — någon norsk *stat* var icke definitivt erkänd — fördes å Sveriges vägnar af Sveriges konung genom dess befullmäktigade kommissarier. De af desse accepterade eller föreskrifna unionsvilkoren insattes såsom ändringar i ett redan färdigt förslag till konstitution för den tillämnade norska staten (E. K.,), och erhöllo sitt slutliga godkännande genom kommisariernas i konungens namn gifna samtycke till hela konstitutionsförslaget. Genom denna akt af sin fria vilja skapade Sveriges konung en norsk stat, en norsk statsförfattning och i sin egen person en ej blott titulär —, utan verklig och självständig norsk konung, dock blott under vissa förutsättningar, näml. att denna nya norska stat ständigt förblefve förenad med Sverige under samma konung och på vissa i författningen bestämda vilkor. Endast under dessa förutsättningar erkändes Norge af Sverige genom N. G. § 1 som en fri och självständig stat, och *därmed* var formligen stipuleradt, att Norge skulle i alla sina inre angelägenheter råda sig själft, så länge det förblef fritt och självständigt, d. v. s. att Norge genom själfva N. G., ehuru formelt ett fördrag med

Sverige, fick *rätt* att på egen hand ändra samma N. G., så länge vilkoren och förutsättningarne för Norges självständighet och frihet d. v. s. unionsvilkoren, stodo orubbade. Då dessa voro upptagna i N. G., följer häraf omedelbart, att N. G. i alla punkter utom just dessa kan ändras af Norges statsmakt på det sätt N. G. själf (i sin § 112) innehåller och föreskrifver. Visserligen äro alla N. G:s paragrafer formelt fördragsbestämmelser, men de äro icke därför unionsvilkor, och Sverige har heller aldrig velat påstå detta. Däremot är det icke lika lätt att afgöra, hvilka dessa unionsvilkor äro. Man har sagt,[1] att endast de punkter, hvari N. G. skiljer sig från E. K. äro af unionel natur. Men detta är uppenbart orimligt, då man ej kan finna något som helst skäl för att, *om* man vid revisionen af E. K. hade funnit paragrafer, som äfven oförändrade kunde tjäna som uttryck för unionsvilkor, dessa paragrafer det oaktadt måste omredigeras för att få unionel karakter. Med kännedom om storthingets stora obenägenhet för hvarje slags omformulering, äfven till ett bättre, förefaller påståendet ändå osannolikare.[2] I själfva verket är det så, att man icke kan oemotsägligt uppvisa, hvilka paragrafer som äro unionella, och hvilka icke, utan detta får för hvarje särskildt fall afgöras af konungen, hvilken såsom Sveriges representant eger att med bindande kraft uttala Sveriges officiella åsigt, och därmed afgöra frågans formella sida, men som också har samma uppgift att såsom Norges representant uttala dess officiella åsigt. Då konungen alltid är samma person i Sverige och i Norge, och

[1] Kjellén, Unionen I, i »Fören. Heimdals Folkskr. N:o 1», s. 17.

[2] E. K. § 26 = N. G. § 26 mom. 1. = R. A. § 4 mom. 1. — E. K. § 30 = N. G. § 28. — E. K. § 75 g. = N. G. § 75 g. Månne ej exempelvis dessa från E. K. i oförändrad form till N. G. öfverförda paragrafer innehålla unionsvilkor?

för så vidt han själf fattar sitt beslut, så kan detta aldrig blifva motsägande, äfven om hans svenska och hans norska rådgifvare hafva motsatta tankar. Alltså tillhör rätten och makten att vidtaga ändringar i N. G. dels storthinget och Norges konung på det sätt N. G. föreskrifver,[1] dels därest frågan rör unionsvilkor tillika Sveriges konung. Och därjämte skall Sveriges konung alltid förklara, huruvida en ifrågasatt ändring rör ett unionsvilkor eller ej.

§ 19. Riksakten.

§ 19. *Riksakten* är icke unionel i den mening, att den antagits och utfärdats såsom *en* gemensam lag. Den är, med till visshet gränsande sannolikhet[2] sanktionerad särskildt för Sverige och särskildt för Norge, samt utfärdad på båda språken. Den kan icke ändras utan samstämmande beslut af Sveriges och Norges lagstiftande myndigheter, d. v. s. konung och folkrepresentation gemensamt, i Norge i den ordning, föreskrifvet är för grundlagsändring, i Sverige enl. 87 § S. R. F.

[1] Om konungen därvid eger absosut eller blott suspensivt veto, är en fråga, som saknar direkt betydelse för unionsrätten, under förutsättning af riktigheten af den här framställda åsigten.

[2] Se Alin Un. Bil. 114 a, b, c och särskildt noten 4 å sid. 356.

III.

De förenade rikenas statsråd.

§ 20. Enär konungadömet i de förenade rikena blef ett i det ena, ett annat i det andra, och dessa riken skulle vara med hvarandra koordinerade eller i vissa fall subordinerade, behöfdes intet unionelt statsråd, i hvilket den konstitutionelle konungen kunde utöfva sin makt. Däremot hade han vid sin sida ett särskildt svenskt och ett särskildt norskt råd, hvart för sig med samma uppgift, nämligen att meddela underrättelser och råd med »ansvarighet icke blott för deras yttrade rådslag utan äfven för deras tystnad, då de bort råda». Deras rådslag måste naturligtvis alltid gifvas med hänsyn till det rikes intressen, för hvars vårdande de skulle stå vid sin konungs sida. Att här närmare redogöra för statsrådets kompetens i hvartdera riket, skulle föra för långt och är ej behöfligt. Däremot är det af vigt att lära känna statsrådets olika sammansättning vid behandlingen af olika unionella frågor, då ju dessa enligt det föregående alltid måste förekomma i de *särskilda* statsrådsförsamlingarna. *§ 20.*

* * *

A. *Formerna för behandlingen af utrikes-ärenden*[1] eller de ministeriella målen finnas stadgade i S. R. F. §§ 11—13, 32 och 35. *A. Formerna för utrikes måls behandling.*

[1] Jfr Rydin Fn. s. 336 ff., Höjer St. F. s. 83 ff., 91 ff., 144 ff., 207., Aschehoug N. S.F. I. s. 157 ff., Stang s. 522 ff., Munch-Ræder

§ 21. Ministeriel konselj.

§ 21. I Sverige gälde redan före 1814 som regel, att ministeriella mål skulle föredragas i en särskild, fåtalig konselj, som i allmänhet plägar betecknas som ministeriel, ehuru detta namn ej är officielt, eller återfinnes i grundlagarna. Denna regel förblef oförändrad af händelserna 1814 och 15, och den ministeriella konseljen behöll både sin gamla sammansättning och sin karakter af svensk. I det förra afseendet inträdde en liten förändring till följd af statsrådets allmänna omorganisation 1840 och 1876, och en utvidning till antalet genom svensk grundlagsändring 1885. I afseende på sin svenska karakter har den ministeriella konseljen däremot icke undergått någon laglig förändring, ehuru konungen 1835 genom särskild resolution befalde, att i vissa fall *norske* statsministern skall tillkallas. En sådan resolution innebär dock en ändring af S. R. F. och kan alltså *icke* af konungen på egen hand utfärdas, utan måste betraktas som olaglig till sin uppkomst och olaglig till sitt väsen. Men då riksens ständer lämnat denna resolution oanmärkt, och inga invändningar gjort mot dess tillämpning, skulle man ju kunna anse den laglig på grund af häfd och med hänsyn därtill, att de makter, som ega rätt att besluta i dylika frågor, tillåtit dess tillämpning såsom faktiskt gällande. Det är ingalunda ovanligt, att nya förhållanden uppkomma på *rättsstridigt* sätt, men likväl såsom fullbordade och erkända fakta måste accepteras såsom rättsförhållanden. Här kan detta *icke* tillämpas. Ty resolutionen har faktiskt förblifvit utan inverkan på lagen, som efter 1835 undergått *andra* ändringar, utan att den af resolutionen åsyftade också i den samma införts. Riksens stän-

---

s. 56, Gaarder N. G. s. 6 ff., 67 ff., Dunker N. K. s. 27 ff., Gaarder N. K. s. 82 ff., Unionskomitébetänkanden, Dunker Rev. I. s. 4 ff., II. s. 40 ff., 59 ff., Aschehoug, Un. Ud. s. 167 ff., Morgenstierne, Høires og Venstres Unionspolitik II. o. s. v.

der hafva helt enkelt handlat, som om alls ingen resolution funnits. Lag och praxis stå i uppenbar strid med hvarandra. Under sådana förhållanden kan ingen häfd gifva praxis *rätts*-giltighet emot lagen.

Till ministeriel konselj skall konungen enligt S. R. F. kalla ministern för utrikes ärendena, statsministern och ett annan statsråd, eller om statsministern är hindrad, två andra statsråd och, om utrikesministern har förfall, annan statsrådsledamot i hans ställe, alltså under alla omständigheter tre af svenska statsrådets medlemmar och blott dessa. Utrikesministern skall bereda målen på sätt, konungen finner lämpligt, äfvensom verkställa besluten, sedan konungen på hans föredragning och i konseljen efter inhämtade upplysningar och råd gifvit sin vilja tillkänna. Handläggningen af ministeriella frågor tilhör utrikesdepartementet, som är en del af Kongl. Maj:ts svenska kansli, liksom utrikesministern är svenskt statsråd och den ministeriella konseljen svensk.[1]

I allmänhet skola samtliga ministeriella mål föredragas på sätt S. R. F. § 11 stadgar. Detta påbjudes också med hänsyn till vissa särskilda slag af sådana mål alldeles uttryckligt, så i § 12 om afhandlingar och

[1] Af annan åsigt är, som bekant, Rydin. Gaarder uttalar den meningen, att ministeriella mål äro särskilda svenska och särskilda norska, hvilka senare skola föredragas i norskt statsråd (se hans N. G. vid § 28). Stang anser (s. 526), att saker, som uteslutande angå Norge, skola föredragas, beredas och expedieras på sätt, Norges konung själf bestämmer, »medens dog de til disse Forretninger ansatte Embedsmænd bør have de for norsk Embedsmænd i Almindelighed nødvændige Egenskaber». Munch-Ræder (not s. 56) betraktar det faktiska förhållandet då (1841) såsom kontraktsmässigt, men »vistnog høist besynderligt». Aschehoug (N. S.F. I s. 157) vänder sig såväl mot Stang som mot den åsigt, att på grund af N. G. § 31 norska statsministern är själfskrifven föredragande för norska dipl. mål; själf anser han utrikesministerns egenskap af föredragande i alla mål vara rättsenlig.

förbund med främmande makter, så i § 32 om utnämning af sändebud och tjänstemän vid beskickningarna. Om utnämning af konsuler är intet bestämdt, men i praxis sker detta i vanlig ordning enligt S. R. F. § 7 och § 8. Dock kan detta knappast anses öfverensstämmande med lagens ursprungliga mening, ehuru praxis är lika gammal som lagen. Ty konsulerna hänföras på det enda ställe, hvarest de i S. R. F. näml. § 35 omtalas, otvetydigt till sändebudskategorien. Därtill kommer, att konungen skall utöfva all sin utnämningsrätt antingen enligt S. R. F. § 28 eller enligt § 32. Nu afser § 28 »ämbeten och tjänster *inom* riket» men § 32 tydligen sådana *utom* riket, alltså torde konsulernas utnämning böra ske enligt § 32.

Men S. R. F. innehåller äfven undantag från regeln, om ministeriella måls formella behandling. Så bjuder dess § 35 att ministeriella ämbets- och tjänstemän kunna afskedas endast *i statsrådet*, således icke i den ordning, § 11 stadgar. Och § 13 hänvisar krigs- och fredsbeslut till ett utomordentligt statsråd, hvarom mera här nedan.

För öfrigt gäller enligt S. R. F. § 11 näst sista punkten, att konungen har rätt och pligt att af de *beslut*, som han fattat i ministeriella mål, »låta till statsrådets kunskap komma hvad honom nyttigt synes». Därjämte har han naturligen rätt att *förberedelsevis* inhämta statsrådets eller departementschefs eller annan myndighets yttrande i hvarje ministerielt ärende, om han så finner lämpligt. Men sitt beslut skall han fatta med iakttagande af hvad S. R. F. § 11 föreskrifver.

Före år 1840 gälde i viss mån andra regler än nu för de ministeriella ärendenas behandling. Den ministeriella konseljen skulle då bestå af utrikes statsministern och hofkanslern, eller någon annan statsrådets ledamot. Konungen var derjämte oförhindrad att betjäna sig af annan än utrikes statsministern som mellanhand i förbin-

delserna med främmande makter och Sveriges sändebud i utlandet. Dessa förhållanden ändrades emellertid genom särskilda grundlagsändringar 1840—41, 1876 och 1885. För öfrigt är lagen till sitt innehåll den samma nu som 1809.

* * *

§ 22. Frågor om krig och fred skola behandlas i utomordentligt statsråd. Af detta finnas två slag: utomordentligt statsråd enligt S. R. F. § 13 och enligt R. A. § 4 mom. 2 (= N. G. § 26 mom. 2), som modifierar S. R. F. *§ 22. Utomordentligt statsråd.*

Utomordentligt statsråd enl. R. A. § 4 skall konungen sammankalla, om han »vill begynna krig». Han har då att »meddela regeringen i Norge sina tankar och därom inhämta dess betänkande jämte fullständig berättelse om rikets tillstånd i anseende till dess finanser, försvarsanstalter med mera. Sedan detta skett, sammankalle konungen den norske statsministern och de norska statsråden[1] tillika med de svenska till ett utomordentligt statsråd, och förelägge dem ej mindre de grunder och omständigheter, som vid detta tillfälle böra komma i öfvervägande, än norska regeringens förklaring om detta rikes tillstånd jämte en dylik om Sveriges. Öfver dessa föremål infordre konungen deras betänkande, hvilket de hvar för sig skola till protokollet afgifva vid den ansvarighet grundlagarna bestämma»

Utomordentligt statsråd enl. S. R. F. § 13 skall kallas, när konungen »vill börja krig eller sluta fred», d. v. s. efter 1814 endast vid fråga om fredslut. Svenska statsrådets samtliga ledamöter skola då samman-

[1] Huru Kjellén, Unionen s. 37 kan få dessa tre personer att bli åtta, är lika obegripligt, som upplysningen, att »ståthållaren nämnes ej», är öfverflödig.

träda och taga i öfvervägande »de skäl och omständigheter», som kunna förekomma, samt hvar för sig till protokollet afgifva yttrande med den ansvarighet § 107 i S. R. F. bestämmer. Då R.A. § 4 ändrat S. R. F. § 13 i fråga om krigsförklaring, kunde man väl vänta det samma rörande fredsslut. Men R.A. § 4 talar ej därom, hvaremot dess § 5 föreskrifver formerna för behandlingen af ärenden, de där »angå bägge rikena», och denna paragraf skall gifvetvis modifiera S. R. F. § 13 i fråga om fredsslut, därest fredsslut kan anses vara ett mål, som angår bägge rikena. Är det så, sammanfaller det utomordentliga statsrådet enl. S. R. F. § 13 i det närmaste med s. k. sammansatt statsråd (se nedan). Det gäller alltså att afgöra, om fredsslut eller i allmänhet ministeriella ärenden kunna anses angå bägge rikena, ty endast i detta fall är R.A. § 5 tillämplig på dem, då de föredragas i statsrådet.[1]

Otvifvelaktigt är det så, att de ministeriella ärendena icke angå bägge rikena såsom sådana. De äro ett uttryck för enhetsprincipen, och enheten känner ej särskilnaden, men är ej heller så rent genomförd, att den totalt upphäfver denna senare. Då uttrycket »bägge rikena» otvifvelaktigt skarpt framhäfver just särskilnaden, och då de ministeriella målen angå det svenska riket i Europa utan hänsyn till dess inre fördelning i två stater, så skulle strängt taget ministeriella ärenden

[1] Som bekant har man bygt en hel teori om diplomatiska sakers rätta forum i statsrådet på den omständighet att då E. K. § 33 ströks ur N. G., protokollet använde uttrycket, att N. G. § 38 insattes »i dens Sted» (N. G. § 38 = R.A. § 5). Aubert, Særskildt Statsraad — Sammensat Statsraad, s. 14—18 har behandlat denna fråga och gifvit en lika tillfredsställande som enkel lösning: Orden »i dens Sted» angifva blott platsen för den nya paragrafen i N. G. Angående förhållandet mellan E. K. och N. G. för öfrigt i fråga om minist. mål hänvisas till R. C. A., De ministeriella ärendena s. 29—38.

icke kunna inbegripas under rubriken »mål, som angå bägge rikena». Men å andra sidan är särskilnaden så genomgående, att man knappast kan alldeles se bort ifrån den, i synnerhet som ministeriella mål, ehuru de äro yttre angelägenheter, likväl också hafva en inre sida. Det torde då förhålla sig så, att för så vidt ett ministerielt mål är af den beskaffenhet, att det faktiskt afser Norge särskildt i dess egenskap af stat (i det skandinaviska statssystemet), så kan och bör det inbegripas under uttrycket »mål som angå bägge rikena», men eljes icke. En sådan fråga får dock endast då behandlas enl. R.A. § 5, om den enl. S. R. F. skulle förekomma i svenska *statsrådet*, men icke om den enl. samma S. R. F. skall föredragas enl. S. R. F. § 11.

För att nu återkomma till frågan om formerna för beslut om freds ingående, så kan därom ingenting annat sägas, än att fredsfrågor i och för sig icke hafva annan karakter än ministeriella mål i allmänhet. Därtill kommer den ganska märkliga omständigheten, att R.A. § 4 mom. 2 väl omtalar krigsförklaring, men alldeles icke fredsslut, ehuru källan i S. R. F. § 13 så gör. Men visserligen kunna också dylika frågor på samma sätt, som enl. det föregående andra ministeriella mål, »angå bägge rikena». Det får alltså bero på omständigheterna och särskild pröfning, om en fredsfråga skall behandlas i rent svenskt utomordentligt statsråd enl. S. R. F. § 13 eller i ett utomordentligt statsråd enl. samma paragraf med de af R.A. § 5 föranledda modifikationerna.

Slutligen några ord om det utomordentliga statsrådets karakter. Hvad beträffar utomordentligt statsråd för behandling af fredsfrågor, så är detta i likhet med vanligt sammansatt svenskt-norskt statsråd (se nedan) alltid svenskt. Däremot kan väl tvekan uppstå med hänsyn till krigskonseljen eller det utomordentliga

statsrådet enl. R.A. § 4 mom. 2. Granskar man detta lagrum, faller en sak genast i ögonen, den näml., att där talas mycket om Norge, men blott liksom i förbigående om Sverige. Konungen skall, säges där uttryckligen, inhämta norska regeringens tankar och infordra en fullständig berättelse om Norges tillstånd — endast i en bimening förklaras att en dylik berättelse äfven om Sverige skall föreläggas statsrådet. Vidare uppräknas först och omsorgsfullt de norrmän, som skola tillkallas, näml. »den norske statsministern och de norska statsråden», hvaremot svenskarna nämnas i andra rummet och utan specifikation: »tillika med de svenska». Huru förklara detta? Saken är ganska enkel, om man blott vill inse, att R.A. § 4 långt ifrån att konstituera ett nytt, unionelt, utomordentligt statsråd — något, som på ofvan nämnda sätt vore minst sagdt egendomligt — tvärtom nödvändigt förutsätter det svenska i S. R. F. § 13 omtalade utomordentliga statsrådet såsom varande och förblifvande rätt forum för krigsförklarings beslutande. Hvad man nu åsyftade och ville, var allenast att gifva Norge en så stark garanti, som med bestående förhållanden vore förenligt och möjligt, mot förhastade krigsbeslut. Därför är det, som Norge här nämnes i främsta rummet, och därför är det, som paragrafen nästan fått form af en försäkran till Norge. Endast så blir dess formulering rimlig och förklarlig, men då också detta fullständigt.

En vigtig invändning mot denna tolkning kan dock göras: att i samma paragraf stadgas konstitutionelt ansvar äfven för de norska statsråden, och skyldighet för dem att till protokollet, hvar för sig, uttala sina meningar. Men det är väl att märka, att ansvarigheten skall vara den af grundlagar*na* bestämda, d. v. s. för Sveriges statsråd enl. svensk rätt och inför Sveriges riksdag, och för Norges enl. norsk rätt och inför Norges

storthing. Utan denna senare bestämmelse vore den åsyftade garantien skäligen svag, och därför fins den här. Men *den ensam* kan icke göra det svenska utomordentliga statsrådet unionelt. På sin höjd kan man anse det vara två särskilda statsråds sammanträden (ett för Sverige och ett för Norge), som hållas, ehuru samtidigt och å samma rum inför samme konung. Men då intet fins i R.A. stadgadt om protokollationen och alltså S. R. F:s bestämmelser därom gälla, så blir äfven en sådan förklaring mindre möjlig.

Före 1840 gälde med afseende på utomordentliga statsrådets sammansättning andra regler än därefter och nu. Vid riksdagen 1840—41 ändrades nämligen, som bekant, bestämmelserna om statsrådets allmänna sammansättning och i sammanhang därmed äfven § 13 i form, om än ej i sak. Den norska beståndsdelen har allt sedan 1815 varit oförändrad.

* * *

B. *Formerna för behandlingen af inrikes mål, som angå bägge rikena* bestämmas dels genom de särskilda grundlagarna dels genom R.A. § 5.

B. Formerna för inrikesmåls handläggning.

§ 23. Kommandomål låter konungen handlägga efter behag i enlighet med S. R. F. § 15 och N. G. § 28 och § 31. En närmare redogörelse torde emellertid ej här behöfvas eller ens vara lämplig, då den rättast hörer till en framställning af hvartdera rikets egen inre statsrätt.[1] Det är nog att här fastslå, det kommandomålen icke behandlas i statsråd eller ministeriel konselj.

§ 23. Kommandomåls behandling.

§ 24. Alla andra i någon mening unionella mål (»som angå bägge rikena») skola handläggas i ettdera rikets särskilda statsråd, till hvilket därvid några af det andras ledamöter ega tillträde. Det torde därför vara skäl,

§ 24. S. k. sammansatt statsråd.

[1] Se Naumann II. s. 217 ff., Aschehoug, N. S.F. s. 235 ff.

att först redogöra för hvartdera rikets särskilda bestämmelser rörande statsrådets sammansättning i detta rike.

Det svenska statsrådet[1] har sedan 1809 undergått flere förändringar.

Det skulle 1814 bestå af[2] en justitiestatsminister, en statsminister för utrikesärendena, sex statsråd och hofkanslern samt vederbörande statssekreterare, då han var föredragande eller ärenden förekommo, som hörde till hans befattning. I justitiemål skulle justitiestatsministern, minst två statsråd samt justitiekansleren och 2 justitieråd vara tillstädes, de senare med samma rätt och pligt som statsrådets ledamöter. Tillförordnad regering skulle bestå af justitiestatsministern och trenne statsråd. Sedermera hafva åtskilliga ändringar skett, de vigtigaste vid 1840—41 års riksdag, såsom redan nämts.

Numera består svenska statsrådet af tio ledamöter, däri inräknade en statsminister och en minister för utrikesärendena, S. R. F. § 5. Sju ledamöter skola vara föredragande och departementschefer, S. R. F. § 6. Alla regeringsärenden, utom ministeriella och kommandomål, skola inför konungen i statsrådet föredragas och där af honom allena afgöras i statsrådens närvaro S. R. F. § 17, hvarvid protokoll skall föras och statsråden till detta anföra sina tankar under särskildt bestämd ansvarighet[3] inför riksdagen och dess konstitutionsutskott, S. R. F. § 9, § 105—107 m. fl. Mot S. R. F. stridande beslut få icke utfärdas, utan skall då föredraganden vägra kontrasignation och nedlägga ämbetet, S. R. F. § 38. Beslut kunna ej fattas, med mindre tre statsråd jämte föredraganden äro tillstädes; men alla mål kunna, och mål af synnerlig vigt skola öfvervaras af alla ej lagligen hindrade ledamöter. S.

[1] Se Naumann II. s. 71 ff.

[2] Jfr Bloms afhandling.

[3] Se vidare Svedelius, Om statsrådets ansvarighet och Kjellén, Ministeransvarighet.

R. F. § 8. Justitiemål skola behandlas i närvaro af två justitieråd jämte chefen för justitiedepartementet och minst två statsråd.

Går konungen i fält eller reser till aflägsnare inrikes orter eller till Norge, skall han tillförordna en regering[1] af en ordförande, antingen ur statsrådet eller bland prinsar af sitt kongl. hus, samt tre ledamöter af statsrådet. De mål, som han själf förbehåller sig, behandlas i vanlig ordning, d. v. s. antingen i närvaro af fyra statsråd eller, om de äro ministeriella enl. S. R. F. § 11.

Af *norska statsrådet*[2] skola städse, då konungen vistas i Sverige, hos honom förblifva en statsminister och två af statsrådets medlemmar, hvilka bägge årligen ombytas. »De have de samme Pligter og den samme constitutionelle Ansvarlighed som den i Norge værende (i § 13 nævnte) Regjering, og i *deres Overværelse alene* skulle de norske Anliggender afgjøres af Kongen», N. G. § 15. Minst två måste därvid alltid vara tillstädes, N. G. § 27. Statsministern är föredragande och kontrasignant. Dessutom skall den norska regeringens betänkande inhämtas, om ej »vigtige Hindringer maatte forbyde saadant», N. G. § 15. Den i Norge kvarvarande delen af statsrådet kallas »den norske Regjering» och består af en statsminister och minst fem statsråd, hvilka i konungens namn och efter hans instruktion handhafva inre styrelsen. Sakerna afgöras genom omröstning, och underrättelse därom sändes till konungen, N. G. § 13.

Vistas konungen åter i Norge, så upphör fördelningen af statsrådet, som då i sin helhet tager plats såsom konungens rådgifvare utan beslutanderätt. Utom »diplomatiske og egentlige militære Commandosager»

[1] Jfr Varenius, Om riksföreståndarskap, s. 8 ff.

[2] Aschehoug N. S.F. I. s. 206 ff. Stang. s. 86 ff.

föredragas alla »Sager af Vigtighed» i Statsrådet af den dess ledamot, till hvars af konungen bestämda fack målet hör. Alla skola fritt säga sin mening, »hvilken Kongen er förbunden at høre», honom dock obetaget att ensam besluta. Mot olagliga eller skadliga beslut skall statsrådet protestera och därmed vara fria från ansvar,[1] men kontrasignationsvägran känner N. G. icke till. Minst halfva antalet statsråd måste vara närvarande vid besluts fattande. »Ved overordentlige Lejligheder» kunna extra statsråd förordnas. Alla norska saker och expeditioner skola »forfattes i det norske Sprog».

Något annorlunda voro dessa förhållanden 1815. Då fans blott en statsminister, näml. den i Sverige hos konungen varande. Den norska regeringen skulle då utgöras af minst fem statsrådets ledamöter under ordförandeskap af en vice konung eller en »Statholder» (riksståthållare)[2] eller, »i deres Fraværelse det første Medlem af Statsraadet». Vice konung kunde blott kronprinsen eller hans älste son vara; till riksståthållare kunde utnämnas *svensk eller norsk* man. När konungen kom till Norge, upphörde vice konungens funktion och likaså statholderens, ehuru denne förblef förste ledamot af statsrådet. Riksståthållarämbetet upphäfdes 1873; vice konungadömet 1891.

§ 25. Fortsättning.

§ 25. Nu heter det i R. A. § 5: »Såväl den norske statsministern som de tvänne statsråd, hvilka åtfölja konungen, skola hafva säte och öfverläggningsstämma i det svenska statsrådet, enär ämnen där förehafvas, hvilka angå bägge rikena. I dylika mål skall den i Norge varande regeringens betänkande inhämtas, så vida de ej fordra ett så hastigt afgörande, att tiden sådant icke medgifver. — Då inför konungen i det norska statsrådet, enär och ehvar det är samladt, äm-

[1] Dunker, N. K. s. 37 ff. Jfr Gaarder, N. G. s. 71 ff., Gaarder N. K. s. 90 ff. Flere broschyrer: se lit. fört.

[2] Se vidare Stang s. 106. Steenbuch s. 30 ff.

nen förehafvas, som angå båda rikena, skola trenne ledamöter af det svenska statsrådet där äfven hafva säte och stämma.»

Dessa former af statsråd pläga vanligen kallas sammansatt svenskt och norskt, eller norskt och svenskt statsråd.[1] Man kan ju behålla dessa benämningar, blott man strängt och stadigt fasthåller, att här ej är fråga om något unionelt, något verkligt gemensamt, utan allenast om ett svenskt (resp. norskt) statsråd, till hvilket äfven några norska (resp. svenska) statsrådsledamöter tillkallats, dock utan rådgifvareskyldighet och -ansvar.

Det är i synnerhet tvänne frågor, som här behöfva utredas och besvaras, näml. dessa: när skall hållas s. k. svenskt-norskt och när norskt-svenskt sammansatt statsråd? — hvilken räckvidd och betydelse har ett beslut, fattadt i sådant statsråd?

Hvad den förra frågan angår, bör man naturligen i främsta rummet taga hänsyn till den förekommande frågans beskaffenhet, enär det s. k. sammansatta statsrådet ju i själfva verket ändock är enkelt svenskt eller norskt, hvadan i intet fall där kunna behandlas andra än resp. svenska eller norska ärenden. En fråga, som »angår bägge rikena», kan dock vara i lika hög grad svensk som norsk, men den kan också vara i hufvudsak direkt svensk eller norsk och blott i anseende t. ex. till sina följder, indirekt ega eller böra ega betydelse för det andra riket. Att dess forum i senare fallet bör bestämmas af dess hufvudsakliga karakter, torde

[1] Då beteckningen «sammansatt» redan tidigt vunnit häfd t. o. m. officielt i statsrådsprotokollen, är det icke lämpligt att här använda någon annan än denna. — Jfr vidare Aschehoug N. S.F. s. 273 ff. Naumann II. s. 89 ff. Dunker, Rev. II. s. 52 ff. Aschehoug Un. Ud. s. 14 ff. Afhandl. och brosch.: se lit. fört. Unionskom:s betänkanden o. s. v.

vara obestridligt. Däremot är det ej lika lätt att besvara frågan om dess rätta forum, när den angår bägge rikena lika direkt. I och för sig kunde det ju då komma på ett ut, hvilkendera formen än valdes. Vill man låta konungens vistelseort därvid fälla utslaget, så är ej heller i och för sig något att häremot anmärka.

Men det blir likväl nödvändigt att först söka svaret på den andra, äfven framstälda frågan om räckvidden och betydelsen af ett beslut, fattadt i s. k. sammansatt statsråd. Det behöfs ingen lång argumentation för att inse, att beslut icke kan fattas med för Sverige bindande kraft annat än i svenskt (svenskt-norskt) statsråd. S. R. F. § 8 och § 43 framställa den oafvisliga fordran att minst fyra svenska statsrådsledamöter skola vara tillstädes, för att Sveriges konung skall ega rättslig möjlighet att fatta beslut. Men den fordran är icke uppfyld i s. k. norskt-svenskt statsråd, där allenast tre af konungens svenska rådgifvare hafva säte och öfverläggningsstämma. Däremot kan ingen invändning göras mot befogenheten att i svenskt-norskt statsråd besluta för Sveriges räkning, alldenstund Sveriges ständer, om än måhända på formelt oriktigt sätt, antagit R.A. § 5 såsom modifierande S. R. F. § 5 med afseende på närvarande statsråds maximiantal.

Svårare blir frågan, om beslut också kan i sammansatt statsråd fattas med bindande kraft för Norge. Hålles norskt-svenskt statsråd i Norge, så möter därför intet som helst hinder, då R.A. § 5 mom. 2 modifierat N. G. § 12 lika väl som dess mom. 1 S. R. F. §. 5. Större anledning till tveksamhet ger däremot norskt-svenskt statsråd i Sverige, liksom svenskt-norskt i allmänhet. Hvad beträffar norskt-svenskt äfvensom svenskt-norskt statsråd, hållna i Sverige, så synes N. G. § 15 mom. 2 lägga vissa hinder i vägen för konungen att

där fatta beslut för Norge. Det heter näml. att i de tre norska statsrådens »Overværelse alene[1] skulle de norske Anliggender afgjøres af Kongen». Nu är det otvifvelaktigt, att ärenden, som förekomma i norsktsvenskt, d. ä. norskt, statsråd, äro »norske Anliggender»; och det är väl ej heller annat möjligt, än att frågor, som behandlas i svenskt-norskt statsråd, likaledes åtminstone i någon mån äro eller kunna vara »norske Anliggender». Men N. G. § 15 får ej läsas isolerad, utan i samband med grundlagarnas öfriga bestämmelser, och af dessa stå N. G. § 38 och R.A. § 5 i allra närmaste förbindelse med N. G. § 15. Saken ställer sig då på följande vis: Konungen eger att i Sverige fatta beslut i norska angelägenheter, om minst tvänne norska statsråd äro närvarande, N. G. § 27 mom. 2., och han är skyldig att icke låta andra personer än norska statsråd vara tillstädes, N. G. § 15 mom. 2. Men vissa norska saker kunna angå Sverige, och då hafva enl. norsk rätt, R.A. § 5 mom. 2, tre svenska statsråd befogenhet att öfvervara föredragningen »i det norska statsrådet, enär och ehvar det är samladt». Och likaså kunna vissa frågor, som också »angå bägge rikena», förekomma i svenska statsrådet. Då ha de tre norska statsråd, som åtfölja konungen till Sverige »Sæde og deliberérende Stemme» i detta, R.A. § 5, N. G. § 38. Innan konungen fattar beslut, skall han i båda fallen, enl. N. G. § 15 mom. 4 eller N. G. § 38 mom. 2 och R.A. § 5 mom. 1, inhämta den norska regeringens betänkande, »med mindre vigtige Hindringer maatte forbyde saadant» eller »Sagerne udfordre saa hastig Afgjørelse at Tid dertil ei gives». Alltså innehålla N. G. § 38 och R.A. § 5 speciella undantag från regeln i N. G. § 15. Konungen eger rätt att i dessa undantagsfall fatta beslut för Norge,

[1] Se Stang s. 101.

om blott två norska statsråd äro närvarande och oafsedt, om och huru många svenska statsråd därjämte öfvervara förhandlingarna, således i såväl norskt-svenskt som svenskt-norskt statsråd i Sverige. Men om också konungen fattar beslut för bägge sina riken och ej blott för det ena, så måste man fasthålla, att detta beslut statsrättsligen upplöses i två, ett af den svenske och ett af den norske konungen, och att det sammansatta statsrådet därvid också upplöses i två, ett svenskt och ett norskt, hållna å samma tid och samma rum.[1] Naturligtvis fins intet hinder att afsluta de gemensamma förhandlingarna utan besluts fattande och så äfven formelt åstadkomma två beslut i särskilda statsrådsförsamlingar, men lika naturligt är detta äfven ur statsrättslig synpunkt en onödig omväg.

Hvad slutligen beträffar svenskt-norskt statsråd i Norge, så är det på grund af N. G. § 27 mom. 1 omöjligt för konungen att i detta fatta beslut för Norge, alldenstund »ingen Beslutning maa tages der, naar ikke over det halve Antal Medlemmar ere tilstæde» af hela det norska statsrådet, det vill säga minst $4\frac{1}{2}$ (= 5), N. G. § 12.

Resultatet af denna undersökning kan sammanfattas på följande sätt:

Konungen eger att i sammansatt statsråd fatta beslut:

a) i Sverige 1) i svenskt-norskt: för Sverige och för Norge.
2) i norskt-svenskt: för Norge.

b) i Norge 1) i svenskt-norskt: för Sverige.
2) i norskt-svenskt: för Norge.

Följden häraf blir, hvad också ordalydelsen i N. G. och R.A. förutsätter, att för sammansatt statsråd den

[1] I *detta* fall bör naturligen också protokoll föras på bägge språken enligt hvartdera rikets vanliga regler.

egentliga formen blir svenskt-norskt och platsen blir Sverige.

§ 26. Då i det föregående frågan om konungens ställning till unionsfördragen och deras ändring[1] blifvit särskildt behandlad, torde det vara riktigast att här också med några ord beröra formerna för utöfningen af den honom tillkommande makten i detta fall. Är det alltså fråga om ändring af N. G., så skall konungen först i svenskt-norskt statsråd afgöra, huruvida ändringen afser ett egentligt unionsvilkor eller icke. I förra fallet har han därpå att likaledes i svenskt-norskt eller i norskt-svenskt och svenskt afgöra hufvudfrågan: samtycke eller afslag. Afser däremot ändringsförslaget icke ett unionsvilkor, har konungen att fatta sitt sakliga beslut i norskt statsråd. Afgörandet af ändringsförslag till R.A. tillhör konungen i svenskt-norskt eller i norskt-svenskt och svenskt statsråd. *§ 26. S. k. sammansatt statsråd och unionsfördragens ändring.*

* * *

C. *Om regeringens förande vid förfall för konungen* stadgas i R.A. § 6 och § 7, N. G. § 39—§ 46 och S. R. F. § 39—§ 42.[2] *C. Om interimsregering.*

Här afses icke de fall, då den norska regeringen och tillförordnad regering i Sverige funktionerar samtidigt därmed, att konungen själf behåller maktens utöfning i vissa fall. Här åsyftas blott den händelse, att konungen blir totalt förhindrad att vårda riksstyrelsen. *§ 27.*

Detta inträffar,

1) om konungen dör och tronföljaren är omyndig eller ätten utgången;

---

[1] Jfr Aschehoug N. S.F. I. s. 287. Rydin, Fn. s. 355.

[2] Jfr Aschehoug N. S.F. I. s. 290 ff, Rydin, Fn. s. 303 ff. Naumann II. s. 92 ff. Stang s. 109 ff. Se vidare Varenius, Om riksföreståndarskap.

2) om konungen reser utrikes eller stannar där mer än 12 månader;
3) om konungen blir så sjuk, att han icke kan befatta sig med regeringsärenden.

Konungens makt skall i första fallet ovilkorligen och till dess folkrepresentationerna sammanträdt och utsett förmyndarestyrelse eller konung, och denne tillträdt regeringen, och i de båda andra alternativt och ovilkorligt utöfvas i enlighet med rikenas grundlagar af statsråden, lika många från Sverige som från Norge och under namn af Sveriges och Norges Interimsregering.[1] Men denna institution är så tung och oformlig, att den i de båda senare fallen (sedan 1863) ersatts af en enda person såsom regent, näml. närmast arfsberättigade prins, utom för den händelse, att ingen sådan finnes eller han är af omyndighet, sjukdom eller utrikes vistelse förhindrad. Interimsregeringen har sitt säte i Stockholm och består af 20 ledamöter, näml. Sveriges statsminister, utrikesminister och åtta statsråd samt Norges statsminister och båda statsråd, hvilka eljes åtfölja konungen samt 7 andra ordinarie eller tillförordnade statsråd, utsedda af norska regeringen »bland dess egna medlemmar», om tronen är ledig, tronföljaren omyndig eller konungen icke redan verkstält utnämningen, eljes af konungen eller statsrådet enl. N. G. § 12. Ordförande i interimsregeringen äro omvexlande för hvarje vecka de båda statsministrarna efter den ordning, som i början genom lottning utrönes. Beslut fattas efter omröstning, hvarvid ordföranden har utslagsröst utan afseende på ärendets natur, om rösterna eljes äro jämt delade. Samtliga ledamöter underskrifva

[1] I första fallet skall kallelse till riksdag och storthing omedelbart utfärdas af det svenska statsrådet tillsammans med norska statsrådsafdelningen, hvarefter interimsregeringen sammanträder R.A. § 6 och § 7.

alla expeditioner och resolutioner, hvilka i likhet med protokollen skrifvas å föredragandens språk. För Sverige äro vederbörande departementschefer, för Norge dess statsminister föredragande. Beredning och granskning sker på vanligt sätt. Saker, som angå bägge rikena och ej genom sin natur tillhöra något särskildt departements handläggning, föredragas af utrikesministern och expedieras på båda språken för Sverige genom föredraganden, för Norge genom dess statsminister. Ministeriella mål föredragas äfven af utrikesministern och införas i särskildt protokoll. De svenska ledamöterna aflägga föreskrifven ed för riksdagen, de norska för storthinget. Regeringen i Norge fortfar att där funktionera, och interimsregeringen utöfvar konungens makt i dess fullhet, dock med vissa förbehåll i afseende på Sverige enl. S. R. F. § 39.

Andra bestämmelser gälde före 1840—41 och 1845, på den grund, att svenska statsrådet då var annorlunda sammansatt än det 1840—41 blef. Därom är förut taladt. Här torde vara nog att anmärka, att det före denna tid var *hofkanslern* som egde föredraga sådana mål, som nu tillhöra utrikesministern.

IV.

Unionen och folkrepresentationerna.

§ 28. § 28. Lika litet som unionen medförde något unionelt statsråd, lika litet eller ännu mindre åstadkom den någon unionel representation för de under en konung förenade folken. Båda fingo behålla hvad de hade: Sverige sin mångpröfvade ståndsriksdag på fyra kamrar, — sedermera ersatt af vår nuvarande riksdag — och Norge sitt opröfvade storthing på en eller två afdelningar och bildadt genom allmänna, indirekta val. Men båda dessa representationer fingo gemensamt genom unionen jämte sina egentliga och särskilda uppgifter äfven vissa unionella. Många blefvo dock ej dessa; de inskränkte sig till följande fyra:

1) att välja konungahus;
2) att i vissa fall förordna om riksstyrelsen;
3) att kontrollera regeringens unionella verksamhet och
4) att medverka vid den unionella lagstiftningen och förvaltningen.

Men i intet af dessa fall skulle representationerna handla i unionens utan blott och alltid i de särskilda folkens namn.

* * *

§ 29. Om val af konung och konungahus stadgas i R.A. § 3, N. G. § 7, S. R.F. § 42, S. R. O. § 66.[1] *§ 29. Konungaval.*

Konungen eller interimsregeringen skall till samma dag kalla riksdagen och storthinget att sammanträda och inom 8 dagar efter förhandlingarnas öppnande aflämna proposition om tronföljden.[2] Inom samma tid kan ock enskild representant väcka förslag, om han så önskar. Senast 12:te dagen efter nyssnämda 8:de dag skall valet förrättas i enlighet med hvartdera rikets särskilda grundlagar och på samma, dag bestämd af hvardera riksförsamlingen för sig. Huru eventuella skiljaktigheter i besluten härom skola utjämnas, är ej föreskrifvet. Faller valet på samma person i båda rikena, är han vald; eljes anställes omval mellan de två, som hvar för sig blifvit utsedda af Sverige och af Norge. Detta omval verkställes af två i Karlstad sammanträdande och förenade komitéer, utsedda af de resp. representationerna dagen före den till kunga-(tronföljare)-valet fastställda dag på sätt, hvardera församlingen särskildt stadgat. Hvardera komitéen består af 36 ledamöter och 8 suppleanter under hvar sin af och inom den samma utsedd ordförande. Regeringen bestämmer dag för sammanträdet i Karlstad, dock senast 21:sta dagen efter ofvannämda 12:te. Genom lottning bestämmes hvilkendera ordföranden skall fungera såsom valförrättare. Den andre tecknar sitt namn å valsedlarna, hvilka skola vara minutiöst noggrant lika och felfria — därom finnes en längre beskrifning i R.A. § 3. Någon öfverläggning ifrågakommer ej, utan man skrider genast till val enl. ett i R.A. § 3 intaget vid-

[1] Jfr Aschehoug N. S.F. I. s. 204. Nauman II. s. 52. Rydin Fn. s. 295. Se vidare Key-Åberg, Om Konunga- och tronföljarval.

[2] Tidsbestämningarna öfverensstämma ej alldeles i R.A. och de särskilda grundlagarna. Se vidare Varenius, Riksföreståndareskap s. 17, 20 ff.

lyftigt schema, onödigt att här afskrifva. Alla valstadganden uppläsas och därpå sker valet efter upprop, begynnande med svenskarna, om ordföranden är norrman och tvärtom. En sedel aflägges förseglad att eventuelt fälla utslaget, och enkel röstöfvervigt afgör valet. Endast de båda af riksdag och storthing hvar för sig valde kandidaterna kunna vid valet ifrågakomma. Skulle valförrättningen befinnas felaktig, eller intet resultat första gången vinnas, så måste åter samma procedur begynna, och komiterade få ej åtskiljas, förrän valet är fullbordadt. Protokoll föres på valförrättande ordförandens språk, utskrifves i två ex. och underteckнas af alla komiterade samt tillskickas ofördröjligen bägge riksförsamlingarna, som därpå underrätta regeringen om valets utgång och den nye konungens (tronföljarens) namn.

Så har den unionella koordinationsprincipen här genomförts i en form som mer än någon annan sätter dess enhetsprincip och unionen själf i fara och detta i ett ögonblick, som äfven för öfrigt erbjuder det allra bästa tillfälle att spränga unionen, det ögonblick, då bägge rikena äro som svagast, och särskildt det, hvars regeringsform är mest monarkisk, Sverige. Någon annan kritik torde icke behöfvas.

* *
*

§ 30. Rätt att ordna rikesstyrelsen.

§ 30. Riksförsamlingarna hafva äfven i vissa andra fall rätt att besluta om regeringens utöfning.[1] De skola gemensamt utse förmyndare för omyndig konung, S. R. F. § 41, N. G. § 40, § 43, R.A. § 7 och § 8. Valet sker på samma sätt som konungaval enl. R.A.

[1] Jfr Aschehoug S. N.F. I. s. 194 ff. Rydin, Fn. s. 300 och s. 365. Naumann II. s. 65. Varenius, Om riksföreståndarskap s. 25 ff. och s. 57 ff.

§ 3. Men först skall bestämmas antalet förmyndare, och om representationerna härvid blifva oense, är intet sätt stadgadt att slita tvisten, lika litet som för andra fall, då oenighet kan tänkas uppstå. Man har därvid endast att efter analogi konstruera fram regler, men huru stort värde dessa i verkligheten ega, då de skola tillämpas, måste bero på omständigheterna. Dessutom är under dessa förhållanden många olika formuleringar möjliga, och ingen mera lagligt förpligtande än den andra. — Gemensamt skola representationerna likaledes förordna om den omyndige konungens uppfostran. Endast det är därvid stadgadt, att han måste erhålla tillräcklig undervisning i norska språket, något som förutsätter, det han är och anses vara i främsta rummet svensk man och Sveriges konung — såsom han också enl. unionsrätten är. Så bestyrkes ytterligare, att Norge trots all formell jämlikhet dock ytterst förblef reelt underordnadt — därpå finnas för öfrigt äfven andra exempel.

Så tillerkänner S. R. F. § 91 och § 92 riksdagen rätt att taga den författning om rikets styrelse, som den finner nyttigast, om konungen vid utrikesresa stannar utom »riket» mer än 12 månader — riket = Sverige, enl. sammanhang och motivering — eller om han under mer än 12 månader af sjukdom hindras att befatta sig med regeringen. Hvarken R.A. eller N. G. innehåller något härom, icke en gång en hänvisning till eller omnämnande af dessa paragrafer i S. R. F. Deras giltighet är därför lika litet upphäfd, som den är utsträckt till Norges storthing. Äfven här är lagen bristfällig. Ty det är ovilkorligen en inkonsekvens och ett onödigt afvikande från den eljes här strängt genomförda jämlikheten, att eventuelt låta riksdagen i Sverige ensam ega rätt att t. ex. afsätta konungen. Onekligen är detta ej heller rätt förenligt med det i N. G. § 42

gifna löftet om en lag, som skulle ordna frågan om tillfällig regering vid konungs förfall, bygd på »Grundsætningen om fuldkommen Lighed imellen begge Rigerne». Och om man också kan anse rikets ständer 1815 hafva varit oberoende af ett dylikt af konungen under förbehåll af deras rätt gifvet löfte, så hafva de dock genom antagandet af R.A. faktiskt godkänt det samma. Trots detta står dock fast, att ständerna icke upphäft eller modifierat S. R. F. § 91 och 92: alltså äro dessa fortfarande gällande, och man kan endast konstatera detta faktum, att Sveriges riksdag enl. positiv rätt i dessa båda fall ensam skall besluta öfver riksstyrelsens ordnande.[1]

I detta sammanhang torde några ord om den rättsliga möjligheten af konungs afsättning enligt svensk rätt vara på sin plats. Olika meningar hafva därom uttalats; ovedersägliga bevis hafva dock icke för någon af dem presterats. Så mycket står emellertid fast, att man icke kunnat afgörande bevisa omöjligheten af en riksdagens rätt att under vissa omständigheter afsätta konungen. Och det synes mig då vara riktigare att medgifva än förneka en sådan rätt. Det är alltid bättre, att *om* en afsättning blir nödig och utföres, detta om möjligt sker på lagens och rättens grund och ej på revolutionens väg, ty revolution bryter alltid rättskontinuiteten och sätter i fara rättstillståndet i allmänhet, sådant det utvecklats och genom grundlagen en gång ordnats. Kan en sådan händelse undvikas genom en dyl. rätt, är detta naturligen att föredraga.

* * *

§ 31. Granskningsrätten.

§ 31. Folkrepresentationerna hafva vidare rätt att hvar för sig granska sitt lands styrelse, särskildt genom

[1] Rydin, Fn. s. 303 är af annan mening, och med honom de fleste.

läsande af statsrådsprotokollen och revision af statsverket.[1] Denna granskningsrätt omfattar äfven unionella mål, då ju dessa alltid tillika äro särskilda. Så har riksdagen att granska protokollen i svenskt-norskt statsråd, storthinget i norskt-svenskt; riksdagen har vidare att genom sitt K. U. — såsom vanligt — äfven infordra till genomseende ministeriella protokoll, dock endast »i hvad som rörer allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser». Denna rätt saknar storthinget helt naturligt, men kan däremot enl. N. G. § 75 g. »lade sig meddele de Forbund og Traktater, Kongen paa Statens Vegne har indgaaet med fremmede Magter med Undtagelse af hemmelige Artikler, som dog ej maa stride mod de offentlige».[2]

Riksdagen har vidare rätt enl. S.O. § 8 att hindra arffurste att antaga främmande lands regering vid förlust af arfsrätt till Sveriges krona. Storthinget borde naturligen dela denna rätt, men den stränga formella rätten säger nej.[3]

* * *

§ 32. Unionel lagstiftning.

§ 32. Folkrepresentationerna deltaga i det för båda rikena gemensamma lagstiftningsarbetet på alldeles samma sätt och i samma former som i de resp. rikenas helt och hållet särskilda och inre.[4]

Af unionsfördragen har blott R.A. natur af lag för Sverige, men är icke formelt taget grundlag, hvadan den kan för Sverige ändras i vanl. ordning enl. S. R.F. § 87. Däremot är såväl R.A. som naturligtvis också

[1] Jfr Aschehoug N. S.F. III. s. 391 ff. (1 uppl.). Rydin, Fn. s. 365. Naumann IV. s. 229 ff., 111 ff.

[2] Jfr Aschehoug N. S.F. II. s. 530 ff.

[3] Berger a. a. 42 är af annan åsigt.

[4] Om dessa se Aschehoug N S.F. II. s. 98 ff., 155 ff. III (1 uppl.) s. 513 ff. Naumann III. s. 427 ff., 443 ff.

N. G. grundlag i Norge och för sin ändring underkastad det i N. G. § 112 föreskrifna behandlingssätt.

Folkrepresentationernas rätt till medverkan vid den unionella förvaltningen inskränker sig därtill, att de hvar för sig bevilja de medel, som för gemensamma ändamål äro nödiga, och detta oberoende af hvarandra. Konungahuset har sitt särskilda anslag från Sverige och sitt särskilda från Norge. Några gemensamma statsinkomster gifvas icke. Försvarskostnaderna äro alldeles särskilda och olika för de förenade rikena. För diplomatien och konsulatväsendet, som äfven till sin ekonomiska sida är ett svenskt ärende, lämnar Norge efter storthingets beslut och anvisning vissa bidrag, hvilka ur rättslig synpunkt måste ingå till Sveriges statskassa.

HISTORISK ÖFVERSIGT

AF

UNIONSFÖRFATTNINGENS FÖRSTA TILLÄMPNING

OCH

TIDIGARE UNIONEL PRAXIS.

I.

De förenade folken och unionen.[1]

§ 33. Man kan med skäl göra sig den frågan, huru en union, sådan som den i förra afdelningen beskrifna, öfver hufvud kunde anses nyttig och önskvärd Det blir då för att förstå saken nödigt att också klargöra, hvad de båda folk, som slöto den samma, därmed åsyftade, och huru de sedan stält sig till hvarandra och denna union. *§ 33. Svenskar och norrmän 1814.*

Hvad Norge beträffar, är detta snart sagdt. Då Norge nästan till hvarje pris ville undgå föreningen med Sverige, är det fullt förklarligt, att om och när dess samtycke en gång måste gifvas, detta skulle ske ytterst motvilligt och ej förrän i sista stund, om också så tidigt, att det ännu kunde vid sitt samtycke fästa vilkor, som skulle göra det i och för sig oundvikliga så betydelselöst och ovaraktigt som möjligt. Oformligheten och bristfälligheten i 1814 års union blef därför, långt ifrån att i Norges ögon vara ett fel, denna unions största förtjänst och den grund, som gjorde ett ja-ord möjligt att gifva. Lätt skulle Norge sedan finna sig i de nya förhållandena, förutsatt att dessa utvecklades i

[1] Jfr bl. a. Storth. Forh. i 1814 och särdeles debatten den 20 Okt., s. 191—301 och Nielsen, N. Hist. I. 1—40 m. fl.

en riktning, öfverensstämmande med den, som föranledt deras tillkomst. En annan sak är, att Norge då måste få svårt att säga, hvartill den unionen skulle tjäna. Men dess tanke var ju också innerst, att det vore bättre att icke hafva den. Och kan Norge sägas hafva haft någon som helst positiv afsigt med unionen, så var det att få till stånd ett försvarsförbund under eventuelt gemensamt öfverhufvud. Den tanken har Norge sedan alltjämt, om också mer och mindre hållit fast.

Var det alltså mestadels Norges fel, att unionen ej blef bättre, så bär däremot Sverige ensamt ansvaret, *att* under sådana omständigheter denna union kom till. Att Sveriges ära och väl icke kunde tillåta det att träda tillbaka efter Kielerfreden, det ligger i öppen dag. Men mycket starka skäl måste hafva funnits, som föranledde regeringen att hellre taga unionen t. o. m. på dessa vilkor än att afbryta underhandlingarna och använda kraftigare medel. Väl voro de yttre politiska förhållandena svåra, men ej så svåra, att de ensamt kunde berättiga till sådana medgifvanden, som de facto skedde. Och huru dåliga än Sveriges finanser voro, så dåliga voro de ej, att de förbjödo all fortsättning af fälttåget, som dock ej kunde blifva långt. Otvifvelaktigt var ställningen icke värre, än att en skicklig svensk statsman kunnat åstadkomma ett vida bättre resultat. Men olyckan var, att Carl Johan icke var tillräckligt svensk, och att Sveriges statsmän för öfrigt ej voro tillräckligt skarpsynta. Djupaste grunden låg dock kanske ej där, utan i den uppfattning af unionen och dess uppgifter, som allmänt rådde i Sverige.

Efter Finlands förlust vände sig Sverige allt mer och mer till tanken på Norges lösryckande från Danmark och förening med Sverige, för att oskadliggöra Danmark och för att genom ökad styrka och makt vinna ökad trygghet mot öster. Men hurudan denna

förening skulle blifva till sin inre författning, därpå tänkte man föga eller intet, ehuru det nog i allmänhet stod klart, att någon inkorporation styckevis ej kunde komma i fråga. Snarare rörde sig tankarna i riktning mot Norges relativa självständighet; men där var länge mycken oklarhet. Äfven i Norge funnos män, som hyste samma mening.

Så bröt det stora kriget ut, och Sverige kom därunder i tillfälle att vinna sitt mål genom Kielerfreden. Därmed trodde man allt vara klart, ty att Norge skulle välja vapenskifte framför underkastelse, då man visste sig komma som vän och broder, det anade man alls icke i Sverige; som befriare hoppades man i stället blifva mottagna med öppna armar. Med den öfvertygelsen måste ju frågan om författningen tills vidare vara af ganska underordnad vigt. Sveriges afsigter voro välvilliga, men ämnade att först småningom utvecklas och mogna under samråd med norrmännen själfva: prins Christian Fredriks uppträdande och Norges anslutning till honom afbröto dem totalt. Men så inne var man i sina en gång insupna föreställningar om Norges sinnesstämning, att ej ens dessa händelser kunde rubba dem. Man såg däri intet annat än resultaten af den *danske* prinsens stämplingar till sin och sitt lands fördel. Vore han åter borta, trodde man, att de gamla känslorna skulle vakna på nytt; det gälde blott att ju förr desto hellre vinna detta mål. Men däri missräknade man sig. Före prinsens uppträdande hade måhända kännedomen om Sveriges afsigter kunnat medföra önskad verkan; med det samma var den möjligheten förbi; och efter den 17 Maj hade man redan vuxit ifrån de svenska erbjudandena och betraktade dem rent af som förolämpningar. Detta förstod man icke i Sverige. Och däri ligger grunden till Oktober- och November-händelserna. Man ville lugna de retade

norska sinnena och vinna dem genom obegränsadt och öppet förtroende i hopp, att den gamla välviljan, sådan man föreställt sig den samma, skulle återvända; den verkliga ställningen förstod och kände man icke. Och det var ej heller så lätt att genast se, det 1814 års kris var den tändande gnista, som skulle väcka jäsande, än halft slumrande krafter till lif, krafter, hvilkas tillvaro man knapt var medveten om ens i Norge, och hvilkas betydelse man ej heller anade.

Sverige trodde tiden vara inne för en förening till en stat, men ej till ett folk,[1] till gemensam självständighet, men ej gemensam frihet. Och det besinnade, som Silverstolpe yttrade, »att det alltid är öfvertygelsen och den ömsesidiga aktningen, som knyta de band, hvilka icke befara att upplösas». Man visade förtroende, ty man trodde på motsvarande förtroende. Men Norge såg däri blott svaghet och svek, som skulle skyla öfver amalgamationsplaner och öfverhöghetsanspråk. Så började unionen med illusioner å ena och misstro å andra sidan Kölen, och dess fortsättning blef dess begynnelse lik. År kommo och år svunno, och för hvarje gång bleknade det svenska folkets hopp allt mera, krossades allt flera af dess illusioner. Och om än »i Aarenes Løb Norge fik Foreningen mere og mere kjær», och om än »Gjenvindelsen af national Selvstændighed og Foreningen med Sverige betragtedes, og det med rette, af Normændene som en og samme Begivenhed»,[2] så växte dock med hvarje år äfven Norges anspråk och i täflan därmed dess misstro mot Sverige.

§ 34. Perioder i unionshistorien.

§ 34. Man kan i unionens historia urskilja två eller tre perioder af väsentligen olika karakter. Den ena om-

[1] Jfr Silverstolpes diktamen till K. U:s betänkande 25 April 1815, tryckt hos Rydin, Fn. Bil. XXIII.

[2] Dunker, Rev. 1. s. 13.

fattar Carl Johans tidehvarf: då sökte man en unionel utveckling på enhetens grund och i den riktning, som Sverige 1814 och 15 önskat och alltjämt önskade, men inom unionsförfattningens råmärken; uppdykande och allt skarpare framträdande norska anspråk tillbakavisades, men städse mindre bestämdt. Den andra perioden börjar med Oskar I:s tronbestigning och har af honom fått sin karakter: de norska anspråken formuleras tydligare och beviljas successivt; man förnekar väl ej enhetsprincipen, men förlorar den ur sigte, ju mer minnet af 1814 års faktiska händelser bleknar; subordinationsprincipen börjar betraktas som omöjlig och orättslig, men man vill icke i dess ställe taga det enda möjliga alternativet, »amalgamationen». Så kommer man till enhetens försvagande och jämlikhetsprincipens alleenavälde i en realiter tom s. k. realunion mellan två jämlika, fria stater. Sveriges rättsliga och faktiska hegemoni uppgifves af konungadömet. Men denna period kan själf delas i två, ehuru mindre skarpt skilda åt än Carl-Johans perioden från perioden efter honom. Skilnaden mellan dessa båda underperioder ligger däri, att man under den förra (t. o. m. 1860-talet och den andra unionskomitéen) allvarligt söker befästa unionen på koordinationsprincipens grund, med afstående från all tanke på någon reel utvidgning af den samma, hvaremot i den senare (t. o. m. våra dagar) Norges ursprungliga unionella ideal blir unionens eget, under det att unionsfiendtliga och unionsupplösande tendenser allt renare och mera ohöljdt framträda. — Först sökte man en allt fastare och starkare sammanslutning och jämlik förening mellan de båda rikena genom enhetens utvidgning; därpå ville man om möjligt åtminstone befästa den gemensamhet, som redan fans med fullständig koordination inom unionen, och slutligen började man öppet eftersträfva en fullständig koordination utom

unionen. Eller med andra ord, sedan man först eliminerat subordinations- och sedan enhetsprincipen, slutar man med att vilja eliminera äfven unionens koordinationsprincip, och unionen själf.

Och orsakerna? Till stor del ligga de däri, att 1814 års union nödvändigtvis förutsatte en stark konungamakt och en öfverlägsen konungapersonlighet. När de båda *folken* skulle säga det afgörande ordet genom sina representationer; när makten i staten gled öfver till dem, och deras parlamentariska förtroendemän trädde i stället för konungens konstitutionelle rådgifvare, som han hörde af förtroende till dem, han själf valt; när konungen sjönk ned till ett abstrakt begrepp i stället för en lefvande vilja, då upphörde också viljans enhet. Förut var koordination möjlig, ty det var då en enda vilja, som ledde de koordinerade; nu äro viljorna två — eller ännu flere, och koordinationen: upplösning.

II.

Regeringens unionella verksamhet 1814—1830.

§ 35. Så snart freden i Kiel afslutats, antog Carl XIII titel konung af Norge, och befalde den 25 Januari 1814, att den dittills nyttjade konungatiteln skulle förändras till »Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung», och att i riksvapnet det norska lejonet skulle i ett särskildt fält tilläggas[1]. Detta fält kom att upptaga en tredjedel af skölden nederst till höger, under det att det gamla svenska vapnet behöll två tredjedelar. Någon ändring häri skedde ej, sedan Carl XIII den 4 Nov. äfven kommit i faktisk besittning af Norges krona, och konungen bibehöll likaså äfven som norsk konung sitt svenska ordningsnummer, den trettonde. Och som Sveriges rike ej blott var det äldre, utan ock det väsentliga i den nya statsförbindelsen, så lät konungen ständigt Sverige nämnas före Norge, äfven då han handlade blott i egenskap af Norges konung. Detta var tillika ett pregnant uttryck för den enhetsprincip, hvarpå unionen var bygd.

§ 35. Konungatiteln och riksvapnet.

När Carl Johan den 5 Febr. 1818 besteg sin adoptivfaders troner, vidtog han i dessa förhållanden ingen förändring, utan kallade sig med samma titel och behöll i hufvudsak samma vapen, liksom hans ordningsnummer blef XIV så i Sverige som Norge.

[1] Alin, Un. I. Bil. 19 och 21.

Stortinget 1818 afgaf emellertid på förslag af krigsrådet Flor[1] en adress till konungen med begäran att »Høistsamme naadigst vil i den Kongelige Titul nævne Norge først af de forenede Riger, saavel på Norges Mynter, som i alle de Love, Anordninger og Publicationer m. m., der ene eller nærmest angaar dette Rige». Denna adress föredrogs den 26 Okt. s. å.[2] inför konungen, som därvid förklarade sig erkänna, »at de 2:de Rigers Forhold till hinanden, der ikke er grundet paa Tractaten i Kiel, men paa en mindelig Overeenskomst imellem Norges Riges Storthing og de af H:s Majestæt befuldmægtige Commissarier — og vedtaget af H:s Majestæt saavel paa Høistsammes Egne som paa det svenske Folks Vegne, giver Norge Ret til en fuldkommen Reciprocitet i Forhold til Sverrig». Men emedan hvarken grundloven eller riksakten bestämde något angående titeln, »saa har H:s Majestæt ikke fundet sig foranlediget til at bruge en forskjellig Titel som Konge i hvert af de tvende Riger», liksom det ej heller vore passande eller lämpligt att »i de i Norge utstædende Love og Anordninger» förändra den en gång antagna titeln. Däremot var konungen benägen att bevilja storthingets önskan med afseende på myntet och befalde därför norska regeringen att afgifva betänkande i frågan. Detta inkom den 18 Jan. 1819 och godkändes, hvadan därefter i konungens titel på norska mynt Norge nämdes före Sverige[3]. Storthinget återkom sedermera till sin begäran om titeln i allmänhet, men någon ändring skedde ej i Carl Johans tid[4].

---

[1] Storth. Forh. Mars 1818 s. 100, Maj s. 15—62, Sept s. 159—176. Storth. Efter. I. s. 613—618.

[2] N. Hovedpr. 1818, N:o 3432.

[3] N. Hovedprot. 1819. N:o 3590.

[4] Se t. ex. Storth. Efter II s. 177 Rydin, Fn. Bil. XXVIII. Först Oscar I.: efterkom storthingets önskan.

§ 36. Redan Carl XIII hade för sin tillämnade, men aldrig verkställda kröning som norsk konung befalt[1], att »Norge som ett særskildt Kongerige» skulle hafva sin egen krona och andra kröningsinsignier. När sedermera tiden nalkades för Carl Johans kröning, väckte krigsrådet Flor i storthinget förslag att anmoda den norska regeringen om anskaffande af dylika insignier för norska statsverkets räkning och i Norge[2]. Den komité, som behandlade motionen, afstyrkte densamma såsom olämplig, särdeles sedan man visste, att åtminstone baneret och kronan redan vore färdiga och begagnats vid Carl XIII:s likbegängelse. Storthinget fattade beslut i enlighet med komiténs hemställan, men med ett af Flor yrkadt tillägg, att det skedde på ofvan nämnda grund och »i Forventning af, at disse Insignier, som Norge tilhørende, bestandig opbevares her i Riget». Det var fruktan, att på något som helst vis träda tillbaka för Sverige, i det yttre få minsta sken af att intaga en underordnad ställning, som föranledt motionen och dikterat beslutet. Det är också sannolikt, att kostnaden förskjutits af svenska statsverket, ehuru Carl Johan sedermera ersatte detta af egna medel, och Norge fick sina regalier såsom gåfva af konungen[3]. *§ 36. Norska kröningsinsignier och riddarorden.*

Det var äfven i ett annat afseende, som storthinget ifrigt önskade undgå allt sken af beroende eller subordination i förhållande till Sverige, näml. i fråga om utdelandet af ordnar. Konungen egde enligt N. G. § 23 rätt att meddela sådana efter behag och hade tidigt begagnat sig häraf, men utan att upprätta någon ny, särskild norsk riddarorden, d. v. s. han utdelade sven-

[1] N. Hovedprot. 1815, N:o 54.

[2] Storth. Forh. 1818. Mars s. 100, 142—157. April s. 9—13. Storth. Efter. I. s. 524—526.

[3] N. Hovedprot. 11 Sept. 1818 N:o 3271, Sv. fin. prot. 23 Jan. 1819 N:o 2.

ska dekorationer. Redan vid 1815 års storthing väckte därför landsdommer Nansen förslag[1] om »en national Norsk Ridderordens Oprettelse». Och oaktadt vederbörande komité afstyrkte förslaget i ett ganska väl motiveradt utlåtande, bifölls det samma af storthinget, som i sin adress till konungen såsom hufvudsakligt skäl anförde, att »*saafremt* det naadigst maatte behage Deres Majestæt fremdeles at udmærke Fortjenester i Norge med udvortes Hederstegn, det vilde blifve saavel de Fortjente selv som Nationen kjært, at disse Hæderstegn vare Norske». Adressen ledde emellertid icke till något resultat, och så ansåg sig 1818 års storthing åter böra upptaga frågan[2] och förnyade 1815 års adress med tillägg, att »storthinget vil være betænkt paa at bevilje de i saa Henseende fornødne og passende Udgifter». Konungens resolution[3] föll den 25 Maj 1818: af N. G. § 1, stadfästad genom R. A., ansåg konungen omedelbart följa, »at alle Kongeriget Sverrigs Ridder-Ordener ere fælleds for Norge, hvilket og af H:s Majestæt Kong Carl den 13:de höilovlig Ihukommelse har været erklæret i 1814»; emellertid skulle en beräkning göras öfver de kostnader, som en ny ordens upprättande medförde och meddelas storthinget, »som da har at anviise den Fond, det dertil maatte finde uomgiengeligen nödvændig». Detta oaktadt blef ingen norsk riddarorden upprättad i Carl Johans dagar[4], men väl

---

[1] Storth. Forh. 1815 Aug. s. 323, Sept. s. 62—71, Okt. s. 7. Storth. Efter. I. s. 234—236.

[2] På förslag af pastor Schultz. Storth. Efter. I. s. 561—565. Storth. Forh. 1818 Febr. s. 246, Mars s. 42—60, April s. 126—128, Juli s. 61. Falsen's tal för förslaget torde angifva hufvudskälen till storthingets ifver (Mars s. 55—57).

[3] N. Hovedprot. 1818 N:o 2862.

[4] Storth. 1821 sökte vinna upplysning om den utlofvade beräkningen blifvit verkställd, och 1827 föreslog Petersen formliga stad-

en medalj »For Borger Daad», å hvars ena sida var konungens bröstbild med omskrift: »Carl XIV Johan, Norges och Sverriges Konge». Beslut härom fattades på initiativ af norska regeringen den 10 April 1819[1].

§ 37. Unionsflaggan.

§ 37. Vid underhandlingarna på hösten 1814 hade från norsk sida påyrkats upptagandet i N. G. af en paragraf af innehåll, att Norge skulle hafva rätt till egen handelsflagg, ehuru örlogsflaggan vore en unionsflagga. Svenska kommissarierna ville ej gerna medgifva detta,[2] och å andra sidan yrkade storthingsmän,[3] t. ex. Møller ett ovilkorligt bud, att Norge skulle hafva egen handelsflagg, under det intet borde bestämmas om örlogsflaggan. Nansen önskade äfven få särskild norsk krigsflagg, i hvilket fall unionsflaggan blott skulle användas vid gemensam aktion af svenska och norska krigsfartyg. Koren däremot ville utsträcka rätten att begagna unionsflagg äfven till handelsfartyg.

Sedan stortinget antagit bestämmelsen, sådan den nu lyder i N. G. § 111, återupptog Koren sitt förslag i annan form och förmådde storthinget till en adress med begäran att »det ad interim maa være de norske Skibe tilladt paa længere Farvande at bruge det svenske Flag», hvaremot dåvarande norska flaggan[4] skulle tillsvidare brukas på kortare farvatten. Konungen gaf härtill sitt samtycke[5]. Hvad däremot örlogsflaggan beträffar, så

---

gar för en norsk riddarorden utan yttre tecken, jfr. Storth. Efter. II. ss. 177, 671. — S:t Olafs orden stiftades först 1847.

[1] N. Hovedprot. 1819 N:o 3847.

[2] Alin, Un. I Bil. 92 h. m. fl.

[3] Storth. Forh. 1814 s. 474—478, 567, 705, 721, 829, 873, 907, 885. Storth. Efter. I. s. 188, 194.

[4] Enl. resol. 27 Febr. 1814 skulle flaggan vara den forna danska, men med Norges vapen i gul färg i öfversta fyrkanten intill stången. Jfr. Storth. Efter. I. s. 364 noten.

[5] Storth. Forh. 1814 ss. 873, 907, 908, 885. N. Hovedprot.

skulle denna enl. N. G. § 111 blifva »et Unionsflag». Under åberopande af detta unionsvilkor och hänvisning till det samma, fastställde Kongl. Maj:t den 7 Mars 1815 en »för Kongl. Maj:ts bägge riken gemensam Unionsflagga» enl. till protokollet bifogad ritning[1]. Det blef den gamla svenska flaggan med tillsats af de norska färgerna: ett hvitt diagonalkors på rödt fält i öfversta fyrkanten närmast stången.

Flaggfrågan kom igen vid följande storthing 1815[2]. I komitébetänkandet af 25 Nov., behandladt i storthinget den 19 och 20 Dec., förordades »et nyt, med den Svenske Nation fælleds Coffardieflag» såsom mest att tillråda, och borde detta blifva lika med ofvan nämda unions-örlogsflagg, »men unden Split og Tunge, samt med den Forandring, at ogsaa den forreste nedre Qvadrat blev rød med hvidt Diagonal-Kors». Därjämte tillstyrktes att hos konungen begära underhandlingar med barbaresk-staterna om denna flaggas erkännande, (jfr nedan § 38). Storthinget trodde sig emellertid icke berättigadt att ens med Sveriges samtycke godkänna en unionel handelsflagga, utan vore detta ett konstitutionsspörsmål, som finge anstå till nästa storthing. Däremot beslöts nu en adress till konungen om rätt för norska skepp att begagna den svenska flaggan på farvatten, där turkiska pass erfordrades, men eljes den norska, samt om inledning af underhandling om storleken af tributen till de afrikanska staterna, alternativt under gemensam och under särskild flagga. Under-

---

1815 N:o 13. Sv. fin. prot. 23 Nov. 1814 N:o 14 och 21 Dec. N:o 2. Beslutet om norska flaggans begagnande erhöll lag-form.

[1] Sv. krigs. prot. 1815 den 7 Mars i svenskt-norskt statsråd. Jfr Dunker, Rev. I. s. 69 och 70, hvars förmodanden om dagen för, och texten till det svenska urprotokollet äro oriktiga.

[2] Storth. Efter. I. s. 363—367, 409—413. Storth. Forh. Dec. 1815 s. 82—102, 104.

handlingsfrågan hänvisades af konungen den 4 mars 1816[1] till utrikesministerns handläggning, men för öfrigt bifölls framställningen. Då därpå storthinget 1818 förnyade sin begäran om underhandlingen, men norska regeringen upplyste, att erforderliga medel för dess påbörjande saknades, afslog konungen för tillfället storthingets anhållan, men tillät dem, som så önskade, att i stället för den svenska handelsflaggan använda den unionella örlogsflaggan »dog uden Split og Tunge».[2]

Efter att hafva erhållit underrättelse härom, antog 1821 års storthing efter långa förhandlingar ett lagförslag, som bestämde Norges handelsflagg sådan den numera är, och att denna skulle begagnas genast på kortare farvatten och, så snart den af barbareskerna erkänts, på alla. Ehuru konungen vägrade att sanktionera detta beslut som lag, godkände han dock det samma i sak genom en på egen hand utfärdad resolution af 13 Juli 1821. Några dagar senare, den 17:de, beslöt han, att bortom Kap Finisterre skulle uteslutande gemensam kofferdiflagg föras, men hitom samma punkt finge svenska skepp använda Sveriges gamla flagga före 1814 och norska skepp Norges enl. nyss fastställda modell. Såsom gemensam kofferdiflagg autoriserades följande år (14 Jan. 1822) den unionella örlogsflaggan med den förut för norska handelsskepp påbjudna ändring, och uttalade konungen, att denna flagg borde för säkerhets skull användas äfven hitom kap Finisterre[3].

* * *

[1] N. Hovedprot. 1816 N:o 989.

[2] N. Hovedprot. 1818 N:is 3407 och 3554. Storth. Efter. I. s. 694.

[3] Storth. Efter. II. s. 144—148. N. Hovedprot. 1821 N:o 5291, N:o 5716, N:o 5718. Sv. fin. prot. 17 Juli 1821 och 14 Jan. 1822. Vid 1827 års storthing sökte bergsrådet Petersen förgäfves framkalla

§ 38. Utrikes handels- och sjöfartsförhållanden.

§ 38. Att Norges fördragsenliga rätt till egen handelsflagga ej på länge blef förverkligad, berodde till stor del derpå, att en dylik självständig norsk flagg skulle hafva mera skadat än gagnat Norges handel och finanser. Redan kommissarierna för underhandlingarna 1814 hade för storthinget påpekat detta. Seglande under svensk eller unionel flagg, kunde norska skepp ej blott blifva delaktiga af Sveriges »förmånliga handelstraktater med de fleste nationer i verlden», och undgå en del eljes oundvikliga svårigheter, utan också, och detta var det vigtigaste, kunna från Sverige erhålla turkiska sjöpass. Sådana kunde nämligen först utfärdas efter underhandling med barbareskerna, hvilka för sitt medgifvande fordrade en dryg årlig tribut i form af presenter; och en sådan utgift var norska statsverket icke i stånd att fördraga.[1]

Då storthinget 1814 ansökte hos konungen om rätt för norska sjöfarande att begagna svenska flaggan (jfr ofvan § 37), skedde detta också i sammanhang med en begäran att få använda Sveriges turkiska pass. Konungen biföll denna ansökan och stadgade, att ett antal blanketter skulle tillsändas riksståthållaren[2] att genom hans försorg utdelas mot erläggande af fastställda afgifter, sedan reduktion från svenskt till norskt mynt blifvit af norska regeringen verkställd. De svenska för-

---

en ny adress i frågan, likaså Hielm 1833, jfr Storth. Efter. II. s. 670, III. s. 463. Från 1838 kunde rikenas särskilda flaggor brukas å alla farvatten, och med 1844 upphörde äfven örlogsflaggan att vara gemensam.

[1] På konvoj-kommissariatets förslag befalde Kongl. Maj:t att Norges förening med Sverige blott i nödfall finge för barbareskerna notificeras — för att undgå trassel och nya douceurer; se sv. fin. prot. 2 Aug. 1815 N:o 17.

[2] Sedermera medgafs att norska finansdepartementet finge lämna blanketter t. ex. till staden Bergen att där utdelas, se N. Hovedprot. 1817 N:o 2430. Jfr äfven Sv. fin. prot. 28 Nov. 1829 N:o 7.

fattningarna i ämnet skulle skickas till Norge för att äfven där tillämpas; svenska kommersekollegium, som egde att utfärda dokumenten, erhöll två tredjedelar af erläggande lösen, hvaremot den återstående tredjedelen tillföll dem, som i Norge hade befattning med saken.[1] Senare utkomna svenska förordningar rörande de turkiska passen gälde äfven för Norge.[2]

Hvad för öfrigt beträffar de förenade rikenas handels- och sjöfartsförhållanden med afseende på utlandet, voro äfven dessa i mångt och mycket gemensamma. Norska regeringen föreslog och Kongl. Maj:t beslöt den 5 Maj 1815 att söka hos främmande makter utverka, det »norske Skibe og Varer behandles ligesom svenske».[3] Och några år senare, då fråga väcktes om afslutande af öfverenkommelse, att norska fartyg skulle i danska hamnar behandlas som inhemska och vice versa, förklarade Kongl. Maj:t, att som »de bägge förenade rikenas handelsförhållanden till främmande länder böra i ett sammanhang behandlas», så skulle först undersökas, huruvida motsvarande reciprocitet mellan Sverige och Danmark vore önsklig.[4] Af samma skäl ansåg svenska statsrådet, att om Norges särskilda handelsförhållanden kräfde nämda underhandlings fortsättande och lyckliga afslutning, så borde detta försökas, ehuru Sverige hade föga behof af den, och borde «någon olikhet i vilkoren för Sverige och Norge ej ega rum».[5]

Detta var dock icke alltid förhållandet. På förfrågan från norska finansdepartementet, huruvida ett

---

[1] Sv. fin. prot. 23 Nov. 1814 N:o 14 och 21 Dec. N:o 2 samt 12 Juli 1815 N:o 15.

[2] Se t. ex. Sv. fin. prot 14 Febr. 1816 N:o 3, 9 Dec. 1818 N:o 17 och 22 April 1829.

[3] N. Hovedprot. 1815 N:o 357; dito 1817 N:o 1831.

[4] Sv. fin. prot. 15 Juni 1825

[5] Sv. fin. prot. 5 Juli 1826.

nederländskt förbud (1819) mot införsel af vissa varor under svensk flagg äfven gälde norska fartyg såsom försedda med turkiska pass, svarade Kongl. Maj:t, att detta icke kunde förmodas, då ifrågavarande förbud vore att anse som retorsion mot äldre svenska författningar; skulle det förhålla sig annorlunda, ville Kongl. Maj:t söka utverka den förra friheten för norska skepp.[1] Och då s. å fråga väcktes om ordnande af den norsk-danska sjöfarten på ett sätt, som ej ansågs lämpligt för den svensk-danska med hänsyn till Sveriges intressen, så befalde Kongl. Maj:t, att handlingarna i målet det oaktadt skulle öfverlämnas till utrikes statsministern »för den åtgärd, som i afseende på Norge kunde komma att erfordras».[2]

§ 39. Politiska förhållandet till utlandet.

§ 39. De förenade rikenas förhållande till främmande makter skulle dock i allmänhet vara ett och det samma, ehuru omständigheterna lätt kunde föranleda Kongl. Maj:t att afvika härifrån och genom traktater förpligta sig såsom rikets representant blott med afseende på ena eller andra staten i detta rike. Att så skulle hafva skett, äfven om 17 Maj och 4 Nov. aldrig varit, är af Kielertraktatens egna ord tydligt.

Genom dess art. VI hade nämligen »*konungen af Sverige i sin egenskap af Norges öfverhet*» (: en sa qualité de souverain du royaume de Norvège) åtagit sig ansvaret för en del af den danska statsskulden, lämpad efter Norges folkmängd och tillgångar i förhållande till Danmarks. Och i öfverensstämmelse härmed och med N. G. § 1 var det, som under åren 1815—19 och 20 underhandlingar med danska kronan fördes angående detta »Opgjør».[3] Betonande Norges självständighet, fasthöll Carl Johan trots makterna och trots Norge

[1] Sv. fin. prot, 13 Maj 1819.
[2] Sv. fin. prot. 30 Dec. 1819,
[3] Jfr Nielsen N. Hist. I. kap. VII.

själft, att frågan gälde Danmark och Norge allena, icke Sverige. För det europeiska statssystemet var dock i själfva verket detta en likgiltig sak, men ej så för det skandinaviska; och med hänsyn härtill var det, som öfverenskommelsen uttryckligen förpligtade Norge i dess egenskap af stat och konungen af Sverige och Norge i hans egenskap af Norges öfverhet och på Norges vägnar. Samma förfaringssätt iakttogs något senare (1820) i fråga om en postkonvention mellan Norge och Danmark[1] och (1826) om gränsreglering mot Ryssland. Den extra kostnaden för dessa traktater bars också af Norge ensamt.

På liknande sätt har konungen äfven slutit fördrag för Sverige i inskränkt mening, t. ex. med Nederländerna angående svenska kronans skuld i Holland (1816), med Preussen (1823) och med Ryssland (1824) likvidationsakter, med Ryssland om egobyte vid finska gränsen (1821)[2] m. fl.

Det stora flertalet af konventioner med främmande makter har dock gält bägge rikena och afslutits »emellan Kongl. Maj:t samt Sveriges och Norges riken å ena samt H. M. Konungen af Danmark (Preussen etc.) och danska (preussiska etc.) riket å andra sidan».[3]

Men det är därför icke säkert, att förhållandet

[1] N. Hovedpr. 1820 N:o 4807. Kongl. Maj:t fann godt »i Vor Egenskab som Norges Konge att ratificere den desangaaende mellem Statssecretair Holst som Norsk Befuldmægtiget og Justitsraad Böjesen som Befuldmägtig paa Dansk Side d. 1 Juni d. A. i Kjöbenhavn afsluttede Convention».

[2] Sv. kam. prot. 30 Jan. 1821.

[3] Då det ej är meningen att här skrifva unionens, utan unionsförfattningens historia, så torde det vara riktigast att ej närmare ingå i redogörelse för dessa olika traktater. I *Utrikesdepartementets Kalendrar* finnes en förteckning å alla — eller de flesta — sedan 1815 ingångna konventioner och dylikt, äfvensom hänvisningar hvar dessa återfinnas i Årstrycket och Svensk Författningssamling samt motsvarande norska publikationer.

mellan Sverige och denna andra makt blifvit det samma som mellan dem och Norge. Om t. ex. en handels- och sjöfartstraktat stadgat, att de höga kontrakterande makterna skola behandla hvarandras skepp och varor i ett eller flere afseenden såsom den mest gynnade nations, så kan det väl inträffa, att till följd af den olika handels- och tull-lagstiftningen i Sverige och i Norge — hvilken är en inre angelägenhet — »den mest gynnade nation» behandlas olika i de båda förenade rikena. Men detta är dock något, som godt kan vara oberoende af rikets inre fördelning i två stater. En dylik olikhet i förhållandet till främmande makter är däremot i andra än handelsfrågor, icke gerna möjlig, och minst i rent politiska.

§ 40. Diplomatisk representation.

§ 40. Det är emellertid ej blott genom formliga fördrag, som en förbindelse med främmande makter underhålles, utan äfven genom afsändande och mottagande af sändebud, konsuler och dylikt. En sådan statens representation i en annan stat är för de egna intressenas tillvaratagande synnerligen vigtig. Främmande beskickningar funnos ock vid hofvet i Stockholm — naturligtvis icke i Kristiania — och konsuler å olika orter i Sverige och Norge.

Likaså fortforo de svenska beskickningarna och konsulaten i utlandet; dock ändrades deras namn från »svenska» till »svenska och norska».[1] Men några särskildt svenska och särskildt norska kommo icke till stånd. Under denna period var det öfver hufvud taget blott svenskar som användes i egentligt diplomatiska värf,[2] hvaremot äfven norrmän befordrades till konsu-

[1] Sv. hofkansl. prot. 18 Jan. 1815.

[2] Ett undantag, och ett lysande sådant — se Nielsen N. Hist. I. kap. VII — var d. v. norske statssekretær, sedermera statsrådet P. Chr. Holst, hvilken såsom särskildt sändebud förde Opgjørsunderhandlingarne. År 1830 blef löjtnant Morgenstierne attaché i Petersburg. Jfr Sv. fin. prot. 13 Maj 1830.

ler.[1] Någon förändring i de diplomatiska och handelsagenternas karakter af svenska ämbetsmän skedde dock icke härigenom.

Kommerskollegium inkom den 15 Febr. 1815 (sv. fin. prot.) till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, hvari anmäldes, att en del handelsagenter förfrågat sig om sina rättig- och skyldigheter med afseende på norska fartyg. »Efter kollegiets tanke syntes väl numera, sedan konungarikena Sverige och Norge äro förenade, svenska handelsagenternas förhållande emot norska sjöfarande i allmänhet böra blifva af enahanda beskaffenhet, som danska handelsagenters förut varit, samt svenska handelsagenter böra åligga att i enlighet med de för dem i afseende på svenska handelsfartyg utfärdade instruktioner och författningar gå norska sjöfarande med råd och biträde tillhanda». Kongl. Maj:t resolverade: »Då uti de nya diplomer, som blifvit svenska handelsagenterna å utrikes ort tillställda, de samme blifvit såsom svenska och norska handelsagenter nämde, för att i denna egenskap på sätt hittills blifvit emot svenska sjöfarande iakttaget, äfven gå de norska med råd och biträde tillhanda, fann Kongl. Maj:t någon annan åtgärd ej nödig, än att bemälda kollegium underrättas om Kongl. Maj:ts i detta hänseende redan gifna nådiga stadgande för att befordra iakttagande af det förhållande, som däraf borde blifva en följd». Däremot ville Kongl. Maj:t vid föredragningen af de norska ärendena närmare reglera frågan om konsuladeafgifter, ersättning för konsulers förskott åt norska sjö-

[2] Den förste var J. P. Ring, hvars ansökan föredrogs redan den 8 Febr. 1815, då han t. v. konstituerades i Antverpen, hvarefter han erhöll platsen definitivt den 18 Okt. s. å. Den 15 Febr. s. å. hade konungen uttryckligen befalt, att konsulsledigheter äfven skulle annonseras i norska rikstidningen och äfven norrmän uppföras på förslag, när de voro därtill kompetente. Sv. fin. prot. N. Hovedpr. 24 April N:o 354.

farande o. dyl. Ny konsuls-stadga gafs först den 9 Mars 1830.[1]

§ 41. Särskild diplomatisk representation. Riksståthållaren.

§ 41. I detta sammanhang torde kanske ock några ord om Sveriges och Norges *inbördes* diplomatiska representation under denna tid böra sägas. Då rikena äro i förhållande till hvarandra alldeles självständiga, så kunde man ju tänka möjligheten af en sådan, väl icke genom egentliga ministrar — ty de representera konungen, och konungen är den samme i båda rikena — men genom chargés d'affaires och konsuler. Nu är norske statsministern i Stockholm otvifvelaktigt en representant för Norge, men han är det hos Norges, ej hos Sveriges konung. Detta hindrar dock alls icke, att han realiter kan utöfva och utöfvar ett diplomatiskt sändebuds funktioner i Sverige, och ännu mera en generalkonsuls. En särskild sådan vore ock tänkbar. Då grosshandlaren Andreas Schoubye, »norsk af Födsel», 1822 sökte få fullmakt som norsk konsul i Stockholm, afstyrkte visserligen norska regeringen detta, »da den mellem begge Riger stedfindende Forening synes at giöre en saadan Ansættelse mindre nødvændig og passende» (Indstillingen dat. 7 Juni 1822).[2] Men den ansåg saken ej omöjlig; skulle konsuler i Sverige tillsättas, så vore dock större skäl att göra det å andra orter än i Stockholm.

Hvad åter Sveriges representation i Norge angår, var denna mindre väl tillgodosedd. Dock vill det sy-

[1] Norska regeringen lät öfversätta denna på norska språket och hemställde därpå om dess tryckning och utdelning. Härtill gaf Kongl. Maj:t sitt bifall 20 Dec. 1830. N. Hovedpr. N:o 916.

[2] N. Hovedprot. 1822 N:o 6504. Ansökningen afslogs af Kongl. Maj:t, som dock förklarade intet hinder finnas för norska handlande att om de så ville, anlita supplikantens biträde. Hvad rättsfrågan beträffar, så fins heller intet hinder för en formlig utnämning till norsk konsul *i Sverige*, men icke annorstädes, ty Norge är självständig stat allenast vis à vis Sverige.

nas, som om den svenske riksståthållaren, ehuru formelt norsk ämbetsman, dock betraktats såsom reelt konungens och Sveriges ombud efter analogi med de forna generalguvernörerna i Pommern. Då konungen vid ett tillfälle (1829) gaf honom tillstånd att utan permission resa till Sverige,[1] skedde detta »for det Tilfælde, at Norges Riges Statholder, Herr Greve von Platen, maatte *for Tjenestens Tarv og de forenede Rigers Bedste* ansee det nödvändigt».[2] Och att riksståthållarens svenska kansli ansetts på visst sätt stå i samband med Sveriges diplomati, torde tillräckligt tydligt framgå af t. ex. det protokoll i ministeriella mål af den 16 Juni 1821, hvari det heter: »Sedan Kongl. Maj:t i Nåder täckts utse kammarjunkaren och andre sekreteraren i dess kabinett för utrikes brefvexlingen, friherre d'Albedyhl att bestrida sekreteraretjänsten hos H. E. Herr Riksståthållaren i Norge, behagade Kongl. Maj:t nu i nåder tillägga bemälde friherre ett årligt arfvode å kabinettskassan af 500 rdr banko räknadt från den 1 nästkommande Juli; hvarjämte Kongl. Maj:t äfven täcktes tillåta frih. d'A. att under dess tjänstetid som sekreterare hos riksståthållaren fortfara att beräkna tur inom kongl. kabinettet, och skulle han äfvenledes äga rätt att bära den för nyssnämda verk antagne uniform.»

I alla händelser var denne sekreterare liksom ock riksståthållarens kansli och adjutanter aflönade af Sverige. Kongl. Maj:t anvisade i svenskt statsråd, hållet i Trondhiem 4 Sept. 1818 (fin. exp.), en summa af

[1] N. Hovedprot. 1829 N:o 2,195.

[2] Dessutom erhöll riksståthållaren understundom faktiskt befallningar, åsyftande att bevaka svenska kronans intressen; så 1817 i afseende på betalningen för å auktion sålda svenska arméförråd från 1814. Jfr Sv. krigsprot. 1 Okt. 1816, 11 Febr. 1817, 28 April och 4 Sept. 1818.

2,000 rdl. norska spec.[1] att emot framdeles redovisning, till nämda ändamål genom norska regeringens 5:te departement »förskottsvis uppbäras i afräkning på svenska kronans fordran hos norska statsverket». Fem år senare[2] anvisades för samma ändamål jämte extra utgifter 5,200 n. spec. pr år att tills vidare utgå af »norska statens bidrag till kongl. kabinetts- och konvoykommissariatets kassor, till hälften å hvardera». Först med 1829 års slut — det år då den siste svenske riksståthållaren aflidit — strökos de på konvoj-kommissariatets stat uppförda anslagen.[3]

* * *

[1] Riksståthållaren hade hemstält, »att då Kongl. Maj:t under den 17 sistledne Dec. behagat i nåder förordna att en emot 4,000 rdl. sv. banko svarande summa i norska species skulle af honom genom k. norska regeringens 5:te depart. få uppbäras i afräkning på svenska kronans fordran hos norska statsverket för att därmed bestrida utgifterna vid riksståthållareembetets kansli samt den innestående och löpande aflöningen för riksståthållarens sekreterare och båda adjutanter, och denna tillgång nu vore i det närmaste uttömd; Kongl. Maj:t nu skulle täckas för samma behof och för dessa personers resekostnader hem till Sverige låta på enahanda sätt anslå och utbetala den summa af 1,500 à 2,000 rdl. norska spec.» Tillika insändes räkenskaperna.

[2] Sv. fin. prot. 10 Jan. 1823 N:o 4 och 29 Maj samma år N:r 2. Enligt riksståthållarens af statsrådet meddelade uppgift skulle enligt kongl. brefvet af 4 Sept. 1818 åt 2 adjutanter och en sekreterare betalas i årligt traktamente 2,700. enligt k. b. 22 April 1819 för kansliet 300 och byråexpenser 200, samt enl. k. b. 9 Jan. 1820 till extra utgifter (understöd, gratifikationer på kgl. födelsedagar m. m.) 2,000 sp.

[3] Sv. fin. prot. 31 Dec. 1829. Några dagar förut hade riksmarskalksämbetet begärt Kongl. Maj:ts befallning att »till svenska kronans silfverkammare» återfordra från riksståthållaren den stora silfverservis, som med Kongl. Maj:ts bifall 1814 utlämnats till begagnande i Norge (19 Dec. N:r 23).

§ 42. I sin allmänna petition till konungen hade 1814 års storthing uttalat som nationens önskan, »at norske Skibe og Vare maatte med Hensyn til Told-Afgivterne imellen begge Riger, nyde samme Fortrin og Rettighed i Sverrig som svenske Skibe og Vare maatte blive tilstaaede i Norge».[1] Det var icke så alldeles klart, huru handelsförhållandena mellan de förenade rikena borde ordnas med hänsyn till deras ömsesidiga fördel och självständighet. Visserligen förklarade Kongl. Maj:t i Jan. 1815,[2] att »Norge icke mera kunde anses såsom utrikes ort», men man kunde dock icke alltför strängt draga konsekvenserna däraf. Tullkomitén, förstärkt med två norrmän, ålades att i frågan afgifva betänkande, och sedan detta inkommit, ordnades förhållandena af Kongl. Maj:t genom flere särskilda beslut den 24 Maj 1815 i enlighet därmed.[3]

§ 42. Mellanrikshandeln.

Något senare[4] påbjöds, att afgifter för köp, försäljning eller naturalisation af fartyg från ena riket till eller i det andra skulle upphöra. Båda dessa förordningar, liksom äfven en tredje ang. utförsel af trävaror öfver gränsen,[5] godkändes af storthinget såsom lagar att gälla så länge motsvarande bestämmelser funnos i Sverige.

Så långt som till gränstullarnas afskaffande och fri handel med Norge ville regeringen dock icke gå,

---

[1] Storth. Forh. Nov. 1814 s. 825.

[2] Sv. fin. prot. 11 Jan. 1815 N:o 30, svar till landshöfdingen i Venersborg på förfrågan, om resande till Norge skulle erlägga stadgade passafgifter för resa till utrikes ort.

[3] Sv. fin. prot. 24 Maj 1815 N:o 1—4. Jfr N. Hovedprot. 1815 N:o 699, Sv. fin. prot. 18 Okt. och 6 Dec. s. å., hvarigenom stadgades, att attest om varans inhemska ursprung skulle från vederbörande tullkammare medhafvas, därest fartyget skulle blifva behandladt som inhemskt.

[4] Den 7 Juni 1815, sv. fin. prot.

[5] Sv. fin. prot. 21 Juni 1815 N:ris 1, 2.

utan afslog en ansökan därom och vidtog åtgärder[1] till bättre bevakning mot oloflig varuinförsel. Dock sökte man efter hand åstadkomma allt större likhet i författningarna och underlätta förbindelserna dels för särskilda orter, t. ex. Strömstad (1821) dels för hela riket. Och 1821 tog Kongl. Maj:t ett nytt, stort steg i samma riktning, då det påbjöds, såsom det uttryckligen betonades, »för att lätta handelsgemenskapen mellan Sverige och Norge», att det ena landets produkter och manufakturer skulle med vissa modifikationer tullfritt få till det andra införas såväl landvägen som på svenska och norska fartyg sjövägen.[2] I praktiken gestaltade sig förhållandena dock icke alldeles så, ty de modifikationer, som skulle göras, blefvo ganska betydande, särdeles på grund af svenska produktplakatet. Sympatier för principen funnos dock både i Sverige och Norge.

År 1824 förordnades därpå af konungen en komité att närmare utreda frågan, ehuru genast landtmannaprodukter och allmogens handarbeten befriades från in- och utförsel-tull i Sverige och Norge, äfvensom skyldigheten att förete produktionsbevis upphäfdes. Följande året inkom komiténs betänkande, och den 24 Maj 1825 utfärdade Kongl. Maj. förordning i ämnet, hvarefter frågan vid följande riksdag och storthing bragtes till lyckligt slut.[3] Äfven därefter fortgick utvecklingen i samma riktning, ehuru blott med sakta steg, då Kongl. Maj:t förklarade sig »öfvertygad, att framtiden säkrast borde ådagalägga nyttan af en på ömsesidiga medgifvanden grundad likhet i de bägge förenade nationernas inbördes handelsförhållanden» (3 Dec. 1828).

[1] Sv. fin. prot. 6 Mars och 3 Juli 1816; jfr 12 Mars och 30 April 1817, 10 Juli 1818 m. fl.

[2] Sv. fin. prot. 30 Maj och N. Hovedprot. s. d. N:o 5573 b.

[3] Storth. Efter. II. s. 766—768.

§ 43. Skulle emellertid samfärdseln och förbindelsen mellan de förenade rikena kunna blifva lifligare och starkare, så var det dock ej nog att blott ändra tull-lagstiftningen o. dyl., utan det kräfdes ock att ytterligare underlätta den frigjorda handeln och varuutbytet genom förbättrade kommunikationer. Också fäste Kongl. Maj:t tidigt sin uppmärksamhet vid detta ämne. *§ 43. Kommunikationsväsen och post.*

Gränsen mellan rikena skulle uppgås och utstakas, och väganläggningar öfver gränsen såväl i Sverige (Jämtland och Värmland m. fl.) som i Norge planeras och påbörjas. Detta skedde ock, ehuru arbetet stundom måste afbrytas eller uppskjutas. Konungen var dock ifrig för sakens fortgång, såsom t. ex. hans resolution på norska regeringens indstilling om uppskof med väganläggningen från Eda skans i Värmland öfver gränsen in i Norge visar. Han »udsatte» afgörandet, men heter det vidare i protokollet,[1] »da H:s Majestæt anser en let og beqvem samfærsel mellem de forenede Riger af en særdeles Vigtighed for de ved Grændsen bosatte norske og svenske Indbyggere, saa maae H:s Majestæt ved denne Leilighed henlede Regjeringens Opmerksomhed paa Nödvendigheden af med al Omsorg at vaage over at de existerende Communicationsveie holdes i tilbörlig Stand».[2]

Ej mindre betydelse för utvecklingen till en närmare förening hade postväsendet. Allt möjligt gjordes, ock mera föreslogs för den norska postens hastigare befordran till Sverige och genom Sverige till England och mellersta Europa. Äfven sörjdes för postgången i de förenade rikenas nordliga delar genom anordnande enligt storthingets begäran af en linie Alten—Hapa-

[1] N. Hovedprot. 1824 N:o 2263.

[2] Dessutom nedsattes eller upphäfdes passafgifter för resande till Norge; sv. fin. prot. 11 Jan. 1815 N:o 30; 31 Jan. 1816 N:o 10.

randa.[1] Dessa frågor hade emellertid äfven en annan sida: den finansiella. Svenska postverket vann visserligen genom portoersättning för de norska brefven en ny inkomst, men då å andra sidan norska statsverket ej genast var i stånd att fullgöra sina förbindelser, måste det förstnämnda förskottera medel, hvilkas återbetalande sedermera drog ut på tiden och föranledde åtskilligt trassel och Kongl. Maj:ts upprepade ingripande. Å andra sidan klagade Norge öfver postens långsamhet och dyrhet i förhållande till förra tider.

* * *

§ 44. Finansiella frågor.

§ 44. En annan finansiel uppgörelsefråga, som äfven visade sig ganska seg, gälde förlusterna under 1814 års norska fälttåg. Storthinget ansåg, att Sverige borde betala krigsskadeersättning och ansökte därom hos konungen. Då kronprinsen Carl Johan genom riksståthållarens rapporter funnit, att norrmännen på detta sätt förmenade, »det svenska kronan borde hålla dem skadelösa», befalde han grefve Essen att »oförd röjligen rätta deras vilseförda begrepp», och anmälde detta för Kongl. Maj:t, som resolverade, att någon ersättning från svenska statskassan icke kunde komma ifråga.[2] Det oaktadt gjordes äfven sedermera försök att vinna den önskade ersättningen, ehuru alltid förgäfves. Däremot godtgjordes svenska undersåter af svenska statsverket för bevisliga förluster under kriget, och Norge följde till sist exemplet med afseende på norska undersåter. På detta område fick ingen sammanbland-

[1] Storthinget önskade därjämte anordna en egen norsk postgång för norska statsverkets räkning genom Sverige. Konungen var till en början ej alldeles säker att »Foreningen mellem Vore Riger och den oprettede Rigs-Act hæve al Tvivl» om konungens befogenhet att bevilja en sådan territorial rätt och stannade slutligen vid rent afslag. N. Hovedprot. 1818 N:o 2863.

[2] Sv. krigsprot. 1 Okt. 1816 N:o 3.

ning mellan rikena ega rum; Carl Johan förklarade uttryckligen att »Norge i *finansiella förhållanden* vore att anse som ett *för Sverige främmande land*» (7 Okt. 1818) och en annan gång, att Norge »utgör ett särskildt konungarike i *administrativa och finansiella* förhållanden» (1 Okt. 1816).

I öfverensstämmelse med denna princip ordnades också frågan om grunderna för godtgörandet af de utgifter, som af konsulerna måste bestridas i och för deras befattningar.[1] Kongl. Maj:t fann nämligen skäligt att med afseende härpå stadga den allmänna grund, att de utgifter, »hvilka för bägge dessa riken blifvit af deras gemensamme konsuler och ministrar bestridde, till halfva beloppet af hvardera rikets statsverk godtgjordes och utbetalades, men de, som egentligen blott för det ena rikets angelägenheter eller undersåter egt rum, godtgjordes af den stat, som vederborde».[2] Likaså bestämde hvartdera riket självständigt konsulade- och andra dyl. afgifter, hvadan dessa utgingo med olika belopp af svenska och af norska fartyg; dock sökte Kongl. Maj:t att häri åstadkomma så stor likhet som möjligt. Likaså borde hvartdera riket självt bekosta utrustningen och underhållet af krigsfartyg till handelns skydd i medelhafvet, ehuru Kongl. Maj:t vid ett tillfälle, då fråga var om en dylik expedition,[3] förklarade sig antaga, »at Convoj-Commissariet, dersom denne Expedition skal finde Sted, og det bidrager til

[1] Sv. fin. prot. 29 April 1817.

[2] Vid ett särskildt tillfälle följde Kongl. Maj:t en annan grund. Ministern i London hade nämligen enligt befallning öfverlämnat 300 £ till Wellington såsom president i Society for the relief of foreigners in distress, hvilket sällskap meddelat skandinaviska sjömän understöd. Dessa 300 £ skulle af Sverige betalas till $\frac{2}{3}$ och af Norge till $\frac{1}{3}$. Jfr sv. fin. prot. 28 Juni 1826; N. Hovedprot. 1826 N:o 1957.

[3] N. Hovedprot. 1826 N:o 651.

Bestridelsen af de Udgivter, den svenske Fregats Udrustning og Underholdning medförer samme da ogsaa bör i Forhold til hvad Norge betaler for Fredens Bibeholdelse med Barbaresquerne bidrage til den norske Brigs Udrustning og Underholdning». Sedermera då en expedition af två svenska och två norska krigsfartyg verkligen beslöts,[1] befalde Kongl. Maj:t, att för bedömandet af relativa proportionen mellan Sveriges och Norges bidrag en beräkning skulle göras öfver allt, hvad från ena och från andra landet alltsedan 1814 i konvojkassan influtit samt likaså öfver totalbeloppet af de ur denna kassa bestridda gemensamma utgifterna.[2]

Konvojkassan var emellertid en svenska statens kassa, ehuru den erhöll ett årligt bidrag från Norge af 25,000 norska species, som senare höjdes[3] till 30,000, och ehuru af den samma åtskilliga utgifter bestriddes äfven för Norge. Men dessa afsågo icke den norska staten, utan blott den europeiskt-skandinaviska makten Sverige.[4] Konvojkassans uppgift var nämligen att upprätthålla det turkiska fredsverket och handelns beskydd i främmande farvatten: alltså en uppgift, som hade afseende på förhållandet till utlandet. Också var det ingalunda ovanligt, att konvojkassan, hvilken oftast var i den lyckliga ställning, att den visade öfverskott, sedan dess egentliga utgifter voro verkställda, anlitades dels om lån — som icke alltid återbetalades —

[1] Sv. fin. prot. 1 Aug. 1827.

[2] Beräkningen gjordes och finnes i Sv. fin. prot. 29 Dec. 1827, ett synnerligen intressant protokoll i mer än ett afseende.

[3] Därjämte inflöt till svenska statsverket ett annat norskt bidrag i form af afgifter för turkiska pass. Angående rätt att återfå sådan afgift, om passet ej blifvit användt. Jfr N. Hovedprot. 1816 N:ris 1220 och 1276.

[4] Någon revision af kassan försiggick ej heller i Norge eller af norska myndigheter. Först den 31 Dec. 1829 (sv. fin. prot.) befalde Kongl. Maj:t att årliga sammandrag af räkenskaperna skulle sändas till Norge.

dels om extra bidrag till kabinettskassan, hvilken däremot alltid visade brister.

Äfven denna (liksom äfven ministerkassan) var en svensk kassa, som fick bidrag från Norge, likaledes 25,000 sv. species, senare ökade till 40,000. Kongl. Maj:t förklarade 1819, »att den summa af tjugufem tusende (25,000) norska species, som årligen af norska regeringens femte departement till förstärkning af den diplomatiska fonden hit öfverremitteras borde från och med den 1 sistlidne April *med svenska kabinettskassan sammanslås*».[1] Af denna kassa skulle alla diplomatiska utgifter bestridas och om den icke räckte, var det alltid af svenska statsverket undsättning i främsta rummet söktes — och endast när tillgångar äfven där brusto, kom det på tal att söka större bidrag från Norge. Extra diplomatiska omkostnader fingo likaledes i allmänhet bäras af Sverige.

* * *

§ 45. Det var de båda rikenas, af hvarandra oberoende folkrepresentationer, som i finansiella frågor egde mest att säga: därför var det lämpligt, att hålla statsverken åtskilda. I andra frågor åter var konungen den handlande och beslutande: där kunde ett annat förfarande vara lämpligt, »i följd af båda rikenas förening under samma verkställande makt», såsom det heter i ett sammansatt statsrådsprotokoll från 1819 (27 Okt. sv. fin. prot.). *§ 45. Justitiemål.*

Med tillämpning af denna princip kungjorde Kongl. Maj:t 1815, att personer, som framdeles rymde från ena riket till det andra, skulle på begäran af veder-

[1] Min. prot. 29 Aug. 1819.

börande myndighet utlämnas.[1] Detta beslut upphöjdes sedermera med några inskränkningar till lag, och med tillägg af straff för falskmyntare, oafsedt om förfalskningen gälde svenska eller norska mynt och sedlar.

Likaså väcktes och diskuterades ett förslag om indrifning i ena riket af böter och kronoutskylder af personer, som utan att hafva erlagt vederbörliga sådana i det andra, flyttat öfver ifrån detta, äfvensom frågan, huru förhållas borde med hörande af vittnen från ena riket i mål vid det andras domstolar. Något allmänt beslut blef icke taget, utan afgörandet uppsköts.[2]

Däremot befalde Kongl. Maj:t 1822, att personer, som i ena riket erhållit statspension, skulle få uppbära denna, äfven om de flyttade till det andra.[3] Äfven en annan rättsfråga afgjordes genom kongl. resolution (4 Nov. 1817, sv. fin. prot.), nämligen om tvistemåls afdömande mellan svenska lappar å norskt område och vice versa ang. skadestånd för ohägn af renar. Hvad för öfrigt lagstiftningen i de båda länderna angår, så var den ingalunda gemensam vare sig den kriminella, civila, kyrkliga eller militära. Dock beslöt Kongl. Maj:t under påpekande af nyttan af likhet i grundsatserna för de förenade rikenas brottmålslagstiftning, att de i båda länderna arbetande lagkomitéerna skulle genom delegerade sammanträda gemensamt för öfverläggningar, och borde kostnaden, »såsom åsyftande en gemensam fördel» lika delas.[4]

[1] Däremot gälde beslutet icke för dem, som före föreningens genomförande rymt. Därför ville ej heller norska regeringen medgifva utlämnandet af en Pehr Gudmundsson, i synnerhet som han efter att hafva aflagt ed till Norges konstitution och konung nu vore norsk medborgare, och regeringens åsigt segrade till sist. Jfr Sv. just. prot. 20 Mars 1816, 27 Mars och 1 Okt. 1817 N. Hovedprot. 1817 N:ris 1971, 2215, 2308 och år 1818 N:o 2572.

[2] Sv. fin. prot. 10 Aug. 1825.

[3] Sv. fin. prot. 14 Jan. 1822.

[4] Sv. just. prot. 18 Sept. 1829. N. Combin. St. prot. 6 Maj 1824.

§ 46. Jämte dessa ofvan framstälda grupper af på ett eller annat sätt unionella ärenden och alla de särskilda mål, som kunna under dem inbegripas, hafva naturligen äfven andra frågor under nu ifrågavarande period tid efter annan uppstått, utan att afgjordt kunna hänföras till någon af de större kategorierna. Exempelvis kunna här en del sådana mål anföras, i allmänhet rent inre frågor i ettdera riket, men dock af betydelse för det andra. *§ 46. Öfriga unionella angelägenheter.*

År 1815 hemstälde norska regeringen om nedsättande af krigsdomstol att pröfva norska befälets uppförande under 1814 års fälttåg. Men detta motsatte sig kronprinsen Carl Johan på det bestämdaste under åberopande af Mosskonventionen, som utlofvade frihet för efterräkningar, och med erinran, att de förenade rikenas konung icke kunde befalla tilltal för handlingar, som kunnat föranledas af hans egna uppfordringar till underkastelse, lydnad och lugn. Hemställan afslogs; dock om någon af de tillämnade anklagade själf begärde dom, skulle detta ej vägras.

Ett par frågor, som 1816 och 17 väckte ett visst uppseende, gälde, den ena affordrandet af ed af norska sjömän i Sverige, då de togo hyra å svenskt skepp, och den andra agitationer i Norge af en svensk fältkamrer Röslein.[1]

I Norge väcktes 1817 ett förslag att det året fira en kyrklig reformationsfest, hvartill konungen samtyckte och äfven utsträckte beslutet till Sverige. Tio år senare uttalade konungen sin afsigt att åstadkomma likhet i tiden för kyrkliga festers firande, men afstod därifrån tills vidare.

Direkt brefvexling mellan svenska och norska myndigheter vid förefallande behof påbjöds 1817 och 18.

[1] Det förra förhållandet ändrades genast af Kongl. Maj:t. Om Röslein se Nielsen, N. Hist. I. s. 150 ff.

Bland öfriga frågor må nämnas: om skyldigheten för det ena landets skeppare att på konsuls anmodan medföra hem sjömän från hvilketdera riket som helst; om nedsatt befordringsafgift i Sverige för norska Rigstidenden och i Norge för Post och Inrikes Tidningar; om upphörande af skyldighet för norrman, som vill vinna burskap i Sverige, att söka kongl. tillstånd (1826); om olofligt utlämnande från Norge till svenskar af medicinalier (1817); om svensk kyrkoherdes ingrepp i norsk prestmans ämbetsförrättningar (1816, 1817 och 1828); om den svenska kyrkans och församlingens i London förändring till gemensam och stadgar för den samma, äfvensom norska bidrag till underhållet; om generalkonsul Grams i Köpenhamn upprepade förseelse att i norska skeppares handlingar anteckna, att de voro svenska undersåter, m. fl.[1]

Hvad slutligen försvarsfrågorna och deras ordnande under denna period angår, så skedde detta alldeles självständigt i hvartdera riket, utan hänsyn till det andra; ett par gemensamma öfningsläger blefvo hållna, det var allt. I den instruktion, som lämnades 1816 års svenska flottkomité, befaldes denna till och med att vid vid beräkningarna icke göra afseende på Norge, hvars tillgångar hvarken då voro eller troligen snart blefve rätt kända (Sv. krigsprot. 12 Nov.).

Om författningsfrågor skall i annat sammanhang talas.

[1] Sv. fin. prot. 5 Maj 1819. Kongl. Maj:t »lika sorgfällig om helgden af svenska som norska grundlagarna» erför med missnöje denna uraktlåtenhet, men ville låta bero vid en andra varning innan kraftigare medel vidtoges. Enl. N. Hovedprot. 1818 N:o 3412 befalde konungen, att norrmän hädanefter i passen skulle betecknas »allene som Undersaatter af H:s Maj. Kongen af Sverrig och Norge».

III.

Statsrådet och unionel praxis 1814—1830.

§ 47. Enligt N. G. § 12 kunde konungen »beskikke en Vice-Konge eller en Statholder» såsom främste man i den norska regering, åt hvilken han i sin frånvaro skulle uppdraga »Rigets indvortes Bestyrelse». Till ståthållare kunde äfven svensk man nämnas, och däraf begagnade sig konungen under hela denna period.[1] *§. 47. Riksståthållare i Norge.*

Norges förste ståthållare var fältmarskalken, grefve Hans Henrik von Essen, som redan den 13 Februari 1814 erhållit fullmakt, kontrasignerad af t. f. hofkanslern, såsom generalguvernör, men den 11 Nov. s. å., enl. kronprinsens tillkännagifvande å konungens vägnar, »intraadte i Statsraadet som Norges Statholder»,[2] hvarpå kungörelse om utnämningen, kontrasignerad af norsk ämbetsman, utfärdades. Icke fullt två år stannade han på denna post, och till hans efterträdare utnämdes omedelbart i norskt statsråd den 2 Aug. 1816 öfverståthållaren i Stockholm grefve Carl Mörner,[3] som dock äfven inom ganska kort tid (den 10 Okt. 1818) efterträddes af grefve Johan August Sandels — hjälten från finska kriget. I likhet med företrädaren utnämdes

[1] Om ståthållarens ställning till regeringen se Regeringsinstruktionen af 1814, tryckt som bil. I. till Nielsen, N. Hist. I.

[2] Alin, Un. I. Bil. 101 och 102.

[3] N. Hovedprot. 1816 N:o 1278. Jfr Nielsen, N. Hist. I s. 116 ff. och Sandels Stath. s. 18 ff.

Sandels samtidigt till det norska universitetets kansler och den norska krigsmaktens till lands och vatten generalissimus.

De båda förstnämde, Essen och Mörner, hade liksom i allmänhet den konung, hvars person de representerat, tagit föga verklig del i styrelsen, utan låtit denna skötas af norska statsråden under ledning af grefve Wedel-Jarlsberg. Konung Carl Johan däremot önskade, att ståthållaren såsom hans representant skulle hos sig koncentrera makten och det afgörande inflytandet, och Sandels handlade i öfverensstämmelse härmed [1] till konungens och norska folkets fulla belåtenhet under de nio år, som hans ståthållarskap varade. Det var först 1827 års konstitutionella tvister, 17 Maj-festen och 4 Nov.-spektaklet, som rubbade konungens förtroende till Sandels' kraft och förmåga [2] och föranledde hans afgång den 26 Nov. s. å., hvarvid han fick till efterträdare grefve B. B. von Platen. Dennes två-åriga verksamhet var en oafbruten kamp med det norska folket och dess målsmän, och slöts först med hans död den 5 Dec. 1829.[3] Efter den dagen har ingen svensk man varit Norges rikes ståthållare. — Då ståthållaren var frånvarande eller ämbetet obesatt, öfvertogs, enl. N. G. § 13, och konungens särskilda förordnande hans funktioner i statsrådet af dess äldste ledamot såsom den främste.

§ 48. Vice konung i Norge.

§ 48. Ännu mer än rigsstatholderen borde och kunde vice-kongen representera de förenade rikenas konung. Dock var det ej denna synpunkt, som gjorde sig gällande vid det enda tillfälle under denna period, då en vice-konge utnämdes. Detta skedde 1824, och

[1] Nielsen, Sandels Stath. s. 22 ff.

[2] Nielsen, Sandels Stath. s. 323 ff.

[3] Jfr för öfrigt Nielsens ypperliga och pietetsfulla skildring af Grev Platens Statholderskab.

konungen uttalade därvid såsom sin åsigt, att tronföljaren borde gifvas tillfälle att på nära håll sätta sig in i bägge de förenade rikenas allmänna och särskilda administration.[1] Titeln vice-konge och extra hofhållningsanslaget skulle upphöra med själfva funktionen. Riksståthållarens samtliga uppdrag utslocknade med vice konungens ankomst. Universitetskansleriatet, som därvid med riksståthållarens öfriga befattningar öfvergick till kronprinsen, stannade hos denne, då han på hösten s. å. upphörde att vara vice konung. Han återkallades näml. den 21 Okt., och grefve Sandels vände tillbaka som statholder.

§ 49. Statsrådet 1814—1830.

§ 49. Konungens svenska statsråd under denna period utgjordes af följande personer. Justitiestatsminister var grefve Gyllenborg († 1829) och därefter grefve Rosenblad, (en af kommissarierna 1814 till storthinget) Statsminister för utrikes ärendena var först grefve Engeström, som sedermera (1824) efterträddes af förutvarande hofkansleren, grefve Wetterstedt, hvarefter konungen i dennes ställe utsåg kabinettssekreteraren friherre Schulzenheim till hofkansler.

Statsråds- och statssekreterareplatserna växlade oftare innehafvare. Bland dem, som någon längre tid tjänstgjorde eller eljes voro mer framstående kunna nämnas grefve Rosenblad, hvilken var statsråd hela tiden, tills han blef justitiestatsminister, grefvarne Mörner (från 1815), Cederström och Skjöldebrand (1815—28), Löwenhjelm (från 1822) och Fleming (till 1824) samt borgarståndets flerårige talman Schwan (1828—29) m. fl. Såsom statssekreterare fungerade grefve Wirsén (till 1824) och frih. af Nordin (1825—28), innan de utnämdes till statsråd. En kort tid (1815—16)

[1] N. Hovedpr. 12 Febr. 1824 N:o 1249. Jfr Nielsen, N. Hist. II. s. 31 ff.

skötte Hans Järta befattningen som statssekreterare vid handels- och finans-expeditionen, vid hvilken chefsskapet sedermera alltifrån 1821 utöfvades af frih. Skogman. Från samma år var Danckwardt statssekreterare vid kammar- och från 1822 af Kullberg vid ecclesiastikexpeditionen. Justitiekanslersämbetet innehades från 1819 af Bergenschöld.

Den norska statsrådsafdelningen i Sverige utgjordes af: som statsminister Peder Anker till 1822, Sommerhielm till 1827 och därefter Løvenskiold; som statsråd, hvilka årligen omvexlade, bland andra Motzfeldt, Collett, Fasting och Diriks (från 1814), Krohg (1814—18), Treschow (1814—26), Krog och Holst (från 1822), Falbe[1] (konstit. 1822). I regeringen i Kristiania var grefve Wedel-Jarlsberg (1814—22) den förnämste och inflytelserikaste, till dess Sandels kom som ståthållare. Efter Platens död uppdrogs præsidiet i regeringen åt statsrådet Collett såsom den äldste, men utan ökad makt.

Statsråden utnämdes af konungen; de svenske i enbart svenskt, de norske i enbart norskt statsrådsmöte. I detta sammanhang förtjänar anmärkas, att efter ombytet af svenske utrikesstatsministern den 1 Juni 1824 konungen enkom sammankallade norska statsrådet till särskildt möte den 4 Juni och där officielt meddelade, att Engeström erhållit afsked och pension samt Wetterstedt blifvit i hans ställe nämd.

Hvarken det svenska eller det norska statsrådet var synnerligen egnadt att hindra ett personligt konungsligt regemente, och Carl Johan var ej heller villig att afstå derifrån. Det var alls icke ovanligt, att besluten utföllo emot statsrådens underdåniga tillstyr-

[1] Riksståthållaren omtalade som förklaringsgrund till Falbes utnämning, att både »talte Falbe godt fransk og han var ikke skikket til Stiftamtmand.» Jfr Bætzman, Det norske Statsraad s. 38.

kande eller regeringens indstillinger; konungen själf var den som afgjorde sakerna, därvid ofta motiverande sitt beslut genom särskilda anföranden till protokollet. Han var ock den, som bestämde det sammansatta och det särskilda statsrådets verkningskrets och de unionella ärendenas behandlingsformer. För vinnande af större öfversigtlighet torde det vara bäst att vid framställningen häraf taga de olika grupperna af unionella angelägenheter, hvar för sig.

* *
*

§ 50. *Frågor om konungahuset* och dess medlemmars ställning hafva, för så vidt de behöft någon regeringsmaktens åtgärd, behandlats dels i särskildt, dels i sammansatt statsråd. *§ 50. Frågor rörande konungahuset.*

Vid öppnandet af konung Carl XIII:s testamente den 7 Febr. 1818, hvilket enl. protokollet skedde i statsrådet (sv. just. prot.), voro jämte det svenska och det norska statsrådets samtliga ledamöter äfven riks-, öfverste- och landtmarskalkarne, riksdagens talmän, justitiekansleren samt vice presidenten och tre hofrättsråd från Svea hofrätt tillstädes, och konungen tillkännagaf i deras närvaro sin vilja med anledning af testamentets innehåll.

Likaså meddelade konungen den 4 Maj 1822 (Min. prot.) i »förenadt svenskt och norskt statsråd», kalladt till samfäldt sammanträde »i öfverensstämmelse med R. A:s 7 §», sitt samtycke till kronprinsens utrikes resa, och utsåg hofkansleren Wetterstedt och norska statsrådet Krog att åtfölja honom. Denna resa utmynnade i en förlofning, och meddelandet härom gafs på samma sätt i »samfäldt svenskt och norskt statsråd» (Min. prot. 13 Sept. och 18 Dec. 1822).

Däremot påbjödos kyrkoböner för kronprinsessan, då hon befann sig i välsignadt tillstånd, genom sär-

skilda beslut, fattade i enbart svenskt och enbart norskt statsråd. De personer, hvilka såsom vittnen skulle öfvervara H. K. H:s nedkomst, utsågos i enbart svenskt statsråd, hvaremot norska regeringen officielt underrättades om förloppet, och om den nyföddes namn, dop och faddrar genom formligt beslut i enbart norskt statsråd.

Slutligen förtjänar omnämnas det beslut, hvarigenom kronprinsen erhöll uppdrag som Norges Vice-Konge. Det togs i närvaro af de tre norska statsråden, hvarjämte »overeensstemmende med R. A. § 5 var efter Hans Majestæts naadigste Befaling af Höistsammes svenske Statsraad tilstæde» likaledes tre personer: statsministrarna och hofkansleren. Däremot skedde hans återkallande i enbart norskt statsråd.

* * *

§ 51. Unionella lagstiftnings- och förordningsfrågor.

§ 51. *Vid utöfningen af konungens lagstiftnings- och förordningsmakt* i unionella frågor iakttogos de vanliga särskilda föreskrifterna, och praxis tenderade till en utveckling i sådan riktning, att de för rikena bindande besluten och frågan om deras verkställighet och tillämpning togos i hvartdera rikets särskilda statsråd, hvaremot den förberedande öfverläggningen och det principiella afgörandet förbehöllos det sammansatta.

Titelfrågan har icke behandlats i s. k. sammansatt statsråd, utan afgjordes i rent svenskt den 25 Jan. och 8 Febr. 1814,[1] hvarefter storthingets adress om ändring föredrogs i rent norskt den 26 Okt. 1818 (N:o 3432). Likaså afgjordes frågan om konungatiteln å norska mynt i rent norskt statsråd, och på samma sätt frågorna om norsk riddarorden och medaljen »For

[1] Alin, Un. I. Bil. 19, 21.

Borger Daad», äfvensom meddelandet om norska regalierna.[1]

Flaggfrågan däremot har varit före såväl i särskildt som i sammansatt statsråd. Den 21 Dec. 1814 beviljades i rent svenskt och den 12 Jan. 1815 i rent norskt statsråd storthingets ansökan om tillstånd att bruka resp. den svenska och den dåvarande norska kofferdiflaggan. Dess senare adresser af 1818 och 1821 behandlades i enbart norskt statsråd. Däremot fastställdes modell för unionel örlogsflagga (7 Mars 1815) i sammansatt svenskt och norskt statsråd, hvarefter konungen i uteslutande svensk konselj (krigspr. den 4 April) gaf befallning, att denna örlogsflagga nästkommande 6 Juni skulle hissas å alla »fästningar, citadeller, örlogsskepp och fartyg samt alla platser, der dess örlogsflagga hissas, *så väl i Sverige som Norge*», och skulle underrättelse härom utgå till general-amiralen, förvaltningen af sjö-ärendena, kammarkollegium, *riksståthållaren*, *norske statsministern* och utrikesstatsministern. Likaså fastställdes modellen till och reglerna för bruket af den unionella handelsflaggan i sammansatt svenskt och norskt statsråd (17 Juli 1821 och 14 Jan. 1822), ehuru den svenske kungörelsen därom utfärdades s. d. (17 Juni) i enbart svenskt.

Frågan om mellanrikshandelns ordnande förekom första gången den 5 Januari 1815 i enbart norskt statsråd, då konungen vid föredragningen af storthingets adress förklarade sig vilja »indhente saavel sit norske som sit svenske Statsraads nærmere Betænkning» (N:o 4). Detta skedde äfven den 18 Jan. s. å.,

[1] Riksmarskalkens hemställan om ersättning för norska riksbaneret, som efter kröningen kvarblifvit i Trondhiem, föredrogs i rent svenskt statsråd den 23 Jan. 1819, fin. prot., då konungen förklarade sig skola meddela sitt beslut framdeles. Detta skedde dock aldrig i statsrådet.

då frågan i svenskt norskt statsråd remitterades till svenska tullkomitén, i hvilken vid samma tillfälle insattes två norska statsråd »att i egenskap af ledamöter i berörde komités öfverläggningar deltaga». Betänkandet inkom och bifölls den 24 Maj i svenskt statsråd, hvarvid norska statsrådets medlemmar öfvervoro denna frågas behandling. Då sedermera Kongl. Maj:t den 30 Maj 1821 i svenskt-norskt statsråd antog vissa nya grundsatser för inbördeshandelns ordnande, anbefaldes samtidigt utarbetande af nya författningar i frågan för hvartdera riket särskildt och med nödiga modifikationer af principen. Norska regeringen inkom med utlåtande och indstillede, »at det naadigst maatte behage Deres Kongelige Majestæt *samtidigen deels i Norsk, deels i Svensk Statsraad* efter dertil given Anledning ved underdanigst Foredrag af vedkommende svenske Authoritet» företaga frågan till afgörande. Därpå resolverades: remiss till vederbörande svenska myndighet, och därpå föredragning i »et combineret svenskt og norskt Stadsraad», (1822 N:o 6392). Detta skedde ej förrän 1824 den 8 April, då en unionskomité tillsattes att utlåta sig öfver saken. Den 6 Maj 1825 remitterades åter dennas yttrande i enbart norskt statsråd till norska regeringen, som den 18 afgaf en indstilling i ämnet, hvarefter den 24 Maj i sammansatt svenskt och norskt statsråd förslaget erhöll gällande kraft, och skulle »förordning i enlighet härmed till vederbörandes efterrättelse i Sverige och Norge under denna dag utfärdas».

Och då fråga om tillägg till 1815 års 24 Maj beslut med afseende på Sverige af norska regeringen väckts, så remitterades saken i norskt statsråd till utrikesministern (N:o 699). Vid därpå följande föredragning i svenska statsrådet tillstyrkte detta att först inhämta underrättelser om motsvarande förhållanden i

Norge. Konungen samtyckte och en »note» expedierades till norske statsministern (18 Okt.) hvars svarsskrifvelse tillika med hela frågan ånyo anmäldes i uteslutande svenskt statsråd den 6 Dec., då norska regeringens hemställan bifölls.

Ännu mer belysande för frågan om formerna för konungens unionella lagstiftning är historien om tillkomsten af *lagen angående ömsesidigt utlämnande af rymmare* från ena riket till det andra. Den 16 Mars 1815 godkändes i rent norskt statsråd norska regeringens indstilling därom, och kungörelse skulle genom dess försorg utfärdas (N:o 257). Den 19 April anmäldes detta af justitiestatsministern i svenska statsrådet med förfrågan, huruvida ej det samma borde ock ske i Sverige, hvilket konungen biföll. Den 10 Maj godkändes likaledes i rent svensk konselj en utvidgning af nämda förordning, och note därom afgick till norska statsexpeditionen, hvarpå samma beslut (3 Juni) togs för Norge (N:o 438). Då sedermera fråga uppstod om ytterligare stadganden i detta ämne, anordnades först genom norskt beslut (1818 N:o 2808) konferenser mellan Gyllenborg och norska statsrådsafdelningen. Förslaget jämte högsta domstolens utlåtande föredrogs därpå i svenskt statsråd, där de norska statsråden under behandlingen af denna sak voro närvarande. I enlighet med svenska statsrådets tillstyrkande och högsta domstolens utlåtande godkände kongl. Maj:t förslaget, och befalde, »att nådig proposition i anledning däraf skulle till riksens ständer öfverlämnas, hvarjämte efter det norska statsråden jämväl tillstyrkt, att enahanda förslag måtte för storthinget framläggas, kongl. Maj:t därtill lämnade dess nådiga bifall», (21 Maj 1818 just. prot.). Sedermera undertecknades i rent norskt statsråd propositionen till storthinget (N:o 2966), och likaså i rent svenskt till ständerna. Men då lagen 1819 skulle

utfärdas i Sverige, sedan den redan länge varit gällande i Norge, befans nu en punkt vara olika i de båda redaktionerna. Så hölls ett nytt svenskt och norskt statsrådsmöte (1 Juni), där olikheten upphäfdes, hvarpå saken ändtligen afslutades samma dag genom lagens utfärdande i enbart svenskt statsråd. Tydligare kan ej gerna betecknas, att lagstiftningen ej var unionel till formen, om än till innehållet. Och andra liknande exempel skulle kunna anföras.

* * *

§ 52. Unionella förvaltningsfrågor.

§ 52. *Unionella förvaltningsfrågor*, d. v. s. sådana som afsågo dels tillämpningen af gällande unionella författningar, dels besvärs- och ansökningsmål etc., föredrogos vanligen i vederbörande rikes särskilda statsråd stundom efter remiss från det andras. Kongl. Maj:t tillät dock 1817 med afseende på Norge, hvarifrån ett större antal besvärsskrifter inkommit angående dels ersättningsanspråk, dels vissa förmåners erhållande, att dylika saker, »som alene vedkomme den svenske Regjering», insändes direkt till »Ministeren for begge Rigers udenlandske Affairer» eller norske statsministern utan föregående referendum i statsrådet af norska regeringens indstilling, (N:o 1903). Sammansatt statsråd kallades väl stundom i dylika fall, men icke i regel. Rätt upplysande är i detta afseende frågan om gäldandet af *norska postverkets skuld* till det svenska.

Sedan konungen i norskt statsråd den 9 Febr. 1815 befalt, att meddelande till utrikesstatsministern skulle afgå, att det var »Kongens Vilie», det hastigare postgång för norska brefvens befordrande genom Sverige anordnades, och sedan detta skett genom rent svenska regeringsåtgärder, om hvilka dock norska statsrådsafdelningen eller regeringen erhållit officiella un-

derrättelser, hade svenska posten ådragit sig stora förluster genom obetalda förskott för Norge.

Första anmälan härom gjordes af öfverpostdirektören 26 Febr. 1817 genom skrifvelse till Konungen, som i svenskt statsråd resolverade: föredrages i »gemensamt svenskt och norskt statsråd.» Detta skedde den 4 Mars, då norske statsministern omtalade, att inga tillgångar för ögonblicket funnes för Norge disponibla och begärde anstånd till 1 Okt, hvilket beviljades. Den 19 Nov. tillkännagaf öfverpostdirektören, att någon betalning icke skett, utan skulden tvärtom ökats; kongl. Maj:t befalde, att norske statsministern skulle genom protokollsutdrag underrättas. Därpå beviljades (30 Dec.) i svenskt-norskt statsråd ny respittid.

I Mars 1820 (N:o 4572) anmäldes »efter höieste Befaling» i norskt statsråd ett förnyadt kraf från Sveriges sida: kongl. Maj:t befalde finansdepartementet att »uopholdeligen» betala och utan någon som helst förevändning noggrant efterlefva kongl. Maj:ts beslut. Under hänvisning härtill ansåg kongl. Maj:t, då saken den 20 Juni 1821 åter anmäldes i svenska statsrådet, att som frågan redan blifvit i norska statsrådet särskildt anmäld, det ej vore nödigt att vidare afhandla den i sammansatt sådant, utan borde den nu genast föredragas; och skulle svenska postverket »under åberopande af kongl. Maj:ts uttryckliga befallning» kräfva afbetalning terminsvis. Utdrag ur protokollet skulle meddelas norske statsministern. Den 2 Dec. 1823 meddelade norska regeringen att skulden vore betald och endast slutlikvid af en motfordran återstode.[1] (N:o 1020).

* * *

[1] År 1830 var det svenska postverkets tur att begära tjänster af det norska näml. nedsättning i portot för bref med norska postbåten via Göteborg. Saken remitterades till norska regeringen enl. beslut i svenskt statsråd 13 Mars 1830, Sv. fin. prot.

§ 53. Unionella utgiftsfrågor.

§ 53. *Unionella utgifter* af hvartdera rikets statsverk beslötos och anordnades understundom af kongl. Maj:t i dess egenskap af hvartdera rikets konung. Sedan i sammansatt svenskt och norskt statsråd[2] åtskilliga väg- och broarbeten för underlättande af kommunikationerna rikena emellan, blifvit anbefalda, förklarade kongl. Maj:t, att omkostnaderna »skulde udredes af de Fonds, som H. M. vil lade anvise af begge Rigernes Casse og i Overensstæmmelse med de i ethvert af Rigerne gjældende constitutionelle Former.»

Under unionsförfattningens första år afgjordes ofta i svenska statsrådet frågor om ersättning åt konsuler för porto o. dyl. äfvensom för extra utgifter till svenska och norska sjömäns hemforslande. Men kongl. Maj:t ansåg Norge böra ersätta sådana utgifter, som hade direkt afseende på Norges rike eller norska undersåter, hvadan kommersekollegium vid ett sådant tillfälle erhöll befallning (18 Okt. 1815 sv. fin.-prot.) att uträkna beloppet för Norge, då — såsom det vid ett annat tillfälle hette — »kongl. Maj:t ville låta särskildt besörja» dessa medels »infordrande» (31 Mars 1819 sv. fin.-prot.) Med anledning häraf och sedan konsuln i Antwerpen, norrmannen Ring, af obekantskap med svenska författningarna begärt ersättning för utgifter, som Sverige ej plägade ersätta sina konsuler, inkom kommersekollegium med förslag till nya, allmänna grunder för konsulsutgifternas ersättande och beloppets fördelning mellan båda rikena. Kongl. Maj:t, inför hvilken frågan föredrogs den 15 Jan. 1817 i rent svenskt statsråd resolverade: föredrages »i gemensamt norskt och svenskt statsråd», sedan norska statsrådsafdelningen fått

[2] 14 Jan. 1822 Sv. fin. prot. N. Hovedpr. N:o 6009: »Da Gjenstanden for dette Möde var Sager, der angik begge de forenede Riger, havde H. M. i Overensstemmelse med Rigsactens 7 § befalet: at et blandet Statsraad skulde holdes.»

del af handlingarne. Den 29 April s. å. godkändes därpå förslaget i närvaro af 9 svenska och 3 norska statsrådsledamöter, alltså i, hvad nu plägar kallas, sammansatt svenskt och norskt statsråd; om beslutet skulle konsulerna underrättas af kommersekollegium och protokollsutdrag »till härvarande norska statsexpedition utfärdas i afseende på de grunder, hvilka för godtgörandet af dylika utgifter således blifvit af Kongl. Maj:t i nåder fastställda.»

Angående sådana unionella utgifter, hvartill Kongl. Maj:t icke fann disponibla tillgångar, aflätos propositioner till riksdag eller storthing eller bägge i enlighet med de därför i hvartdera riket stadgade former.

§ 54. Diplomatiska och konvojutgifter.

§ 54. *Utgifter för diplomatiska ändamål* bestridades under denna period af svenska kabinetts- och ministerkassan, vare sig de afsågo löner, traktamenten, ekiperingspenningar, arfvoden, gratifikationer, pensioner eller det var fråga om tillfälliga extra utgifter, såsom t. ex. kostnaden för notifikationen vid främmande hof af Carl XIII:s död, för ambassaden till Ryssland, för presenter vid traktaters afslutande, för hemliga ändamål o. s. v. På konvojkassan anvisades större delen af utgifterna för turkiska fredsverket, och dessutom någon gång extra diplomatiska utgifter antingen såsom förskott eller bidrag. Alla dessa utgifter beslötos af Kongl. Maj:t i svenska statsrådet eller ministeriella konseljen på det sätt, att saken i allmänhet föredrogs och afgjordes i statsrådet, om kabinettskassan saknade tillgångar eller skulle bemyndigas att af statskontoret uppbära sina af riksdagen gifna anslag. Men eljes efter regeln i ministeriella konseljen.[1] I denna senare

[1] Jfr. t. ex. Min. protok. 7 maj 1818. — Det hände att Kongl. Maj:t i ministeriel konselj anvisade (på kabinettskassan) högre löner och arvoden, än riksdagen beviljat, eller beslöt upptagande af lån för kabinettskassans räkning (15 mars och 13 maj 1824 å 10.000

fördelades äfven kabinettskassans medel till sina särskilda ändamål; kabinettssekreteraren handhade kassan och redovisade för konungen.

Norge såsom självständig stat deltog i allmänhet icke i dessa frågors afgörande, då något beslut icke fattats af Norges regeringsmakt i norsk grundlagsenlig ordning. Några undantag finnas dock. Det ena är, att konungen i rent norskt statsråd bestämde ersättningen för norska ombuden i Danmark i och för »Opgjøret» liksom också de sedvanliga presenterna därvid till de danske fullmäktige.[1] Det andra är, att de extra utgifterna för gränsregleringen mellan Norge och Ryssland 1825—26 ersattes af Norge enligt kongl. Maj:ts beslut i uteslutande norskt statsråd.[2]

Hvad slutligen beträffar Norges bidrag till kabinetts- och konvoj-kassorna, så disponerade kongl. Maj:t vanligen däröfver med blott sitt svenska råds råde, ehuru han såsom norsk konung samtyckte till beloppets storlek och föreslog ändringar däri. Sedan nämligen 1815—16 års storthing beviljat anslaget, anmäldes detta af norska regeringen inför konungen i norskt statsråd (4 Mars 1816 N:o 997), och godkändes. Emellertid dröjde det en tid, innan detta »Bidrag til

rdl. mot 6 proc. och afbetalning å kapitalet med tillsammans 2.000 pr år, »i anseende till en förekommande hemlig utgift för statens räkning»). Då kabinettssekreteraren aflade redogörelse och därvid påpekade otillräckligheten af anslagen såväl för de gångna åren som för följande året, anvisade Kongl. Maj:t den 7 Dec. 1818 i minist. konselj — protokollet på franska — och den 22 Dec. i uteslutande svenskt statsråd för 1819 en fyllnadssumma ur kabinettets hemliga kassa, och för 1817 och 1818 »les sommes, dûes par la Norvège pour les années 1816 et 1817.»

[1] N. Hovedprot. 1816 (N:o 1066), 1820 (N:o 5059). Norska regeringen tog själf initiativ därtill och norska statskassan ensam bar kostnaden.

[2] N. Hovedprot. 1826 N:o 1938. Kabinettet hade begärt refusion.

den svenske Convoycasse» och Norges öfriga bidrag verkligen utbetalades, och konvojkommissariatet begärde därför kongl. Maj:ts hjälp. Saken föredrogs den 7 Aug. 1816 i svenska statsrådet och remitterades då till norska statsexpeditionen för anmälning i norska statsrådet, där resolutionen föll i Oktober (N:o 1566). Norska regeringens därpå följande indstilling om anstånd remitterades (3 Febr. 1817 N:o 1752) till utrikes statsministern, att föredragas i »combineret svensk og norsk Statsraad» (4 Mars).[1] I April (29:de) bestämde Kongl. Maj:t i »förenadt svenskt och norskt statsråd» (Min. prot.), huru Norges bidrag »för utrikes ärendena» skulle mellan kabinetts- och konvojkassorna fördelas; och skulle protokollsutdrag expedieras till norska statsrådsafdelningen och svenska handels- och finansexpeditionen »för att vederbörande i båda rikena därom förständiga». Detta förständigande gaf Kongl. Maj:t, hvad Sverige angår, genom beslut den 4 Juni s. å. i rent svenskt statsråd. Om konungens beslut i ministeriel konselj (29 Aug. 1819) att sammanslå halfva norska bidraget med svenska kabinettskassan är förut taladt; likaså om konungens beslut i uteslutande svenskt statsråd 10 Jan. 1823 om anvisning på norska bidragen till lön åt riksståthållarens svenska adjutanter och kansli.

Kabinettskassan tyngdes emellertid alltjämt af en ständigt växande skuld, och utrikesstatsministern fann därför slutligen skäl att föreslå en höjning af Norges bidrag.[2] Den 29 Dec. 1827 lämnade han konungen i

[1] Den 7 Dec. 1818 föredrogs i utesl. norskt statsråd en ny anståndsbegäran. Konungen »vil höre sin Udenrigsministers og Convoycommissariats underdanigste Betænkning», N. Hovedprot. N:o 3512 och 3973.

[2] Redan 1 Juni 1825 hade utrikesstatsministern i uteslutande svenskt statsråd begärt ett extra anslag å 30,000 rdl. hamb. b:o, som af svenska medel beviljades.

uteslutande svenskt statsråd en längre utredning af frågan och hemställde, att Kongl. Maj:t »i kraft af dess konstitutionella rätt att till Norges förmån och bästa använda öfverskotten på inkomsterna», täcktes anslå 30,000 rdl Hamb. B:o såsom norskt bidrag till gäldande af kabinettskassans skuld.[1] Kongl. Maj:t beslöt att i sitt norska statsråd taga frågan om ökning af Norges bidrag i öfvervägande, och skulle utrikesstatsministern därvid vara tillstädes. Detta skedde den 16 Jan. 1828 (N:o 77 a), då Norges konung erkände behofvet och krafvets rättmätighet samt remitterade saken till norska regeringen, hvars utlåtande den 22 Nov. bifölls i uteslutande norskt statsråd (N:o 1301) hvarpå strax efter på utrikes statsministerns begäran detta beslut erhöll ett något annat innehåll genom tolkning (N:o 1372). När sedermera proposition afläts till 1830 års storthing vidfogades sammandrag af räkenskaperna tillika med en utrikesstatsministerns skrifvelse i frågan, enl. kongl. Maj:ts beslut i uteslutande norskt statsråd 11 Maj 1830 (N:o 154).

* * *

§ 55. Ministeriella och konsulsutnämningar.

§ 55. *Utnämningar af sändebud och tjänstemän vid beskickningarna* skedde alltid enl. S. R. F. § 32.[2]

[1] Enligt den lämnade utredningen hade under åren 1815—27 svenska bidragen till konvojkassan utgjort 275,000 rdl. per medium årligen, de norska 45,000, men Norges lästetal varit mer än 1/3 af Sveriges. För diplomatiska utgifter hade under samma tid Sverige betalat 150,000 spec. pr år, men Norge blott 25,000. Norges årliga bidrag till dessa borde därför vara minst 40,000. Vidare påpekade utrikesstatsministern, att den föreslagna summan till gäldens betalande (30,000 rdl.), fördelad på 12 år visade ett årsbidrag af blott 2,500 rdl. eller föga mer än det årliga afdrag, som skett å kabinettskassans anslag »för det angelägna ändamålet» af aflöning åt riksståthållarens svenska sekreterare och adjutanter.

[2] Det är emellertid blott relativt få minist. protokoll bevarade, och af dessa äro en del förda i statsrådet, dels rent svenskt, dels

Dock utnämdes två särskilda norska ombud vid underhandlingarna i Kjøbenhavn angående »Opgjøret» i norskt statsråd.[1] Den 29 Jan. 1816 (N:o 941) i norskt statsråd »behagede H:s Majestæt naadigst tilkjendegive: at Expeditionssekretær Vogt er naadigst entlediget» och att »Justitiarius J. C. Berg naadigst er udnævnt» i hans ställe. Huruvida detta skulle innebära, att afskedet nu först och härigenom gafs och utnämningen skedde, kan väl vara tvifvelaktigt, men motsatsen kan icke bevisas, då något ministerielt protokoll om saken ej är bevaradt (jfr noten 2 sid. 126). Løvenskiold återvände hem 1816, Berg 1817,[2] och s. å. den 10 Maj utnämdes i uteslutande norskt statsråd och på norska regeringens förslag statssekretær C. P. Holst till norsk kommissarie (N:o 2001).[3] Likaså utsågos de norska

---

sammansatt. Vanligen heter det blott att protokollet förts »inför H. M. Konungen» eller »inför Kongl. Maj:t». Stundom är texten på franska språket. Hvilka personer och huru många, som varit tillstädes, omtalas i allmänhet icke, eller ock nämnes hans excellence utrikesstatsministern såsom ensam närvarande. Annan statsrådsledamot än utrikesstatsministern och hofkanslern har aldrig antecknats. Protokollsförare har oftast kabinettssekreteraren, ibland hofkansleren varit. Öfver utnämningar finnas nästan inga protokoll kvar, men väl öfver anvisning af lön åt nyutnämd diplomatisk tjänsteman. Den vanliga formen är: »Sedan K. M. till dess (titeln) vid (orten) i nåder täckts utnämna N. N., behagade K. M. nu i denna egenskap tillägga N. N. ett årligt traktamente af etc.» Eljes heter det t. ex.: »K. M. täcktes i nåder utnämna N. N. att vara (titeln och orten) med årlig lön af etc.»

[1] Något utnämningsbeslut med afseende på de två första, Løvenskiold och Vogt, fins nämligen ej i norska Hovedprotokollet, för så vidt jag kunnat se. Första gången de omtalas är 16 mars 1815 (N:o 202), då norska regeringens indstilling om reseorder till dem, som blifvit utsedda att underhandla med Danmark, bifölls.

[2] Nielsen, N. Hist. I. s. 273, 274.

[3] Senare (1821) erhöll Holst likaledes i norskt statsråd (N:o 5406) uppdrag att föra underhandlingen i Bodøfrågan med Denovan.

kommissarierna vid 1825—26 års gränsreglering mot Ryssland i norskt statsråd eller af norska regeringen.

Utnämningen af svenska och norska konsuler skedde i uteslutande svenskt statsråd. Att ledigheter skulle annonseras äfven i norska rikstidningen, befalde konungen redan 1815 i norskt statsråd (N:o 354) och skulle utrikesstatsministern underrättas om denna resolution för att sedermera meddela norske statsministern inträffande vakanser. Kommersekollegium och kanslistyrelsen upprättade förslag, sedan åtskilliga svenska städers handels- och skeppredaresocieteter äfvensom norska handlande[1] fått yttra sig. Konsulatens antal och karakter bestämdes likaledes i rent svenskt statsråd.[2]

Det var dock ingalunda ovanligt utan tvärtom, att norska regeringen fick mottaga ansökningar till konsulattjänster. Under de första åren plägade den till- eller afstyrka ansökningen, men sedermera blott hemställa om remiss till kommersekollegium. Konungen hade nämligen i regel alltid resolverat dylik remiss, eller remiss till utrikesstatsministern, stundom med tillägg, att den sökande skulle komma »i fortrinlig Betragtning», eller att om ingen annan finnes, »skal Ansögeren beskikkes», o. dyl.[3]

Hvad beträffar *främmande konsulers erkännande*,

---

[1] Se t. ex. Sv. fin. prot. 24 Nov. 1820 (N:r 2). En gång (16 Okt. 1816) utnämdes en konsul (A. C. Lange) på ön Ré utan föregående annons, enär norska regeringen och handlande önskade honom.

[2] Jfr Sv. fin. prot. 24 Nov. 1820, 16 Okt. 1827, 25 Juni 1830 m. fl.

[3] En enda gång, så vidt jag kunnat se, har konungen i norskt statsråd *beviljat* en dylik ansökan (den 28 mars 1816 N:o 1073). Först genom resolutionen af 26 April 1836 i svenskt-norskt statsråd öfverfördes konsulsutnämningar till föredragning i sammansatt statsråd.

var praxis synnerligen vacklande. Den 15 Febr. 1815 i rent svenskt statsråd (hofk. prot.) »täcktes Kongl. Maj:t i nåder erkänna» en holländsk generalkonsul, en vice dito samt två konsuler i konungariket Norge, »hvarföre vanligt exeqvatur å deras diplomer påtecknas, samt herr statsministern Anker, till regeringens i Norge förständigande och efterrättelse, genom utdrag ur protokollet härrom underrättas.» Men redan förut hade å andra sidan norska regeringen indstillet om exeqvatur för en rysk generalkonsul och några vice konsuler i Norge, hvarpå Kongl. Maj:t i uteslutande norskt statsråd (9 Febr. 1815 N:o 71) resolverat: »Approberes», samt befalt, att utrikesstatsministern skulle underrättas. Och på samma sätt fortgick det några år: den 18 Juni 1816 fick en engelsk generalkonsul för Norge exeqvatur i rent svenskt, den 5 Aug. (N:o 1301) en vice konsul i rent norskt statsråd. Den 10 Maj 1817 (N:o 1984) föredrogs åter i norskt statsråd en regeringens indstilling om exeqvatur, hvarpå allenast resolverades remiss till utrikesstatsministern, att det nödiga må kunna vidtagas. Den 3 Juni beviljades därpå i rent svenskt statsråd norska regeringens hemställan. Men detta oaktadt tenderade utvecklingen till afgörande för Norge i norskt statsråd. Och efter 1818 förekommer ej längre i svenska protokoll[1] meddelande af exeqvatur åt konsuler i Norge. Däremot inträffade det den 24 Juli 1829, att Kongl. Maj:t vid föredragning i svenskt statsråd af en exeqvatursansökan för en brasiliansk generalkonsul för Sverige och Norge behagade honom »såsom kejser-

[1] Dock med ett undantag, enär Kongl. Maj:t enl. hofkanslersprot. 8 Aug. 1822 erkänt M. C. Vidal som portugisisk generalkonsul i Sverige och Norge. Det förtjänar anmärkas, att under Carl XIII är det norska regeringen, som indstiller om exeqvatur, då sådant ges i norskt statsråd; under Carl Johan är det lika ofta utrikesstatsministern. Jfr t. ex. N. Hovedprot. 1820 N:o 4615.

lig brasiliansk generalkonsul i konungariket Sverige nu erkänna . . .; och skulle hvad dess erkännande i konungariket Norge beträffar underdånig anmälan därom ske inför kongl. Maj:t i norska statsrådet, hvarom herr statsministern för norska ärendena skulle af undertecknad, hofkansler, underrättas; *hvarefter* vanligt exeqvatur komme att å diplomet tecknas.» De sista orden ange en lösning af frågan: i norskt statsråd förpligtade Norges konung sitt rike Norge och dess statstjänare att behandla nämda personer som främmande makts konsuler; i svenskt gjorde Sveriges konung detsamma med afseende på Sverige, men därjämte förpligtade han sig och hela sitt rike i förhållande till vederbörande främmande makt.

§ 56. Ministeriella instruktioner.

§ 56 *Befallningar och instruktioner* till diplomater och konsuler behandlades likaledes i allmänhet såsom svenska regeringsärenden af ministeriel natur. Förberedande öfverläggningar höllos stundom i svenska statsrådet och äfven någon gång i det norska liksom äfven norska regeringens betänkande vanligen inhämtades, om saken kunde anses angå norska staten. Dock har det också inträffat, att konungen utgifvit befallningar med anledning af någon norska regeringens hemställan och utan föredragning i svensk grundlagsenlig ordning.

Ett allmänt påbud om konsulernas åligganden med afseende på norska skepp utfärdades i rent svenskt statsråd 15 Febr. 1815. Ett par dagar förut (den 9:de N:o 61) hade i uteslutande norskt blifvit befaldt, att konsulerna genom utrikesstatsministern skulle förständigas att till norska regeringen och karantänkommissionen ofördröjligen inberätta utbrott af smittosamma sjukdomar och dylikt. Kanslistyrelsen och kommersekollegium utarbetade emellertid förslag till ny konsuls stadga, hvilket 1824 (29 April) föredrogs i svenska

statsrådet och remitterades till norska regeringen för afgifvande af betänkande i de delar, som anginge Norge »innan detta mål till slutligt afgörande förekom». Sedermera inkom detta betänkande 1825 tillika med kontraförslag, anmäldes i norska statsrådet (N:o 725), behandlades åter af nyssnämda verk och meddelades än en gång norska regeringen. Den nya stadgan fastställdes slutligen under den 9 Mars 1830 i sammansatt svenskt och norskt statsråd och skulle under denna dags dato utfärdas. Äfven instruktionerna rörande t. ex. danska Opgjøret gåfvos i ministeriel väg. Norska regeringen hade 1815 hemstält, att Vogt och Løvenskiold »igjennem det udenlandske Departement maatte forsynes med specielle Instruktioner», och konungen resolverat (5 Maj N:o 368), att saken skulle honom föredragas af utrikesstatsministern, sedan denne konfererat med hofkansleren och norska statsrådsafdelningen. För den speciella underhandlingen 1816 i Kristiania om delningen af krigsfartygen i Norge mellan Danmark och Norge utfärdades instruktionen dels af norska regeringen på nådig befallning dels af konungen i norskt statsråd,[1] hvarvid dock meddelande lämnades till kabinettet om deras innehåll. Hvad beträffar det »specielle Opgjør» äfvensom en efter dettas slut åt Holst anförtrodd underhandling om norsk-dansk postkonvention, så erhöll Holst med afseende på det förstnämda sin instrux »i vederbörlig Form igjennem Cabinettet», sedan Engeström personligen föredragit den samma i norskt statsråd (4 Okt. 1819 N:o 4194), och med afseende på den senare i vanlig ordning.

Sedan i ministeriel väg fråga väckts om handelstraktat med England, afgaf norska regeringen betänkande och saken föredrogs (25 Nov. 1825 i sammansatt statsråd, där sv. statssekreteraren uppläste svenska

[1] N. Hovedprot. 1816, N:ris 956, 982, 1110, 1279, 1522, 1567.

statsrådets och norske statsministern det norskas tankar. I enlighet med dessa skulle utrikesstatsministern meddela K. M:ts minister i London nödiga instruktioner.

§ 57. Andra Ministerlella måls behandling.

§ 57. *Frågor om förhållandet till utlandet* behandlades för öfrigt efter regeln i ministeriel konselj, men ofta äfven i statsrådet.

Då norska regeringen anmälde 1815 och 16 års storthingsadress om underhandling med barbareskerna och om flaggan, yttrades i indstillingen, att regeringen, som ansåg ett par punkter »at være af diplomatisk Natur, drister sig kun til at foreslaae» de öfriga till »naadigst Indvilgelse» (N:o 989). Men modet växte, och sedermera — liksom äfven förut — indstillede regeringen om vidtagande än af en, än af en annan diplomatisk åtgärd.[1] Indstillingen föredrogs därpå i norskt statsråd och remitterades där till utrikes statsministern »til fornöden Foranstaltning», såsom det ofta hette.

Likaså infordrades stundom norska regeringens utlåtande och upplysningar. Så skedde 1816 (N:o 1712) »for at der ved Affattelsen af den nye Handelstractat imellem Sverrig og Rusland maatte blive taget Hensyn paa Norges Handelsfordeele.» Och 1821 befaldes norska regeringen (N:o 6007) att uppgifva Norges önskningar och behof med afseende på en eventuel traktat med Spanien och Portugal.[2] Men upplysningarna afvak-

[1] T. ex. N. Hovedprotok. 1815 N:o 4 Om ersättning för uppbragta skepp; N:o 196 om ryskt öfvervåld i Finnmarken; 1816 N:o 1331 Om neutralitet för staden Kristianssand; 1820 N:o 4622 Om upplysningar rörande främmande författningar med afseende på Norges handel; 1824 N:o 1692 Om en ny obekväm spansk förordning; 1827 N:o 91 Om förslag till traktat med Nederländerna o. s. v.

[2] Kommersekollegium i Sverige hade äfven fått befallning att så långt möjligt meddela upplysningar, »der kunne veilede til saa-

tades icke alltid, såsom t. ex. då det 1827 inträffade, att konungen, vid föredragningen 6 Okt. af en norska regeringens indstilling med anmärkningar vid utkastet till traktat med Amerika, resolverade, att remiss till utrikesstatsministern vore öfverflödig, enär traktaten afslutits redan den 4 Juli.

I uteslutande svenskt statsråd hafva stundom öfverläggningar egt rum i ministeriella mål. Så ett meddelande från ryska hofvet om tillärnad författning om nederlagsrätten i Ryssland (5 Sept. 1822 fin. prot.); så frågan om handelstraktat med Danmark (5 Juli 1826 fin. prot.); så frågan om ömsesidig behandling af österrikiska samt svenska och norska fartyg såsom inhemska (29 April 1830 fin. prot.) m. fl. Då 1827 underhandlingar fördes om återsändande af lösdrifvare mellan Sverige och Ryssland, behandlades saken äfven i svenskt statsråd (23 Jan. kam. prot.), då kongl. Maj:t täcktes före beslutets fattande infordra yttrande från norska regeringen. Detta anmäldes den 13 Juni i rent svenskt statsråd, hvarefter beslut fattades.[1]

Men dylika frågor hafva ock behandlats i sammansatt statsråd, stundom i både särskildt och sammansatt. Detta var händelsen t. ex. med frågan om paschans af Tripoli fordringar. På sommaren 1825 föredrogs saken i uteslutande svenskt statsråd (15 Juni fin. prot.), då konungen för att undgå »olägenheterna för Sveriges och Norges sjöfart uti Medelhafvet» af ett

---

vidt muligt at iagttage Kongeriget Norges Tarv ved Affattelsen af den Handelstractat, der nu er under Negotiation mellem Kongeriget Sverrig og bemeldte tvende Riger.» 29 Dec. 1821.

[1] Sedermera behandlades saken än en gång i svenskt statsråd (26 Okt.). Öfverenskommelsen slöts genom notvexling och gälde Sverige och Norge å ena, Ryssland och Finland å andra sidan. Befallning om kungörandet gafs i »sammansatt svenskt och norskt statsråd» i Kristiania 30 Maj 1828, då *fyra* svenska och *nio* norska statsråd, inklusive riksståthållaren, voro närvarande. Jfr ofvan § 25.

fredsbrott beviljade paschans anspråk, särdeles som ständerna ej gifvit medel till utrustning af en eskader. Två år senare (1 Aug. 1827) föredrog hofkansleren en dylik fråga i sammansatt svenskt och norskt statsråd, där beslutet blef motsatt.

För öfrigt blefvo dylika frågor stundom anmälda så väl i sammansatt som i hvartdera rikets eller äfven blott Norges särskilda statsråd. Så t ex. behandlades frågan om allmänna bestämmelser angående eventuelt upphäfvande af jus detractus i Sverige och Norge i sammansatt statsråd (9 Dec. 1818 och 27 Okt. 1819), men däremot frågan om tillämpningen med afseende på de olika främmande länderna i hvartdera rikets särskilda statsråd.

Det är slutligen tvänne diplomatiska frågor från denna tid, som tilldragit sig större uppmärksamhet i unionshistorien: danska »Opgjørs»-frågan och Bodø-frågan. Och därför torde det vara lämpligt att här framställa hufvuddragen af deras konstitutionella behandling.

Ofvan (§§ 55 och 56) är omtaladt, huru de norska underhandlarne för »Opgjøret» utsågos och erhöllo instruktioner. Först på våren 1817 började saken bedrifvas med större allvar och kraft.[1] Den 1 Maj »blev holdet Statsraad» i närvaro af den norske och de svenska statsministrarna, hofkansleren, sex svenska och två norska statsråd. Sedermera erhöll norska regeringen i uteslutande norskt statsråd upprepade befallningar att skyndsamt insända alla dokument och upplysningar; dess betänkanden remitterades till utrikesstatsministern och den mottog genom denne underrättelse om inkommande depêcher. I slutet af Maj 1819 hade man provisoriskt enats om vissa vilkor, och i

[1] Jfr Nielsen, N. Hist. I. kap. VII.

norskt statsråd (N:o 4018), där äfven Engeström var närvarande, beslöts att snarast möjligt sluta på grundvalen af dem. Norska regeringens begäran om beloppets fördelning mellan Sverige och Norge afslogs i norskt statsråd (16 Juni N:o 4019). Den 19 Augusti framlade Wetterstedt, såsom t. f. utrikesminister, i norskt statsråd förslag till afslutningsfullmakt och instrux, hvilka godkändes och skulle »udfærdiges ved Udenrigsministeren, overeensstæmmende med begge Rigernes Constitutioner» (N:o 4152). Den 28 Aug. hölls åter ett liknande sammanträde och den 2 Sept. ratificerades traktaten i närvaro af hofkansleren, båda norska statsråden och Holst. Det »specielle Opgjøret» leddes på liknande sätt.

Bodøfrågan handlades till en början som en alldeles inre norsk rättsfråga i uteslutande norskt statsråd, och de engelska noter, som då ankommo, remitterades på vanligt sätt af utrikesstatsministern till Norge för erhållande af upplysningar eller för att afgöras af Norges konung. Men mot hösten 1820 hotade skarpare förvecklingar. Konungen tillkallade därför i ett norskt statsrådsmöte den 28 Okt. d. å. (N:o 5130) utrikesstatsministern, hofkansleren och svenska statsrådet Mörner, hvarefter en berättelse i frågan, grundad på de engelska meddelandena, upplästes och sträng och hastig undersökning genom en kommission å ort och ställe påbjöds. Och enär frågan kunde få de skadligaste följder för de förenade rikena sammankallades ånyo den 13 Jan. 1821 (N:o 5299 B) ett »blandadt» statsråd af tre svenskar och två norrmän, i öfverensstämmelse med R.A. § 5. På samma grund hörde konungen den 7 Mars ett »blandet svenskt og norskt Statsraad» af två svenska och två norska ledamöter. Därpå uppdrog konungen i sammansatt svenskt och norskt statsråd den 2 Maj (N:o 5531) åt sina norska rådgifvare att inkomma

med slutligt förslag, såsom ock skedde i rent norskt statsråd den 7 Maj. Efter remiss till utrikesstatsministern och ny föredragning i svenskt-norskt statsråd 21 Maj (N:o 5569) samt därpå fortsatta underhandlingar, framlades af Engeström 16 Juni (N:o 5658) i norskt statsråd, som han bevistade, en öfversigt af hela frågan och af norska statsråden en annan. E. erhöll befallning att framlägga ett engelskt ultimatum, hvilket ock skedde den 19 Juni i ett på lika sätt bildadt statsråd. Där beslöts att acceptera detta; sju dagar senare inkom rapport, att frågan var afgjord.

§ 58. Traktaters ratifikation.

§ 58. *Traktater ratificerades* i olika fall på olika sätt. I ministeriel konselj meddelades konungens ratifikation å en additionel akt till postkonventionen mellan Sverige och Preussen[1] (20 Okt. 1826); å handelstraktat med Danmark (30 Nov. s. å.); å handelstraktat med Preussen (April 1827); å handelstraktat med Nordamerika (11 Juli s. å.); å traktat med Höga Porten om fri seglats på Svarta hafvet (23 Juli s. å.); å handelskonvention med Ryssland (Mars 1828).[2] I »förenadt svenskt och norskt statsråd» (nio svenskar och tre norrmän) den 21 Maj 1816 förklarade sig Kongl. Maj:t på begäran af ryske kejsaren och efter det förenade statsrådets råd tillträda den heliga alliansen; likaså den 26 Nov. s. å. på begäran af österrikiske kejsaren och den 29 April 1817 på begäran af preussiske konungen. Vid sistnämda tillfälle biträdde Kongl. Maj:t äfven på begäran

[1] Den gälde äfven befordringen af norska bref.

[2] I alla dessa stodo Kongl. Maj:t och Sveriges och Norges riken å ena sidan såsom part. Öfver andra traktater finnas ministeriella protokoll icke bevarade, men ratifikationen måste dock hafva gifvits i ministeriel konselj, så snart statsrådsprotokollen icke innehålla något därom.

af Schweiz' Landamman garantien af detta lands neutralitet.[1]

I uteslutande svenskt statsråd har ratifikation af egobyteskonventionen med Ryssland 1821 gifvits (30 Jan. kammar-prot), liksom ock 1815 godkännande af traktat med Nederländerna om svenska kronans skuld i Holland. Men äfven i norskt statsråd har det inträffat att formlig ratifikation af fördrag lämnats. Så behagade konungen i fråga om danska Opgjøret den 2 Sept. 1819, då likväl äfven svenske' hofkansleren var närvarande, »at ratificere bemeldte Convention» (N:o 4193), äfvensom senare (2 Maj 1820 N:o 4656) det speciella Opgjøret, denna gång i närvaro af blott norska statsråd. Den tredje ratifikationen »i Vor Egenskab af Norges Konge» gafs (26 Juni 1820 N:o 4807) å postkonventionen med Danmark. Den fjärde och sista meddelades (27 Maj 1826 N:o 1607) i närvaro af utrikesstatsministern och norska statsrådsafdelningen och gälde gränsregleringen mot Ryssland. Eljes blott anmäldes i de särskilda statsråden eller i sammansatt, att en traktat med det eller det innehållet blifvit afsluten, hvarpå kungörelse därom i statsrådet blef beslutad och utfärdad. Traktatsfrågan öfvergick därmed till en inre lagstiftnings- eller anordningsfråga, och behandlades som sådan. Betraktadt ur denna synpunkt blir ej heller det eljest underligt sammansatta statsrådet 30 Maj 1828 (4 svenska och 8 norka rådgifvare) oförklarligt: det var två samtidiga särskilda statsråd.

* * *

[1] Minist. prot. 1816 och 17. — Då norska regeringen 1818 begärde att få meddela storthinget detta, yttrade den att »Deres Majestæt som Konge over Sverrig Norge haver tiltraadt den hellige Alliance og Garantien for Sveitzerforbundets Opretholdelse» (N:o 3044).

§ 59. Konstitutionsfrågor.

§ 59. *Frågor om de konstitutionella förhållandena* behandlades, för så vidt de afsågo ettdera rikets särskilda grundlagar, uteslutande i detta rikes statsråd (jfr ofvan § 26), men för så vidt de gälde riksakten i sammansatt. Så beslöts t. ex. den 21 Maj 1818 särskilda propositioner till riksdagen och till storthinget om ett additament till riksakten i svenskt statsråd, dit äfven det norska statsrådets ledamöter inkallades.[1]

§ 60. Beredning och expedition.

§ 60. *Unionella ärenden bereddes* före anmälan i statsrådet på alldeles samma sätt som särskilda, dock kunde det hända att ett unionelt mål, som behandlades i blott ena rikets statsråd, innan beslutets fattande remitterades till vederbörande myndighet i det andra riket för afgifvande af utlåtande.[2]

Några unionella ämbetsverk funnos icke, ehuru i ett par svenska enl. kongl. Maj:ts beslut äfven norrmän insattes. Det ena var konvojkommissariatet, där enligt beslut 24 Maj 1815 i sammansatt svenskt och norskt statsråd, alltid en norrman skulle sitta, så länge Norge lämnade bidrag till kassan.[3] Denne norske ledamot utnämdes efter nämda beslut alltid i norskt statsråd.[4] Det andra var kabinettet för utrikes brefvexlingen eller, såsom det i norska protokoll ofta kallas, »Departementet for de udenlandske Anliggender». Första gången en norrman där insattes var 1825 i rent

---

[1] Prot. fins tryckt bland Riksståndens protokoll vid 1817—18 års riksdag, Bih.

[2] Exempel äro i det föregående anförda.

[3] Också var alltid å konvojkommissariatets stat upptagen lön åt en norsk ledamot.

[4] Dessförinnan hade Kongl. Maj:t redan 30 Dec. 1814 i rent svenskt statsråd (fin. exp.) konstituerat statsrådet Motzfeld till ledamot af konvojkommissariatet. I Okt. 1817 i rent norskt utsågs statsrådet Sommerhielm att där »tage Sæde» N. Hovedpr. (N:o 2347); i Maj 1823 statssekretær Due, hvilken utnämning skulle kommuniceras kommissariatets præses (N:o 429) o. s. v.

svenskt statsråd (25 Febr. kam. exp.), då Niels Anker utnämdes till andre sekreterare.[1] Emellertid hade redan förut en norsk ämbetsman under några år varit anställd vid kabinettet. Konungen utsåg näml. 25 Maj 1815 i rent norskt statsråd kammerjunker Gyldenpalm efter anmälan af utrikesstatsministern, som ansåg honom med fördel kunna användas »i hans Departement ved Udarbeidelsen af de Sager, der angaae Norges Handel», att där »udföre de Forretninger, Norges Handel vedkommende, som Vor Statsminister for de udenlandske Anliggender overdrager ham». Lön erhöll han från Norge och upptogs å norska kansliets i Stockholm stat.[2] Han fick afsked 3 Juni 1820, då hans egentliga uppdrag afsett inkommande norska reklamationer för tiden före föreningen, men dessa numera i hufvudsak upphört (N:o 4718),

Handelsangelägenheter af unionel natur behandlades af svenska kommersekollegium, dit äfven konsulerna hade att i dem hänvända sig. För öfrigt tillsattes under denna period några gånger unionella komitéer, t. ex. för utredning af frågan om inbördes handeln (1824). Ledamöterna utsågos i hvartdera statsrådet särskildt.

Protokoll i sammansatt statsråd synes hafva förts stundom blott å ena landets språk, stundom å bägge.[3] Fattades beslut för båda rikena, expedierades vanligen en note ur protokollet till vederbörande föredragande i

[1] Han var förut e. o. kanslist vid kanslistyrelsens expedition. Det var Wetterstedt, som föreslog honom. Någon plats var då ej ledig, hvadan expektanslön anvisades A. på kabinettskassan tills vidare, se minist. prot. 30 April 1825.

[2] Gyldenpalm protegerades af konungen, som mot storthings och statsråds önskan lät honom behålla sin anvisade och sedermera höjda lön, liksom ock vid afskedet hela lönen såsom Vartepenge.

[3] Jfr förteckningen i bihanget.

dem bägge.[1] Å de svenska protokollen tecknade konungen sitt namn och »expedieras», hvarjämte statsråden (i sammansatt statsråd äfven de norska) stundom (och utan fasta regler) äfven underskrefvo. De norska protokollen i Sverige och deras bilagor expedierades med konungens namnunderskrift till Kristiania, men ett s. k. »Hovedprotocol» bevarades i Stockholm, undertecknadt af samtliga närvarande, norska statsråd.

Efter en tids vexlande praxis befalde Kongl. Maj:t den 10 Mars 1824 (fin. exp. N:r 7) i svenska statsrådet, att hädanefter protokollsutdrag, innehållande nådigt beslut i svenskt statsråd rörande något inrikes ärende, som behöfde kommuniceras med något norska regeringens departement, skulle tillställas norska statsrådsafdelningen för vidare behandling och befordran. Och den 22 April s. å. förklarade konungen i norska statsrådet (N:o 1539) att »alle fra den norske Regjering indkommende Sager, som ere af den Natur, att de efter Hs Majestæts nærmere naadigste Bestemmelse skulle meddeles Authoriteter i Sverrig umiddelbart tilstilles vedkommende svenske Stats-Expedition.»

---

[1] Eljes blott till det ena, därest sådant behöfdes. I svenskt-norskt statsråd 24 Maj 1822 (kam. exp.) infordrades upplysningar från norska regeringen, »och skulle detta beslut genom norska expeditionen expedieras». I sammansatt statsråd 17 Mars 1821 — ang. Gustaf IV Adolf — befalde Kongl. Maj:t att då frågan var af lika vigt för båda rikena, skulle »expedition utfärdas i likhet med hvad 7 § i riksakten innehåller».

IV.

De unionella frågorna vid Storthing och Riksdag 1814—1830.

§ 61. Många voro ej folkrepresentationernas unionella uppgifter under vanliga förhållanden. Särskildt gäller detta med afseende på Sverige, i hvars inre angelägenheter unionen icke åstadkommit någon egentlig rubbning. Riksdagarnas verksamhet fortgick på gamla sättet utan att förhållandet till Norge märkbart och i allmänhet inverkade därpå. Annorlunda var det med Norge. Dess hela statslif var på det närmaste förknippadt med föreningen med Sverige, och därför blefvo också de unionella frågorna för storthinget af långt större och mer ingripande betydelse. Också egnades de samma af storthinget en vida större uppmärksamhet än af riksdagen. *§ 61.*

* * *

§ 62. Sedan föreningsfrågan 1814 lyckligen blifvit löst, beslöt storthinget att i en allmän adress till konungen gifva uttryck åt sina önskningar och förhoppningar,[1] icke betviflande, att konungen skulle känna och verka för Norge på samma sätt som för Sverige, »ligesom *§ 62. Storthinget 1814.*

[1] Storth. Forh. Nov. 1814 s. 824 ff.

den nu imellem Sverrig og Norge indgaaende Forening er bygget på Grundsætningen om fuldkommen Lighed imellem begge Riger». Storthinget ansökte alltså bland annat om fullständig reciprocitet mellan rikena med afseende på tullafgifter, om att Sverige måtte ersätta Norge eller norrmän för de till svenska hamnar före 1813 uppbringade norska skepp, om att genom »Deres Majestæts formaaende Indflydelse hos de udenlandske Magter» erhålla en del uppräknade fördelar för Norges handel och sjöfart, m. m. Adressen angående flaggan är förut omtalad (§ 37). Ett förslag af Konow, att anhålla om särskilda norska konsuler, »saafremt det skulde vise sig, at Norge led at have fælles Consuler med Sverrig», lämnades utan afseende.

Slutligen bör omnämnas storthingets beslut, att kronprinsen skulle, intill nästa storthing hunnit gifva närmare bestämmelser, i fall af konungens sjukdom ega att styra riket med full konungslig magt.

§ 63. Storthinget 1815—16.

§ 63. Det »første overordentlige Storthinget» på hösten 1814 hade stiftat föreningen med Sverige. Det närmare befästande af denna var öfverlämnadt åt Svea rikes ständer och Norges første ordentlige storthing 1815. Huru detta efter kongl. proposition skedde genom antagandet af riksakten, behöfver ej här närmare omtalas, då frågan därom egentligen ligger utom ämnet för denna afhandling.

Bland öfriga *kongl. propositioner* till detta storthing äro i synnerhet tvänne ur unionel synpunkt beaktansvärda.

Den ena af 24 Maj 1816 gälde danska Opgjøret,[1] hvarom konungen i enlighet med Kielerfredens sjätte artikel måste inleda en underhandling, som han å andra sidan enligt grundloven vore pligtig att föra

[1] Storth. Efter. I. s. 438 ff.

»aldeles i Overensstemmelse med det Ønske, som Nationen igjennem sine Repræsentanter maatte tilkjendegive». Propositionen sändes af storthinget till en speciel komité, som yttrade att då underhandlingen »alene grunder sig paa den 6:te Art. i Freds-Traktaten til Kiel af 14 Jan. 1814, hvilken Traktat aldrig af den norske Nation har varet erkjendt, og som Committeen derfor ikke kan andet, end ansee for at vare Nationen aldeles uvedkommende, saa skulde Commiteen desaarsag troe, at der ingenlunde fra denne Fredstraktat kunde hentes eller udledes nogen Forpligtelse for Norge til at deltage i Danmarks Gjæld». I öfverensstämmelse härmed föreslog komitéen en i sak afvisande, men i ordalagen hofsam adress till konungen, hvilken äfven af storthinget med några modifikationer bifölls. På denna svarade konungen den 1 Juli med en ny proposition »at Storthinget endnu engang ville tage denne Sag under Overveielse», ty heter det vidare, »det er vistnok Pligt ligesaavel for hele Nationen som for enkelt Mand at vedkjende sig den Gjæld, som er lovlig, imod igjen at gjøre sine retmæssige Fordringer gjældende. H. M. vilde derfor, endog uden Hensyn til Tractaten i Kiel, have anset sig beføiet til at indlede Underhandlinger med det danske Hof, da han ikke kunde paatvivle, at det jo var den norske Nations Villie at opfylde de Forpligtelser, som vare en Følge af hiin Forening» (Norges med Danmark). Storthinget hänvisade saken i sitt svar härpå till ett följande storthing, då fullständiga upplysningar ännu saknades.

En annan kongl. proposition (af 31 Aug. 1815) gälde *bidrag från Norge till den svenska konvojkassan.*[1] Tredje komitéen, som fick frågan under behandling, ansåg billigt, att »den norske Stat deler med Broder

[1] Storth. Efter I. s. 409 ff.

riget en Byrde hvorved fælles Handels-Fordeele opnaaes» och att »det Forhold, H:s Maj:t i denne Anledning har bestemt» (circa $\frac{1}{5}$ af Sveriges bidrag) var »fuldkommen overensstemmende med Billighedens Fordringer, saalænge det svenske Flag benyttes af norske Skibe». Storthinget biföll indstillingen och anvisade i öfverensstämmelse därmed 50,000 rdl. s. banco (= 25,000 norska spec.) som årligt bidrag till konvojkassan. I budgeten uppfördes denna summa under utgifter för »Udenlandske Anliggender», hvars hela anslagsbelopp bestämdes till 50,000 spec. i öfverensstämmelse med vederbörande komités förslag, då det »vel maa paaligge Norge en Andeel af Lønningerne till Gesandter og Consuler i fremmede Lande«.

Bland *lagförslag*, som af detta storthing hemställdes till konungens sanktion, egde några helt eller delvis betydelse äfven ur unionel synpunkt. Så förslaget, att kronprinsen Carl Johan »i Tilfælde af H:s Maj:ts Kongens Sygdom fremdeles skal være bemyndiget at føre Regjeringen med al den Ret, som efter Norges Grundlov tillkommer Kongen». I sin indstilling anförde sjunde komitén bland motiven härtill, att Sveriges ständer 1812 fattat ett dylikt beslut, och att det kunde »have skadelige Følger, saavel for begge de forenede Riger, i Henseende til deres fælleds Anliggender, som for Norge i Særdeleshed forsaavidt dets indvortes Forvaltning angaaer», om kronprinsen eventuelt skulle vara regent i Sverige, under det att sammansatt statsråd regerade i Norge.

Storthinget antog vidare en värnpligtslag, hvars första paragrafer bestämde truppernas antal och allmänna indelning och därför med hänsyn till N. G. § 25 måste anses ega unionskonstitutionelt intresse. Arméen skulle enligt lagen delas i »Linietropper, som kunne bruges udenfor Rigets Grændser», bestående af

distrikts- eller lægdstrupper och värfvade, till ett antal af 12,000 man utom befäl och spel; samt »Landmilitz- eller Tropper, som aldrig maa bruges udenfor Norges Grændser», bestående af landtvärn, borgarbeväpning, kustvärn och landstorm.[1] Under debatten yttrade *Aall* bland annat, att sedan Norges fiender genom föreningen blifvit »mere bortfjærnede», i det Sveriges och Norges, »de forbundne Landes politiske Interesse er een og den samme, og Rigernes Grændseskjæl adskille begge disse Lande blott i œconomisk, men ei i politisk Henseende», så borde Norges armée kunna förminskas. »Vel er det at haabe» fortsatte talaren, »at Sverrigs Politik, med Hensyn til Udlandet, har faaet en meer bestemt og fredelig Retning», men vid en blick på dess historia kunde man väl hysa någon berättigad »Misstillid til den fredelige Politik, som det nu bebuder, og holde tilraade med Midlerne til at nære Krigslysten». Därför kunde en linietruppstyrka af blott 10,000 man vara nog. Å andra sidan talade *Sørenssen* för minst 12,000 man, ty »da det umuligt kan vare os ligegyldigt, ifald Sverrig blev angrebet, om dette Rige laae under i Kampen eller ikke, synes simpel Opmerksomhed paa egen Tryghed at gjøre os til Pligt at række det i hiint Fald en klækkelig Bistand».[2]

Slutligen kunna här omnämnas ett par *adresser,* som storthinget utfärdade, den ena af 26 Sept. 1815 till konungen om egen postgång genom Sverige för norska statskassans räkning; den andra af 30 Juli 1816 till ståthållaren grefve Essen som ett uttryck af »det Savn, Deres Afreise herfra vil foraarsage», och för att »bevidne Dem Nationens Tak og Erkjendtlighet for

[1] Kongl. sanktion gafs först sedan storthinget förklarat, att uttrycket i § 1 »udenfor Rigets Grændser« om linitruppernas användning vore liktydigt med »de forenede Rigers Grændser».

[2] Storth. Efter. I. s. 328, Forh. April s. 175 ff.

Deres udmærkede Embedsførelse». I sitt svar yttrade Essen, att hans afsigter alltid »været brændende for Kongens Tjeneste, for Norges Vel og for den Skandinaviske Forenings Varighed».[1] Storthingets adresser angående norsk handelsflagga och riddarorden äro förut omnämnda.[2]

§ 64. Storthinget 1818.

§ 64. Unionsförfattningen af 1814 och 15 var ett hastverk af ganska bristfällig natur och kräfde snart förbättringar, särdeles med afseende på konungens maktställning i Norge. Också hade konungen redan 1816 funnit sig föranlåten att till det då sittande storthinget aflämna *propositioner om en del grundlagsändringar,*[3] hvilka dock enligt N. G. § 112 först vid 1818 års storthing fingo afgöras.

Konstitutionskomitéen 1818 yttrade i fråga om ett af dessa, åsyftade andra bestämmelser om tiden för vice konungs vistelse utom Norge (N. G. § 14):[4] »Skandinaviens Riger have allerede været forenede henved 4 Aar, men Norge har ikke endnu havt nogen Vice Konge, omendskjøndt dets Representanter søgte derom i Aaret 1814.» Och som komitén ansåg orsaken åtminstone delvis ligga i lydelsen af N.G. § 14, men icke kunde inse, »at Vice Kongens kortere eller længere Ophold udenfor Riget kan have nogen synderlig Indflydelse paa Forretningernes Gang; hvorimod det altid vil være meget betænkeligt, at holde Thronarvingen

[1] Storth. Forh. Juni s. 452 ff.

[2] För öfrigt må nämnas, att äfven Protocol.-Committéens Indstilling öfver anmärkningar mot statsrådet och regeringsåtgärder innehåller åtskilligt ur unionskonstitutionel synpunkt af intresse. Det skulle dock blifva för vidlyftigt att här ingå på den saken.

[3] För så vidt dessa afsågo konungens maktställning måste de väl anses ega unionel betydelse, men torde dock icke här behöfva närmare skärskådas, därest de icke gifvit anledning till bestämda unionella uttalanden eller egde principiel betydelse.

[4] Storth. Forh. Aug. s. 21.

eller den vordende Konge nogen lang Tid borte fra Regjeringens Hovedsæde», så ansåg komitén sig böra tillstyrka bifall till förslaget. Storthinget var dock af annan tanke, och förslaget föll[1] med 46 röster mot 29.

Utom de kongl. grundlagsförslagen hade sådana äfven framkommit från enskilde storthingsmän till ganska stort antal. I detta sammanhang torde dock blott en af dessa motioner behöfva och böra omnämnas, nämligen pastor Bonnevies från 1816 års storthing,[2] för så vidt den åsyftade ett förtydligande tillägg till N. G. § 82, hvarigenom konungens sanktionsrätt med häusyn till allmänna storthingsbeslut, där ej annorlunda var uttryckligt stadgadt, blefve ställd utom allt tvifvel. Konstitutionskomitén 1818 fann emellertid ingen otydlighet i detta afseende, »især naar man vil have stadigt Hensyn til, i hvilke Tilfælde Storthinget handler som *blot controllerende* Autoritet; thi da maae den kongelige sanction, som stridende imod Hensigten, naturligtviis bortfalde». Något tillägg behöfdes ej, när lagen »saa saare let kan interpreteres ved Hiælp af dens Principer og Analogie». Storthinget delade komiténs åsigt och förslaget föll.

Äfven vid detta storthing blefvo konstitutionsförslag väckta och hänskjutna till nästa. Det samma skedde med en genom regeringen i Kristiania den 9 Juni aflåten kongl. proposition om additament till riksakten.[3] Det var konungens afsigt och önskan att åstadkomma unionella bestämmelser om skydd för hvartdera riket, dess fri- och rättigheter och dess ämbetsmän mot tryckfrihetens missbruk. Propositionen ansågs af storthinget alldeles riktigt såsom grundlagsförslag och

[1] Storth. Forh. 1818 Aug. s. 118.

[2] Storth. Forh. 1816 Juni s. 330 ff., Aug. 1818 s. 109 ff. och s. 119.

[3] Storth. Forh. 1818 Sept. s. 95 ff.

behandlades alltså i enlighet med N. G. § 112, ehuru den först lämnats till odelstinget. Storthinget förklarade sitt beslut för Kongl. Maj:t genom en särskild adress.

Protokollkomiténs indstilling gaf äfven anledning till konstitutionella spörsmål. Representanten Flor[1] önskade få afgjordt, huruvida riksståthållaren, om han vore svensk man, kunde tillika vara generalissimus och universitetskansler (jfr N. G. § 92). Komitéen ansåg detta formelt visserligen ganska tvifvelaktigt, men då konungen egde obestridlig rätt att i ståthållarens instruktion upptaga såsom ett hans ämbetsåliggande att utöfva tillsyn öfver arméen och universitetet, så ansåg komitéen intet annat böra tillstyrkas än att nedlägga saken eller på sin höjd framställa frågan i en adress till konungen. Så väl odels- som storthinget lade betänkandet ad acta.

Flor hade vidare undrat, huruvida utrikes mål, som allena angå Norge, expedieras direkt genom norska statsrådsafdelningen eller icke. Komitéen trodde »at det maa være Kongen overladt, ved hvem han vilde lade saadanne Sager expedere, og at, da de forenede Riger havde fælles Gesandter ved fremmede Hoffer, saa maa de udenrigske Sager ogsaa kunne expedieres af en Mand, hvem Kongen dertil matte vælge.» Med afseende på riksakten yttrade komitéen, att »da denne alene angaaer de af Rigernes Forening opkommende Fælles-Sager, saa er samme formentligen ikke anvendelig paa nærværende Qvæstion, der kun sigter til Anliggender der alene angaae Norge.» Med hänsyn härtill och till grundlovens föreskrifter om diplomatiska sakers behandlingssätt ansåg komitéen inga vidare upplysningar möjliga, och ingen åtgärd nödig. Odelsthinget var af samma mening.

[1] Storth. Efter. I. s. 599 ff.

Ej stort bättre lycka hade samme Flor med en motion[1] om adress till konungen, att denne ville dels förmå Europas makter att erkänna Norges grundlov och påpeka för dem, det konungens åtgärder i Norge vidtogos af honom såsom Norges konung, dels förhindra att norska undersåter affordrades ed i Sverige, dels tillhålla alla »norsk-svenska» diplomatiska tjänstemän att i sin ämbetsverksamhet taga noggrann hänsyn till Norges självständighet. Den första punkten afstyrktes af komitéen såsom farlig för rikets självständighet, då man ej borde gifva främmande makter tillfälle till inblandning i inre angelägenheter. Konstitutionen såsom bestämmande förhållandet mellan konung och folk angick ingen annan stat. Ej heller de båda andra förslagen ansåg komitéen förtjäna afseende, då erfarenheten öfver hufvud taget vittnade om deras obehöflighet.

Vid behandlingen af komitéens indstilling i storthinget yttrade Flor[2] att han åsyftat ej garanti för konstitutionen, utan erkännande af Norges självständighet. Han erinrade om Silverstolpes bekanta diktamen till svenska konstitutionsutskottets betänkande med afseende på frågan om riksakten 1815 och påpekade, att det samma blifvit *officielt* meddeladt storthinget utan reservation och tydligen för att ej stöta den svenska nationen. Därefter sökte han af historien visa 1) att en förlorad självständighet ej lätt kan återvinnas, 2) att Europa anser Norge som provins, 3) att det var farligt för en självständig stat att så anses, samt 4) att det var konungens pligt som Norges konung att befria Norge från denna fara. Han talade vidare om förhål-

[1] Storth. Efter. I. s. 613 ff. Hvad denna motion innehöll om konungens titel, är förr omtaladt. Dessutom föreslog Flor att i adressen upptaga en begäran att utfå de norska dokument som genom Kielerfreden lämnats till Sverige.

[2] Storth. Forh. Maj s. 26 ff. Anförandet är af stort intresse.

landet till Sverige, och visade, att detta vore af lika folkrättslig natur som det till hvarje annat land; endast om svenskar och norrmän smält samman till ett folk kunde detta förnekas, ej så länge man viste och påstode, att föreningen var bygd på »den fuldkommeste Lighed». Han talade om andra för frihet kämpande nationer och erinrade att »kun Norge, ubegribeligt nok, kæmpede for Selvstændigheden uden at bryde sig om Andres end Sverrigs Erkjendelse».

Storthinget återremitterade indstillingen, och komitéen afgaf en ny, däri Flors senare yttranden upptogos till vederläggning. Norge hade haft sig självt att tacka för sin provinsiella ställning till Danmark, och kunde äfven nu vänta ett liknande öde, om det ej ville med lif och blod försvara sin konstitution; »men andre Staters Erkjendelse af dets Selvstændighed vilde, efter Committeens Formeening, ikke virke det Mindste til dets Opretholdelse.» Den punkten afstyrktes fortfarande, men däremot hemställdes på grnnd af nya upplysningar om bifall till andra och delvis till tredje punkten.[1]

Storthinget beslöt att blott meddela de erhållna upplysningarna rörande andra och tredje punkten till norska regeringen med anmodan att på bästa sätt motverka eventuella missbruk. För öfrigt kan med afseende på storthingets åtgärder ur unionel synpunkt nämnas dess beslut om regeringens förande af kronprins Oscar under eventuelt förfall för konungen[2], dess beslut att antaga kongl. propositionen om förbrytares

[1] Konungen hade redan 1816 på svenska statsrådets framställning och med anledning af en norsk tidningsnotis förbjudit dyl. affordrande af ed. Sv. fin. prot. 17 Juli 1816 N:o 29. I norskt statsråd 26 Okt. 1818 N:o 3412 befalde konungen, att norrmännen hädanefter i utställande pass blott skulle kallas »Undersaatter af Hs Maj:t Kongen af Sverrig og Norge».

[2] Flor opponerade sig mot beslutet såsom stridande mot grundloven.

utlämning etc. i en sådan form, att den blef en blott norsk lag, d. v. s. att allt, som skulle gälla i Sverige eller för svenska myndigheter ur texten uteslöts; vidare dess adresser i åtskilliga symbolfrågor och dyl., dess tack-adress till riksståthållaren gref Mörner, dess beslut att fortfarande anslå 50,000 spec. till »Udenlandske Anliggender» utan att i enlighet med komitéens förslag begära redovisning.

Med anledning af konung Carl Johans kröning i Sverige afsändes en deputation att bevista denna och framlämna en lyckönskningsadress. Under debatten härom yttrade Sebbelow[1] att storthinget vid Carl Johans *tronbestigning* bort genom en deputations afsändande iakttaga »de imellem Stater vedtagne Ceremonieller», men icke vid kröningen som blott svensk konung; däremot borde man nu tillse, »at de ministerielle Ceremonieller ved saadan Anledning blive iagttagne» och därför nedsända ett par statsråd att jämte norska statsrådsafdelningen bevista kröningen »og give de fornødne Æresbevisninger.» Han ville förmodligen därmed uttrycka, att norska staten skulle i vanlig diplomatisk form representeras genom ambassad till en annan stat. En liknande åsigt hade Flor i sitt förr omnämda stora anförande uttalat, då han yttrat en önskan att erhålla vissa upplysningar »igjennem Norges Minister i Stockholm fra den svenske Regjering.»

* * *

§ 65. Att 1815 års riksdag skulle komma att befatta sig med unionella ärenden i högre grad än följande riksmöten, ligger i sakens natur, då det nu just gälde att erhålla ständernas samtycke till de genom föreningen uppkomna konstitutionella förhållandenas definitiva ordnande. Riksaktens antagande var ock ur *§ 65. Riksdagen 1815.*

[1] Storth. Forh. Mars s. 159.

denna synpunkt riksdagens vigtigaste fråga. Det torde dock vara obehöfligt att här närmare redogöra för denna frågas behandling, dels emedan en sådan redogörelse ej direkt ligger inom ramen för denna afhandling, dels emedan en undersökning däraf redan finnes.[1] Det kan i sammanhang härmed påpekas, att ständerna oafsedt förhållandet till Norge biföllo en del hvilande grundlagsändringsförslag, hvilkas gällande kraft, sedan de antagits, till följd af föreningen endast blef subsidiär, d. v. s. blott under förutsättning af riksaktens upphäfvande eller ändring. Bland dessa voro t. ex. S. R. F. § 42, § 93, § 94. För öfrigt antogs ock såsom grundlagsparagraf beslutet om konungs myndighetsålder vid 18 år, hvarom förut (ofvan § 8) är taladt.[2] Statsregleringen uppgjordes på vanligt sätt alldeles utan afseende på Norge.

Hvad för öfrigt beträffar riksdagens unionella skaplynne böra kanske några drag här anföras.

Handlanden Wigander hade i borgareståndet inlämnat ett memorial om anläggning af väg från Elfvedals socken i Dalarna till Röråas kopparverk i Norge. Allmänna besvärs- och ekonomiutskottet yttrade i sitt betänkande[3], att »bland alla nya väganläggningar, deras, som bidraga till en lättad gemenskap och förening med våra norska landsmän, äro af den största vigt.»[4] Utskottet ansåg frågan böra alldeles öfverlämnas till Kongl. Maj:t, som redan riktat sin höga upp-

[1] Af Alin i Historisk Tidskrift 1887 s. 297 ff.: Om sättet för riksaktens antagande 1815. Konstitutionsutskottets betänkande och Silverstolpes diktamen därtill finnas bland bilagorna till Rydin, Fn.

[2] Jfr riksdagsbeslutet § 2 i Bihanget VI till 1815 års riksdagsprotokoll. s. 441 ff.

[3] Bih. II. s. 437 ff.

[4] Utskottet yttrade samma åsigt äfven i sitt utl. öfver ett annat förslag ang. kommunikationer med Norge. Bih. V. s. 2188.

märksamhet på kommunikationsfrågan. Detta blef ock ständernas beslut.[1]

Riksdagsfullmäktigen Pehr Nilsson hade vidare i bondeståndet föreslagit afskaffande af norska gränstullar, »sedan genom föreningen med naboriket svenskar och norrmän blifvit ett folk under en gemensam konung». Ekonomiutskottet[2] förklarade med anledning häraf, »att som enligt Norges, af H. K. M. vår allernådigste konung och herre fastställda och antagna grundlag, Sveriges rikes ständer icke hafva någon rättighet att befatta sig med Norges angelägenheter, lärer riksdagsmannen Pehr Nilsson böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla den önskan, hvarmed han nu oriktigt vändt sig till riksens ständer». Åtskilliga andra motioner om afskaffande af svenska sidan af gränstullar ansåg sig utskottet[3] icke kunna tillstyrka »så länge tullförfattningarna uti bägge rikena äro så olika, som de nu gällande». Ständerna vidtogo ej heller några åtgärder med anledning af dessa motioner.

§ 66. Riksens Ständer samlades nästa gång på hösten 1817 och antogo utan svårighet i Maj följande år, dock med vissa jämkningar och under förbehåll af storthingets godkännande med afseende på Norge, tvänne kongl. propositioner, angående dels additament till R.A., dels lag om utlämning af förbrytare från ena riket till det andra.[4] Vidare beslöto ständerna vid samma riksdag (Skrifvelse N:o 11), att dåvarande arfprinsen Oscar skulle vid alla tillfällen, då konungen och kronprinsen af sjuklighet kunde hindras att föra regeringen, inträda i utöfning af konungamakten enl. *§ 66. Riksdagen 1817—18.*

[1] Skrifvelse til Kong. Maj:t Bih. III. s. 200.

[2] Bih. IV. s. 773.

[3] Bih. V. s. 605 ff.

[4] Bih. I. N:ris 24, 25, 29. Konst. Utsk. Mem. N:ris 46 och 48; Lag-Utsk. Bet. N:ris 111 och 124.

gällande grundlagar. Likaså beslöt man (i plena 16 Maj) att sända en deputation till konung Carl XIV Johans kröning i Trondhiem.

Äfven vid denna riksdag väcktes förslag om friare handel på Norge särskildt med skogsprodukter. Ekonomiutskottet tillstyrkte (Bet. N:o 103), att saken skulle lämnas till Kongl. Maj:ts visa omsorger. Men frågan behandlades icke ur unionel, utan ur allmän ekonomisk synpunkt och föranledde därför inga unionella uttalanden.

* * *

§ 67. Storthinget 1821 och 1822.

§ 67. Från 1818 lågo tvänne *grundlagsfrågor* på storthingets bord[1], då det åter sammanträdde 1821. Det ena var Flors förslag om ståthållareämbetets afskaffande. Redan 1818 års konstitutionskomité hade afstyrkt det samma[2], emedan vid indragning af ämbeten först bör afgöras »om de uden Tab for Statsbestyrelsen og Uordener i Forretningernes Gang, der ei kan bestaae med Borgersamfundets Tarv, kunne undvares, og ved det her omhandlede Embede maae desuden haves Hensyn til, *at dets Tilværelse grunder sig paa den Pagt, som oprettedes mellem Sverriges Konge og det norske Folk,* da han af det overordentlige Storthing valgtes til Norges.» Nu återförde komitéen i minnet, huru 1814 års storthing af fri vilja antagit både ämbetet självt och bestämmelsen, att dess innehafvare kunde vara svensk, dels emedan det ansågs lämpligt att hafva en högste ämbetsman i konungens frånvaro, hvilken kunde stå i närmare personligt förhållande till denne, »paa Sammes Vegne overskue Rigets hele Styrelse og *vaage over, at Norges konstitutionelle Forhold til Sverrig blev opretholdt*», dels eme-

[1] Storth. Efter. II. s. 113 ff.

[2] Storth. Forh. 1816 Sept. s. 176 ff.

dan det kunde vara godt för staten, att denne högste ämbetsman vore utländing, då faran för nepotism blefve mindre. Erfarenheten hade heller ingalunda visat, att någondera bestämmelsen varit skadlig. Storthinget förkastade därpå motionen.

Samma öde fick den kongl. propositionen om additamentet till riksakten, dels emedan en dylik lag om tryckfriheten, såsom komitéen anmärkte, mera hörde till den privata än den offentliga rätten, dels emedan flere bestämmelser i det kongl. förslaget, såväl formella som reella, stode i strid med grundlovens principer eller uttryckliga ord.

En annan *unionel lagstiftningsfråga*[1] vid detta storthing rörde sammanslagning af den svenska och den norska församlingen i London, och erhöll sin största märklighet genom det principuttalande, den föranledde. Propositionen gälde egentligen beviljande af vissa skeppsafgifter till den svenska (tillämnade svensknorska) kyrkan därstädes, men en plan för sammanslagningen medföljde. Efter ett par indstillinger och återremisser formulerade vederbörande komité slutligen ett lagförslag, som äfven upptog vissa delar af nämda plan. Revisionskomitéen skulle därpå afgifva utlåtande, och yttrade sig i detta angående formen för unionel lagstiftning. »Enten kunne begge Rigers lovgivende Magter i Forening istandbringe den Lov, som skal bestemme det fælles og gjensidige Retsforhold, der er en saadan Lovgivnings Gjenstand — eller Loven, som angaaende en saadan Sag udgives i det ene Rige, kan, fordi den tillige vedkommer det andet Rigets Borgere, i Henseende til dens forbindende Kraft gjøres afhængig af den Betingelse, at en lignende og dertil svarende Lov eller Anordning gjøres gjældende fra det andet Riges

[1] Storth. Efter. II. s. 141 ff.

Side. Et Exempel paa det Første har man i Rigsagten og paa det Sidste i Loven af 25 Okt. 1815 ang. Norges og Sveriges indbyrdes Skibsfart og Handel. Ligesom hiin kun synes at være passende for Tilfælde af en omfattende Vigtighed med Hensyn til de forenede Rigers gjensidige Retsforhold i Almindelighed og den offentlige Interesse, synes denne at være mest anvendelig i de dele af Lovgivningen, der angaa de specielle og mere private Forholde.» Andra unionella frågor, hvaråt 1831 års storthing egnade sin uppmärksamhet, voro t. ex. de från föregående storthingen ärfda om flaggan, om konungatiteln, om ordnar, om postgång genom Sverige, om »Smaalehns-Sagen» o. s. v.

Vigtigast var dock *danska Opgjørsfrågan*[1], som nu af Kongl. Maj:t hänskjutits till stortinget, sedan förhandlingarna med Danmark blifvit afslutade. Den komité, som beredde frågan, ansåg af åtskilliga skäl traktaten egentligen grundad på 6:te art. i Kielerfreden, »imod hvis Erkjendelse det norske Folk ved enhver Anledning har protesteret». Då fördraget emellertid blifvit ingånget, blef det nödigt, att undersöka, om Norge trots allt nu borde betala en del af skulden »eller om ikke i det mindste en betydelig Del deraf maa ventes overtaget af Sverige.» Efter en historisk öfversigt af händelsernas gång erinrar komitéen om N. G. § 93, som utan förbehåll antagits af konungen och erkänts af Sveriges ständer. Med hänsyn till Norges förpligtelse gälde Kielerfredens 6:te art. intet, enär »det er unægteligt, at Hs Maj. dengang var blot Sveriges, men ikke Norges Konge». Ej heller kunde 4 November-besluten mot N. G. § 97 förändra detta förhållande. Det är endast Sverige, som genom Kielerfreden kunnat förpligtas. »Hs Maj. har

[1] Storth. Efter. II. s. 24 ff.

ogsaa behaget, medens Underhandlingerne med Danmark endnu fandt Sted, naadigst at tilkjendegive, hvorledes Bidrag fra Sveriges Side til Deltagelse i Danmarks Gjeld kunde gives», hvarpå flere exempel anföras. Dessutom har Sverige, »fradraget Udgifterne for Felttoget mod Norge i 1814, som dog er dette sidste Rige uvedkommende», intet betalat för föreningens fördelar, och om äfven dessa kunnat bli än större, numera dock genom senare fördrag vunnit »betydelige pekuniære Fordele.» Opgjørstraktaten är vidare sluten under krigshotelser från magterna. »Da nu det ene af de forenede Riger ikke kan leve i Fred og det andet i Krig, men Freden er et fælleds Gode for begge, bør begge følgeligen dele Skjæbne med hinanden og i Forhold til Folkemængde og Hjælpekilder bære de Byrder, som ere en Følge af den under ovennævnte Omstændigheder afsluttede Konvention.» Med hänsyn slutligen till omständigheterna och »de forenede Rigers Sikkerhed» tillstyrkte komitéen betala »foruden det, som allerede er betalt, ogsaa den til 2:den Termins Afdrag resterende Kapital», och för öfrigt meddela konungen sina skäl härtill och sina tankar om den resterande delen, och hemställa till Kongl. Maj:ts klokhet att få frågan på lämpligt sätt löst.

Under debatten i storthinget yrkade *Falsen* att genast godkänna hela summan, då man ju ändock icke kunde hoppas på annat slutresultat. *Aall* var af samma mening, dock kunde han ej förmå sig »att tro, at denne Byrde ene bør paalægges Norge, men tror, att Sverige bør bære sin Andel deri. Det vilde», fortsatte han, »være upassende her at undersøge, paa hvis Side Fordelen af den skandinaviske Halvøs Forbindelse er, enten paa Sveriges eller Norges... Er den skandinaviske Halvøs Forbindelse till Held for begge Nationer, saa bør de begge dele de til dens Bevirkelse nødven-

dige Offre. Disse bidrag ere ingen Gave til Norge; men de ere et Offer, som bringes begge Staters ny Statspolitik». *Flor* ville icke att Norge skulle erkänna ens någon del af skulden hvilken allena »vedkom det svenske Folk», men att man skulle förklara sig villig att med Sverige underhandla »om begge Rigers fælles Deltagelse i Betalingen». *Rosenkilde* ville dessutom sätta vederbörande statsråd, som icke protesterat, under riksrätts åtal.

Emellertid återremitterades frågan, och komitéen föreslog då att godkänna hela summan men på andra betalningsvilkor, och utan att erkänna 1819 års Septemberkonvention. Af flere skäl syntes det icke »være overensstemmende med Klogskabs Regler eller med Norges Tarv, at Storthinget i denne Sag fatter en ensidig Beslutning, der indeholder Forudsætning om at Sverige skulde deltage i Gjældens Betaling». Fastsloge man nu i princip, att främmande intervention medförde skyldighet att dela bördor, som varit förorsakade af blott ena riket, så *kunde* däraf för Norge dragas tryckande konsekvenser. Och vägrade Sveriges ständer att deltaga, så finge Norge sannolikt krig antingen med Europa eller med Sverige, det senare enär »begge Folk ingen fælles Overdommer erkjende». Flor, Pløen og Lundegaard afgåfvo en högstämd, men föga besinningsfull reservation.

Innan saken företogs till afgörande ankom ett kongl. reskript, som manade till skyndsamhet och utvecklade konungens åsigter i frågan och Norges förpligtelse. Efter en ny hetsig debatt bifölls den andra komité-indstillingen och därmed var frågans unionella sida klarerad, ehuru för öfrigt mycket återstod att önska.[1] Opgjørsfrågan föranledde till och med ut-

[1] Af unionelt intresse är äfven kongl. reskriptet af 28 Juni, se Storth. Efter. II. s. 61 ff.

lysandet af ett overordentligt Storthing 1822, hvilket dock här kan förbigås.

* * *

§ 68. Mellan det andra overordentlige och fjärde ordentlige storthinget hölls i Sverige ett riksmöte 1823. Bland *kongl. propositioner*, som aflätos till ständerna vid denna riksdag var äfven en om tillstånd att utnämna kronprinsen till ordförande i t. f. regering med två röster och utan ansvarighet för ständerna. Detta bifölls utan svårighet, såsom ett personelt undantag från regeringsformen.[1] *§ 68. Riksdagen 1823.*

Af större intresse äro några beslut, som ständerna af eget initiativ fattade, angående dels *kostnaderna för kronprinsens förmälning*, dels gångbarheten af norskt mynt i Sverige, dels handels- och sjöfartsförhållandena mellan rikena.

Hvad den förstnämda frågan angår, föreslog statsutskottet,[2] med ledning af uppgifter om kostnaderna vid närmast föregående tillfällen af samma art, att en rund summa af 600,000 rdl. sv. banko nu af riksens ständer måtte anvisas. Huruvida Norge skulle i dessa utgifter deltaga, ansåg utskottet »vara ett föremål, liggande utom gränsen af dess befattning, men då de lyckliga händelser, som påkalla dessa kostnader hafva ett väsentligt inflytande på båda de förenade rikenas framtida sällhet, och statsutskottet hyser den säkra öfvertygelse, att Norges nästkommande storthing icke lärer undandraga sig att deltaga uti dessa utgifter, har utskottet ansett sig böra tillstyrka riksens ständer, att i underdånighet anhålla hos Kongl. Maj:t, att den summa, som konungariket Norge, i detta hänseende

[1] I enlighet med konstitutionsutskottets Memorial N:o 3.

[2] Utlåt. N:o 91 Bih. IV 1: 463.

kan komma att bevilja, måtte varda till svenska statsverket genom Kongl. Maj:ts nådiga försorg öfverlämnad».

Då betänkandet den 11 April föredrogs hos ridderskapet och adeln,[1] öppnades en längre debatt af hr *G. Montgomery*, som ansåg, att »då brödrariket Norge är ett likaså oberoende och självständigt rike som Sverige», fordrade grannlagenheten »att Sveriges ständer likaså litet vidröra Norge vid afgörandet af detta som rikets höglofl. ständers öfriga ärenden». *Grefve A. von Rosen* ansåg billigt och rätt, att Norge bidroge, men »ju mera delicatesse man mot dem iakttager, desto mera kan man förvänta, att vi af dem skola mötas på halfva vägen, snarare åtminstone än om vi i förevarande fall uttryckte en bestämd önskan». Ständerna borde därför afgöra frågan »oberoende af det beslut, norska storthinget kan i ämnet fatta», t. o. m. utgiften för möbleringen af rummen i Kristiania borde tagas med i beräkningen. *Friherre C. H. Anckarsvärd* ansåg att regeringen bort »conjunctim med norska statsrådet utstaka Norges andel». Då detta emellertid icke skett, yrkade tal., att ständerna nu skulle såsom bidrag från Sverige af den behöfliga summan bevilja tre fjärdedelar eller 450,000 rdl. banko, och att »i öfrigt ingen fråga må uppstå, hvar det öfriga af summan skall tagas». *Hr A. v. Hartmansdorff* menade, att det vore ett farligt prejudikat, om ej denna utgift delades mellan folken, och borde man därför anhålla, »det Kongl. Maj:t täcktes meddela nästkommande norska storthing Svea rikets ständers beslut att på förhand betala hela den erforderliga summan, och deras tillförsigt, att norska storthinget, i ett lämpligt förhållande, deltoge i kostnaderna». *Grefve A. G. Mörner* påpekade, att om Norge

[1] R. o. A:s prot. III. s. 297 ff.

ej varit förenadt med Sverige, så hade vi i alla fall måst bestrida dessa kostnader. »Allt hvad man af brödrafolket får, är således en vinst, men icke någon absolut rättighet». Däremot erinrade *Hartmansdorff*, att föreningen dock afsåge »lättnad i gemensamma bördor och undvikande af dem, som eljes varit nödiga». Ridderskapet och adeln återremitterade därpå betänkandet sedan diskussionen ytterligare fortgått och därvid äfven rört sig kring andra frågor. Presterskapet biföll det samma, utan att i diskussionen frågan om Norges bidrag upptagits.[1] Under diskussionen i borgarståndet yttrade *hr Bagge*, att Sverige borde gifva 450,000 rdl., och för öfrigt afvakta vidare åtgärder. »Gjord gerning har ingen återvändo.» Och då man erinrade sig, huru Norge deltagit i kostnaderna för Carl XIII:s och hans gemåls begrafningar, vore det förlåtligt, »om man just icke så alldeles förlitar sig på något bidrag från Norge». Andra talare yrkade däremot bifall till utskottets förslag och detta blef ock ståndets beslut.[2] I bondeståndet uttalade *Johan Longberg* liknande åsigter som Bagge hos borgarne. Ståndet beslöt återremiss, men af andra skäl.[3]

Då emellertid statsutskottet förklarade sig (Utlåt. N:o 151) ej kunna ändra sin först uttalade åsigt, utan vidhöll sitt förslag, bifölls detta äfven af adeln och bönderna med afseende på frågan om Norge, hvadan en passus i öfverensstämmelse med utskottets förslag N:o 91 (se ofvan) inrycktes i den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t.[4]

---

[1] Prestest. II. s. 340.

[2] Borgarest. I. s. 624 ff.

[3] Bondest III. s. 138. ff.

[4] Denna (äfven N:o 91) föredrogs i svenska statsrådet den 3 Sept. 1823 och remitterades af Kongl. Maj:t till norska statsexpeditionen.

Den andra frågan gälde *gångbarheten af norskt mynt i Sverige*. Med anledning af en motion i bondeståndet därom, särdeles med hänsyn till gränstrakterna, yttrade bankoutskottet (Bet. N:o 8), att »en sådan tillåtelse visserligen skulle i allmänhet förmånligt verka på handelns friskare lif, närma Sveriges och Norges innebyggare till hvarandra och fastare knyta vänskapsbandet nationerna emellan», hvadan en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om lämpliga åtgärders vidtagande förordades. Presidenten Wirsén reserverade sig mot detta beslut i ett skriftligt anförande. Adeln och bönderna biföllo betänkandet utan diskussion, hvaremot det samma af prester och borgare afslogs.[1]

Den tredje frågan angick *inbördes handeln och sjöfarten*. Bland viktigare motioner, som i detta ämne väcktes, förtjänar särskildt att nämnas grefve Platens om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att i Sverige norska skepp måtte behandlas såsom inhemska för att »på allt sätt stärka och fullborda Sveriges och Norges förening, såsom grundvalen hvarpå Skandinaviens välgång och trefnad hvilar». Ekonomiutskottet gaf (Betänk. N:o 90) en framställning af »skilnaden mellan de rättigheter, som svenskt skepp åtnjuter i norsk hamn och dem, som tillkommer norskt skepp i svensk hamn» äfvensom af innehållet i kommerskollegii afstyrkande utlåtande öfver norska regeringens hemställan i denna fråga. Utskottet delade dock ej kollegiets åsigt, hvilken det sökte vederlägga. Produktplakatet af 1724, som ansågs lägga hinder i vägen, kunde, såsom utskottet påpekade, »blifva hvilande, då riket är af krig oroadt, eller andra särskilda orsaker därtill föranleda. Mera gällande orsaker till dess hvi-

[1] R. o. A. IV. s. 82. Prestest. III. s. 83 ff. Borg. st. II. s. 895. Bondest. III. s. 362. Diskussion förekom egentligen endast hos presterna.

lande, i afseende på Norge, kunna väl icke», heter det vidare, i betänkandet, »framställas, än detta rikes införlifvande med Sverige under en konungs regering eller hvad som är det samma, att dessa rikens intressen böra hädanefter vara oskiljaktiga». Hufvudsaken vore för öfrigt att »åstadkomma rikena emellan ett förhållande, som vittnar, att Skandinaviens förening är fullkomnad, och att brödrafolken lifvas af samma böjelse för gemensamt välstånd och självständighet». Utskottet erinrade slutligen därom, att »Sverige och Norge utgöra ett förenadt folk, hvars fartyg äro skyldiga att i aflägsnare farvatten nyttja samma flagga och samma sjödokument», och hemstälde slutligen om bifall till gref Platens motion.

Utan diskussion bifölls också utskottets hemställan af adeln, presterskapet och bönderna,[1] och riksens ständer skrefvo om saken till Kongl. Maj:t, oaktadt borgarståndet, efter debatt enhälligt förkastat utskottets förslag.[2] Nästan alla i debatten därstädes uppträdande talare åberopade kommerskollegii utlåtande och uttalade sin önskan att, som *hr Winberg* uttryckte sig, »se den dag uppgå, då svenska folket med det norska kunde helt och hållet förenas och styras af samma lagar och tullförfattningar», men å andra sidan fans »ännu ingen grundad anledning till slikt hopp». Samma talare, som fälde de sistnämda orden, *Fornander*, ansåg ock försigtigheten fordra att behålla några fördelar kvar »såsom retelser och bevekelsegrunder för norrmännen att ingå en förening med svenskar». *Hr Ekelund* ville ej lämna obemärkt, »att norska statens deltagande så väl till ministerfréerne som i afseende till konvojafgif-

[1] R. o. A. IV. s. 491. Prestersk. III. s. 333. Bondest. III. s. 520.

[2] Borgarest. II. s. 1150 ff.

ten, på långt när, äfven i proportion, icke motsvarar svenska statens dryga bidrag i detta hänseende».

Rörande samma ämne väcktes jämte Platens äfven andra motioner, bland hvilka en del åsyftade upphäfvande af *gränstullbevakningen* mot Norge. I stats-, bevillnings- och allmänna besvärs- och ekonomiutskottens häröfver afgifna betänkande (N:o 57) hette det bland annat, att tullbevakningen mot Norge borde bibehållas, »så länge båda staternas tulluppbörd icke sker för gemensam räkning eller ock bägge nationernas tullförfattningar ställas i så fullkomlig jämlikhet, att ingendera kan erhålla någon vinst på den andras bekostnad», dock kunde måhända personalen minskas till lika antal som före föreningen. Ständerna aflåto äfven en skrifvelse till Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse härmed (N:o 419).[1] Bondeståndets vice talman Jon Jonsson yrkade dock upphäfvande af all gränsbevakning i enlighet med norska folkets önskan och för att främja förtroendet mellan de förenade nationerna, hvilka ock borde utgöra ett land och ett folk. Samma tanke uttalades af flere andra ledamöter i bondeståndet, liksom äfven den dryga och ändamålslösa kostnaden för staten skarpt betonades.

En vid denna riksdag väckt fråga om upphäfvande af lästafgiften för fartyg, som segla på Norge, ledde då icke till något resultat af statsfinansiella skäl, i enlighet med bevillningsutskottets bet. N:o 627.

* * *

§ 69. Storthinget 1824.

§ 69. Den föregående tidens erfarenhet hade enl. konungens åsigt tydligt ådagalagt behofvet af en större revision af grundloven, och särdeles de sista

[1] R. o. A. X: 2 s. 613 ff. Borg. VII. s. 278 ff. Bond. VI. s. 321 ff.

storthingens hållning hade föranledt honom att föreslå en hel del *förändringar i Norges grundlov*. Sådana voro äfven motionsvis påyrkade af flere enskilde representanter, och däraf kom det sig, att 1824 års storthing måste mer än vanligt sysselsätta sig med grundlagsfrågor. Här kan det vara nog att konstatera detta och för öfrigt blott nämna ett särskildt förslag: konungens om upphäfvande af N.G. § 79 och erkännande af ett absolut kongl. veto. Konstitutionskomitéen ansåg ur allmän politisk synpunkt det absoluta vetot som et »anvendeligt Princip», men icke med afseende på »Norges særdeles Forhold», åtminstone icke utan andra åtföljande ändringar af grundlagen. Komitéen påpekade vidare, »at da den Stilling, hvori Norge, efter Foreningen med Broderriget, staar, letteligen kunde medføre, at de forenede Riger, med Hensyn til enkelte Gjenstande, eller i enkelte Tilfælde, havde forskjellige Interesser, saa vilde en saadan Omstændighed muligens lægge Hindringer i Veien for Antagelsen af et for Norge gavnligt Lovforslag.» Slutligen anförde komitéen, att då det är »en klar Følge af Sagens Natur, at ingen Forandring i Grundloven kan ske, uden de konstitutionelle Magters fælles Samtykke, saa maa Kongen, som Følge heraf samt med Hensyn til Grlvns § 112 antages at være i Besiddelse af et absolut Veto, i Henseende til Forslag ang. Forandringer i Grlvn.»

Storthinget afslog enhälligt den kongl. propositionen.

I fråga om *unionella anslag* beviljade storthinget på öfligt sätt de vanliga summorna för »Udenlandske Anliggender», men dessutom ett årligt bidrag af statskassan till svenska kyrkan i London och åtog sig likaledes en andel af kronprinsens förmälningskostnader. En motion därom tillstyrktes af budgetskomitéen, som ansåg Norge böra »yde et forholdsmæssigt Bidrag»

till det af Sverige gifna, men först sedan nödiga, officiella upplysningar inhämtats. Med anledning häraf yrkade *Knudsson*, att storthinget, då hvarken konungen eller ständerna hänvändt sig till detta och det alltså kunde synas opassande af Norge att utan uppfordran påtaga sig en andel, skulle uttala sin beredvillighet, men också att det för tillfället saknade anledning att inlåta sig på frågan. Sedan detta yrkande bifallits, och underrättelse därpå meddelats genom statssekreteriatet angående ständernas beslut, föreslog komitéen, att Norge skulle deltaga med 60,000 sølvspec. i den summa, som Sverige erlagt och att betalningen skulle verkställas under 3 år med 1/3 i slutet af hvarje. *Stoltenberg* och *Schultz* yrkade bifall, dock att frågan om betalningssättet uppskötes till dess »Smaalens-Sagen» (ang. godtgörelse från Sverige af förluster under 1814 års krig) vore afgjord. *Rosencrantz* protesterade både mot detta yrkande och mot summans utbetalning till svenska statskassan, hvarom ständerna gjort ett uttalande. *Knudsson* yrkade betalning på en gång. Tal. antog som visst, att Norges bidrag redan vore af svenska vederbörande bestämdt att ingå i Sveriges statskassa, och borde därför H:s Maj:t sättas i tillfälle att använda beloppet så, som hans ställning till Sveriges folk kräfde. Storthinget biföll Knudssøns förslag.

Genom *adresser* frambar äfven 1824 års storthing inför tronen en del unionella önskemål. En gälde Smaalens-Sagen. Komitéen hade genomgått ersättningsanspråkens tillkomst- och utvecklingshistoria och förklarat fordringen »ren og likvid», hvadan den väl kunde godtgöras norska statskassan, »naar alt andet brister», genom innehållande af »hvilken som helst Udtælling, der paaligger den til den svenske». Detta borde dock undvikas och därför en ny, utförlig adress ingifvas till H:s Maj:t. Komitéens förslag godkändes.

Likaså godkändes dess förslag till adresser om Norges handelsförhållande dels till Danmark dels till Preussen. Med afseende på det senare, anmärkte komitéen, att föreningen med Sverige har varit till skada, enär Preussen ej velat medge Norge vissa fördelar, därest dessa icke äfven skulle gälla Sverige, hvilket åter mött svårigheter. Komitéen trodde dock att detta berodde på bristande insigt om att »Norge, skjøndt forenet under een Konge med Sverige, dog er et særskildt Rige, der har sine egne Love, Handels- og Toldvæsen m. v.» Däremot afslogs enl. komitéens indstilling ett förslag till adress om upphäfvande af svenska produktplakatet med afseende på Norge. Under erinran om ständernas redan fattade beslut och konungens resolution i frågan, ansåg komitéen en sådan adress onödig och opassande. Det samma yttrades om ett annat förslag till adress: Konows, om utnämnande äfven af *norrmän till gesandter och konsuler*. Komitéen ansåg icke, att erfarenheten visat behof af en dylik adress, om man besinnade att det i de »forløbne 10 Aar manglet Leilighed for Normænd til at uddanne sig for de høiere diplomatiske Poster», liksom ingen heller ansökt om sådana. Tillgång till förberedelse och öfning, hoppades komitéen beredvilligt skulle gifvas dem vid kabinettet i Stockholm. Storthinget delade denna åsigt.

* * *

§ 70. Storthinget 1824 hade förkastat propositionen om absolut veto: samma storthing fick dock strax därpå mottaga en ny kongl. proposition därom. Denna kom emellertid ej till afgörande vid 1827 års storthing, enär konungen själf önskade[1] uppskof såväl i fråga

§ 70. Storthinget 1827.

[1] Storth. Efter. II. s. 603 ff.

om detta som om de öfriga kongl. konstitutionsförslagen till 1830.

Däremot antog storthinget i sak konungens förslag till lag om Norges och Sveriges inbördes handel[1] i öfverensstämmelse med 1825 års provisoriska anordning, sedan tullkomitéen yttrat som sin åsigt, att »det nuværende Handels- og Skibfarts Forhold mellem de forenede Riger synes i Almindelighed at være i det mindste ligesaa fordelagtigt for Norge som for Sverige. Mere kan Norge ikke med Billighed fordre, og mere kan ikke heller ventes tilstaaet.» En bestämmelse togs äfven om att vilkoret för lagens gällande kraft, därest den ej på annat sätt upphäfdes, vore liknande bestämmelser i Sverige.

I budgeten[2] uppförde äfven detta storthing 50,000 sp. till »Udenlandske Anliggender» plus 500 sp. till konsulatutgifter. Kongl. Maj:t hade dock begärt 40,000 sp. till ministerkassan, och komitéen hade tillstyrkt 35,000 sp., då den ansett en del disponibilitets- och enkepensioner vara »Norge uvedkommende» såsom gifna åt personer, de där aldrig funktionerat för Norge, men å andra sidan trott en höjning i det förra anslaget nödig, då Norge väl borde deltaga i dessa utgifter i samma proportion som i andra.

Närmast föregående storthing hade uppdragit åt sin arkivarie att utarbeta en redogörelse angående den s. k. *Bodøfrågan* och samla dithörande dokument. Detta hade nu skett, och saken hänvisades till komitébehandling,[3] innan storthinget eller rättare odelsthinget bestämde sina vidare åtgöranden. Komitéen genomgick i sin indstilling sakens såväl reella som formella sida och erinrade med afseende på den senare bland

[1] Storth. Efter. II. s. 766 ff.
[2] Storth. Efter. II. s. 722 ff.
[3] Storth. Efter. II. s. 622 ff.

annat,[1] »at dersom Sagen skulde behandles som Fælledssag i et kombineret Statsraad og foredrages af den svenske Stats- og Udenrigsminister — ifølge hvad Udenrigsministeren i flere af sine Forestillinger paapegede, nemlig, at Sagen ikke var Norge alene, men de forenede Riger vedkommende — og efter hvad H:s Maj:t selv havde tilkjendegivet ved udtrykkeligen at paaberaabe Rigsakten § 5, at da burde Estatningssummen, saafremt nogen saadan skulde tilstaaes, falde begge Riger til Last, eftersom naar begge Rigers Vel og Sikkerhed trues, af den Aarsag, at Konge og Regjering vil haandhæve Lovene mod fremmede Smuglere og Voldsmænd, de da maa blive begge Rigers Sag at forsvare sig eller at afværge Faren, da det kun maa betragtes tilfældigt, i hvilket af Rigerne Overtrædelserne ske; men at derimod, hvis dette ikke erkjendtes, Sagen da, som norsk Sag alene, maatte blive at behandle i norsk Statsraad og foredrages af den norske Statsminister». Komitéen trodde sig till sist böra »henlede Opmærksomheden paa — hvad denne Sags Behandling og Udfald især synes at sætte i klart Lys — Vigtigheden for Norge og for Kongen som norsk Konge, at have særskilte norske diplomatiske Agenter i de Lande, med hvilke Norge nærmest staar i Forbindelse».[2] Hade Norge haft egen gesandt i London, så hade väl ock utgången blifvit vida bättre än nu, och så hade många oriktiga begrepp kunnat rättas

[1] Storth. Efter. II. s 642 ff.

[2] Jfr härmed komité-indst. 1818 ang. Flors motioner, Storth. Efter. I. s. 617, där det bland annat heter: »At Norge og Sverige have fælles udenlandske Ministre er ganske naturligt, siden de maae have fælles Interesse, og det vilde, efter Committeens formening, endog falde i det barnagtige at besørge Forretningerne ved Forskjellige Ministre; ikke at tale om, hvilke skadelige Følger saadant kunde have.»

»saavel om H:s Maj:t Kongens Høihed som 2de selvstændige Kongerigers Regent som om Norge og den norske Stat».

Nu hade den engelska ministern anmodat den svenska hofkansleren såsom t. f. utrikesstatsminister att utfärda vissa befallningar direkt till norska myndigheterna i Bodø; han betraktade Norge alltså som provins. »Kan det gaa saaledes med de ved Hs Maj:s Kongens Hof sig opholdende fremmede Gesandter, hvorlidet maa da Kongens 2de Kroner og Norges Selvstændighed vorde erkjendt og respekteret i Udlandet!» I anslutning härtill beslöt odelsthinget att till storthingets plenum hänskjuta frågan, »hvorvidt det, med Hensyn til den Erfaring, som denne Sags Behandling i diplomatisk Henseende frembyder, og i Medhold af Norges Grundlov maatte findes hensigtsmæssig at træffe Foranstaltninger til at forskaffe den norske Statsminister umiddelbar Deltagelse i Behandlingen af Rigets udenlandske Anliggender, saavel som Norges Konge en særskilt diplomatisk Repræsentation i Udlandet.» Storthinget ville emellertid »ikke nu føie nogen Foranstaltning til» det senare förslagets realisation, men beslöt med afseende på det förra att sätta det i förbindelse med frågan om adress till konungen i anledning af de *för storthinget framlagda traktaterna*.

Storthinget hade nämligen tvärt emot vanan hänvisat dessa till komitébehandling[1] och fick med anledning däraf äfven mottaga en indstilling, utmynnande i ett adressförslag. Komitéen förmodade, att storthingets mening varit att frambära för tronen sina önskningar med hänsyn till dessa traktater, öfver hvilka konungen ensam hade makten. Komitéen antog vidare, att storthinget med hänsyn till diplomatiska sakers behand-

[1] Storth. Efter. II. s. 741 ff.

ling önskade öppna norske män »al den Adgang til Deltagelse deri, som Sagernes Natur, og Grlvns samt Rigsaktens paa Lighedsprincipet grundede Bestemmelser ang. deslige Anliggender medføre eller tillade.» Den plötsliga förändringen 1814 i Norges och Sveriges inbördes och yttre politiska förhållanden hade gjort det vanskligt nog att genast »bringe de diplomatiske Anliggenders Behandling i fuldkommen Harmoni med den nye Tingenes Orden.» Norges folk kunde dock lugnt trygga sig till konungens vishet i fråga om ännu återstående önskningars successiva ernående, om det självt kunde och ville bidraga därtill.

Storthinget biföll indstillingen, och anhöll i en adress, »at det naad. maatte behage D. K. M., saaledes som Storh. med særdeles Tilfredshed erkjender at være skeet i nogle Tilfælde, i Almindelighed ved Behandlingen af diplomatiske Sager og ved deslige Akters Afslutning og Udfærdigelse, forsaavidt de vedrøre Norges Intresse og Værdighed som selvstændigt Rige, at tilstede den norske Statsminister og de øvrige konstitutionelle Raadgivere samt andre med Norges særskilte Tarv nøie bekjendte, og i Øvrigt dertil duelige Mænd al den Deltagelse, som D. M:s Omhu for dette Riges Bedste, efter Anliggendernes Beskaffenhed maatte finde anvendelig».[1]

§ 71. Konungen var icke mycket belåten med 1827 års storthing, vare sig som svensk eller som norsk *§ 71. Storthinget 1828.*

[1] Konungens resolution föll den 7 Aug. N. Hovedpr. N:o 853. Det heter i denna, att H. M. vill «efter Omstændighederne» i dylika fall såsom hittills »indhente Høistsammes svenske og norske Statsraads Mening» och därvid, verkande för bägge de förenade rikena, städse »tage Hensyn til Norges svagere Evne til at bidrage til de ved en Krig foranledigede Udgivter». Utan tvifvel ville Carl Johan därmed antyda, att just hänsyn till Norges »svagere Evne» att bära ett krig kunde tvinga till eftergivenhet för öfvermagten, såsom t. ex. i — Bodøsaken.

konung. Han uttalade ock den 26 Nov. s. å. för statsrådet i ett längre diktamen sina tankar och sin afsigt att sammankalla ett overordentligt storthing till 1828 (N. Hovedpr. 1827 N:o 1204). Ehuru norska regeringen och statsrådet afstyrkte detta, befalde konungen dock (8 Jan. 1828 N:o 1281) dess utlysande och motiverade sitt beslut med ett nytt diktamen.

En af orsakerna till storthingets sammankallande var *ministerkassans orilkorliga behof af större bidrag* från Norge. Därom framlämnades också en kongl. proposition.[1] I stället för de 1827 beviljade 25,000 sp. i sedlar föreslog konungen nu, åberopande utrikesstatsministerns framställningar, 40,000 sp. i silfver årligen till 1 Juli 1830 såsom bidrag till minister- och 35,000 i stället för 25,000 sp. i sedlar till konvojkassan.

Komitén erkände, att det dåvarande bidraget vore för litet med hänsyn till ministerkassans totalinkomst och den vanliga proportionen för Norges bidrag, men ville icke nu såsom utrikesstatsministern önskade, bestämma en fast princip för framtiden i fråga om bidrag till fælles Udgivter. Detta vore icke klokt, då man saknade fullständig utredning, och det vore icke rätt eller möjligt, då »kun fælles Overenkomst, men ikke en ensidig Beslutning fra en af Parterne kan retteligen etablere et fast Princip». Ej heller ville komitéen tillråda att gifva hela den summa, som det efter ofvan nämda beräkningsgrund kunde anses böra, ty dels vore en hel del utgifter (t. ex. för sändebud af andra klass i stället för chargés d'affaires, hvilka för Norge voro nog) ur norsk synpunkt obehöfliga, dels hade ingalunda Sveriges kostnader till följd af föreningen ökats i samma proportion som den, efter hvilken man nu fordrade norskt bidrag, dels gick hela detta

[1] Storth. Efter. III. s. 29 ff.

norska bidrag ur landet, under det Sverige i viss mån vann ersättning genom främmande beskickningarnas vistelse där, dels slutligen hade det blott varit svenske män, som hittills haft tillträde till den diplomatiska banan. Slutligen föreslog komitéen ett bidrag af 35,000 sp. till minister- och 30,000 sp. till konvojkassan under 2 år, allt i sedlar. Det senare blef af storthinget bifallet, den förra summan ökades till 40,000 sp. i sedlar.

Det var äfven en annan sak, som gaf detta storthing anledning till beslut af unionelt intresse, nämligen konungens muntliga meddelande[1] till presidenter och vice presidenter angående *17 Majfesterna.*[2] Frågan om storthingets ställning till detta kongl. meddelande hänvisades till en komité, i enlighet med hvars förslag storthinget beslöt att för sin del detta år afstå från firandet af 17 Maj och med anledning häraf till Konungen aflämna och genom tryck bekantgöra en adress. Genom denna tillkännagaf det sitt beslut, men ville ock begagna tillfället att förklara orsakerna till norska folkets ifver för 17 Maj. »D. K. M:s, Europas, Broderfolkets, Nutidens og Eftertidens Dom om Folket og dets Repræsentanter er altfor vigtig til at vi kunne forsømme en saa hellig Pligt». Det var inga lagstridiga afsigter, ingen önskan att återkalla i minnet beslut, »der nu, som stridende mod hvad senere findes af de forenede Rigers Konge og Folk vedtaget og gjensidig besvoret, maa betragtes som ugyldig og i alle Maader død og magtesløs». Den 17 Maj var enväldets dödsdag: därför firades den, och därför kunde förenas, hvad också vore därmed förenadt: hängifvenhet för kung och kungahus och önskan om »vedværende Held for det Broderfolk, som ved en uopløselig og gjensidi-

[1] Storth. Efter. III, s. 12 ff.

[2] Se om dessa Nielsen, N. Hist. II kap. VII.

gen besvoren Pagt under fælles Konge er forenet med det norske Folk».

* * *

§ 72. Riksdagen 1828–30.

§ 72. I enligt med grundlagarnas föreskrifter samlades Svea rikes ständer ånyo fem år efter senaste riksdag; det var i Nov. 1828, Deras sammanvaro blef denna gång ovanligt lång; de åtskildes först i Mars 1830. Men trots detta riksmötes långvarighet, är ej mycket att säga om det samma ur unionel synpunkt. Liksom vid föregående riksdag väcktes äfven nu motion om *norska myntets gångbarhet i Sverige*, särdeles gränsorterna. Förenade stats- och bankoutskotten, som häröfver afgåfvo betänkande (N:r 7), anslöto sig till de åsigter, som reservationsvis i 1823 års bankoutskott häfdats af presidenten Wirsén och afstyrkte alltså förslaget, hvaremot motionären anförde motiverad reservation. Bondeståndet lät vid betänkandet bero; öfriga stånd biföllo det samma, allt utan debatt.

Mot utrikesstatsministern anmäldes å riddarhuset af friherre C. H. Anckarsvärd en anmärkningsanledning, emedan hans excellence »i ministeriel väg medverkat till norske medborgaren N. H. Kundtzons entledigande från hans post såsom storbritannisk vicekonsul i Kristiansund». Härom yttrade konstitutionsutskottet i sitt Memorial N:o 15, att »då hela denna sak icke rör Sveriges egna utrikes angelägenheter, har utskottet alltså förmodat, att ej något protokoll i ministeriel väg däröfver blifvit fördt, och om än sådant egt rum, icke trott sig tillständigt att äska ett dokument, hvars utlämnande kunde på giltiga skäl vägras». Och då utskottet ej kunde inse, »hvad gemenskap denna åtgärd må kunna ega med utöfningen af svenska statsministerns embete och med iakttagandet af

Sveriges nytta, eller huru åtgärdens orsaker och förberedning möjligen utgöra ett ämne för svenska representationens pröfningsrätt», så förföll anmärkningsanledningen.[1]

Då memorialet föredrogs å riddarhuset[2] protesterade riksståthållaren i Norge, Grefve *B. B. von Platen* högtidligen mot »att ett norska rikets angelägenheter rörande ämne blifvit draget under svenska authoriteters åtgärd». Grefve *C. F. Horn* ansåg Sveriges förhållande till Norge göra det »till en pligt för vår representation att noga tillse, huru de förenade rikenas gemensamma styrelse vårdar sig om det band, som väl ännu sammanhåller, men som fastare bör sammanknyta, de båda förenade brödrafolkens gemensamma intressen». Utginge från svenska rådgifvare rådslag rörande Norges angelägenheter, men tillika med afgjordt inflytande på Sveriges, så borde »konstitutionsutskottet upptaga hvarje anledning som kunde gifva en önskad upplysning öfver desse rådgifvares känsla för den ingångna föreningens helgd, uttryckt i handlingar, som utgå från en gemensam båda rikenas utrikes ministère». Herr *P. G. Cederschjöld* ville trots protesten från »en värd talare, som på visst sätt är berättigad att tala i norska folkets namn», uttala, det han trott, »att svenska representationen borde företrädesvis omfatta sina norska bröder, »då de saknade tillfälle, att själfve förskaffa sig upprättelse». Tal. visste näml. ej, att svenska utrikesstatsministern skulle kunna på något sätt stå till ansvar under norska lagarna. Herr *C. W. Uggla* vände sig skarpt mot frih. Anckarsvärds »anmärkningsspel» i allmänhet och särskildt i

[1] Samma öde fick en annan anm. anl. af Anckarsvärd ang. prot. sekr. Brummers entledigande från sin tjänst i Barthélemy'ska eller kolonialdepartementet.

[2] R. o. A. XXXIII. s. 156 ff.

föreliggadde fråga, hvilken såsom egentligen angående kabinettet i S:t James, snarast bort öfversändas till — underhuset i London. Därefter blef memorialet af ridderskapet och adeln lagdt till handlingarna. Så skedde äfven, men utan debatt, hos de tre andra ståndeu.

Åt unionella frågor egnades under denna period föga tid och krafter af Svea rikes ständer. Omsorgen därom lämnade de åt de förenade rikenas, Sveriges och Norges konung.

BIHANG

I.

Förteckning öfver protokoll, hållna i sammansatt statsråd 1815—1830.

Endast de bland svenska statsråds- och ministeriella samt norska Hoved-protokoll, som i Sverige bevaras, äro här upptagna. Förkortningar: Sf. = svenskt protokoll i finans-; Sk. = d:o i krigs-; Sc. = d:o i kammar-; Se. = d:o i ecclesiastik-; Sj. = d:o i justitiemål; M. = ministerielt eller särskildt protokoll; N. = norskt prot.; SR. = svenska statsråd; NR = norska statsråd.

År 1815.

18 Jan. Sf. »inför H. M. K. i statsrådet» 9 SR.+2 NR. Postfrågor.

18 Jan. Sf. »inför H. M. K. i statsrådet» 9 SR+2 NR. Om turkiska pass och handeln på Norge.

7 Mars. Sk. »inför H. M. K. uti statsrådet. Närvarande: af svenska statsrådet:» 10 SR., »af norska statsrådet:» 3 NR. Unionsörlogsflaggan.

24 Maj. Sf. »inför H. M. K. i statsrådet» 10 SR.+3 NR. Komiterades förslag om mellanrikshandeln.

7 Juni. Sf. »inför H. M. K. uti statsrådet» 7 SR.+3 NR. Om ömsesidigt upphäfvande af fartygsnaturalisationsafgifter.

21 Juni. Sf. »inför H. M. K. uti statsrådet» 7 SR.+2 NR. Om trävaruexport på Norge (hvarefter »norske statsmin. och statsr. afträdde»).

1 Juli. N. n:o 515. »Combineret svensk og norsk Statsraad» 3 SR.+2 NR. Om propositioner till storthinget ang. riksakt.

6 Aug. N. n:o 590. »Combineret svensk og norsk Statsraad» 5 SR+2 NR. Sanktion af riksakten. (Alin Un. Bil 114 b.).

År 1816.

21 Maj. M. »Förenadt svenskt och norskt statsråd.» 9 SR.+3 NR. Accession till heliga alliansen med Ryssland.

19 Juni. N. n:o 1276. »Combineret svensk og norsk Statsraad» 6 SR.+2 NR. Om återfående af afgifter för obegagnade turkiska pass.

26 Nov. M. »Förenadt svenskt och norskt statsråd» 9 SR +3 NR. Accession till heliga alliansen med Österrike.

År 1817.

4 Mars. Sf. »inf H. M. K. i statsrådet» 10 SR+3 NR. Om anstånd med betalning af Norges skulder till Sverige.

» N. n:o 1824. »Combineret svensk og norsk Statsraad». 10 SR.+3 NR. Samma fråga.

29 April. Sf. »inf. H. M. K. i statsrådet». 10 SR+3 NR. Om fördelningsgrunderna för ersättning åt konsuler.

29 April. M. »Förenadt svenskt och norskt statsråd». 9 SR +3 NR. Accession till heliga alliansen med Preussen; Garanti af Schweiz' neutralitet; Om fördelning af norska bidraget »för utrikes ärenderne».

1 Maj. N. n:o 1973. »blev holdet Statsraad» 9 SR.+3 NR. Om danska Opgjøret.

20 Maj. Sc. »inf. H. M. K. uti statsrådet». 10 SR.+2 NR. Om gränsreglering mellan Sverige och Norge, Norge och Ryssland.

4 Nov. Sc. »inför H. M. K. uti statsrådet» 10 SR.+2 NR. Om direkt brefvexling mellan svenska och norska myndigheter.[1]

4 Nov. Sj. »Gemensamt svenskt och norskt statsråd» 9 SR.+2 NR. Om ohägn af lappar å ömse sidor riksgränsen.

[1] Prot. finnes i 1817 års band förenadt med ett annat, dat. 31 Juli 1817, hvilket senare likväl enligt innehållet och såsom expedieradt af *konung* Carl Johan tydligen skall vara af s. d. 1818.

30 Dec. Sf. »inför H. M. K. i statsrådet» 9 SR. + 3 NR. Om anstånd med betalningen af Norges svenska skulder.

År 1818.

8 Febr. Sj. »inför H. M. Kon. i statsrådet närvarande:» kronpr., 9 SR., 4 sv. statssekr., 3 NR., riks-, öfverste- och landt-marsk., talmännen, v. presid. i Svea hofr., 3 hofr.-råd och just.-kansl. Öppnandet af Carl XIII:s testamente.

28 April. Sc. »inför H. M. K. uti statsrådet». 8 SR. + 2 NR. Om postgång Alten—Haparanda.

21 Maj. Sj. »inf. H. M. K. i statsrådet» 12 SR. (inkl. just.-råden) + »sedan K. M. låtit inkalla statsmin. för norska ärenderna och härvarande norska statsråden, föredrog förste exped.-sekr. etc.» Om proposition till riksdag och storthing ang. förbrytare, som afvika från ena landet till andra, (hvarpå »statsm. för n. ärend. jämte n. statsråden afträdde»).

21 Maj. S. (hofk.) »inför H. M. K. i statsrådet» 8 SR. + »sedan K. M. etc. (= 21 Maj ofvan), upplästes etc.» Om propositioner ang. additament till riksakten. [1]

9 Dec. Sj. »Gemensamt svenskt och norskt statsråd» 9 SR. + 3 NR. Om upphäfv. af jus detractus.

År 1819.

5 Maj. Sf. »Gemensamt svenskt och norskt statsråd» 10 SR. + 2 NR. Varning till generalkonsul Gram för ämbetsfel.

» N. n:o 3975. »Fælleds norskt og svenskt Statsraad» 10 SR + 2 NR. (underskrifvet af H. Maj:t den 20 Maj). Samma fråga.

31 Maj. N. n:o 4018 »blef holdet Statsraad» 3 NR. + »efter Hs. M:ts naad. Befal. var Statsminist. for de udenl. Anligg. H. Ex. Hr Greve v. Engeström tillst. i Statsr.» Om danska Opgjøret.

1 Juni. Sj. »Gemensamt sv. och n. statsråd» 6 SR. + 3 NR. Om olikheter i lagen om förbrytares utlämning.

19 Aug. N. n:o 4152 »blev holdet Statsraad». 3 NR. och

[1] Prot. finnes ej bland hofkanslersexp:s handl., men är tryckt under N:o 24 i Bih. I till Riksståndens prot. 1817—18.

Holst + Wetterstedt »der for Tiden fungerer som Statsminister for de udenl. Anl., var efter H. M:ts Bef. tilst.» Om danska Opgjøret.

28 Aug. N. n:o 4192 »blev holdet Statsraad» 3 NR. och Holst + Wetterstedt, som »mödte efter H. M:ts naad. Bef. i Statsr.» Om danska Opgjøret.

2 Sept. N. n:o 4193 »blev holdet Statsraad». 2 NR. och Holst + Wetterstedt, (som »indfandt sig efter Hs. M:ts naad Bef. i Statsr.» Ratifikation af danska Opgjøret.

4 Okt. N. n:o 4194. »blev holdet Statsraad». 2 NR. och Holst + Engeström, som »mödte efter Hs. M:ts Befaling». Instrux för det speciella Opgjøret.

25 Okt. N. »blev holdet Stadsraad». 3 NR. — N:o 4285. »H. Ex. Udenrigsmin. Hr Greve v. Engeström indtraadte». I Bodøfrågan.

27 Okt. Sf. »Sammansatt svenskt och norskt statsråd». 8 SR. + 3 NR. (samt norske sekr. Hagerup). Om kronofordringars utsökning i bägge rikena. Om norskt bidrag till svenska kyrkan i London. Om skärpt karantänkontroll.

» N. n:o 4288. »Combineret sv. og n. Statraad». 7 SR. + 3 NR. Om skärpt karantänkontroll.

27 Okt. Sj. »Gemensamt sv. och n. statsråd». 8 SR. + 3 NR. Om droit d'aubaine i Bägge Sicilierna.

» N. n:o 4289. »Combineret sv. og n. Statsraad». 8 SR. + 3 NR. Samma fråga.

År 1820.

28 Mars. N. n:o 4574. »blev holdet Statsraad». 2 NR. + »Stats- og Udenrigsmin. H. Ex. Greve von Engeström indtraadte efter H. M:ts Bef.» Danska Opgjørsfrågan.

28 Okt. N. »blev holdet Statsraad». 3 NR. N:o 5130. (1 Bodøfrågan). »Efter H. M:ts Bef. indtraadte i Statsr.» 3 SR. I Bodøfrågan.

År 1821.

10 Jan. Se. »Förenadt sv. och n. statsråd». 10 SR. + 3 NR. Sv. statsrekr. föredrog n. reg:s förslag om fören. af sv. och n. församl. i London.

10 Jan. N. n:o 5299 a. »Combineret sv. og n. Statsraad». 9 SR+3 NR. Samma fråga.

13 Jan. N. n:o 5299 b. »Combineret sv. og. n. Statsraad». 3 SR+2 NR. I Bodøfrågan. (»Da Gjenstanden for dette Möde var en Sag af den Beskaffenhed, at dens Følger kunde have en skadelig Indflydelse på begge de forenede Riger, havde H. M:ts i Overensstemmelse med Rigs-Actens 5 § befalet: at blandet svensk og norsk Statsraad skulde holdes.)

7 Mars. N. n:o 5420. »Combineret sv. og n. statsraad». 2 SR. +2 NR. I Bodøfrågan. (»Da Udenrigsmin. havde underdaanigst at foredrage en for begge de forenede Riger fælleds Sag, havde H. M. etc.» som 13 Jan.)

17 Mars. M. »Gemensamt sv. och n. statsråd». 8 SR.+3 NR. Om f. d. konung Gustaf IV Adolfs naturalisationsansökan. (»Som föremålet för denna öfverläggning vore för de båda skandinaviska rikena af lika vigt, hade Kongl. Maj:t till följe af riksaktens 5 § i nåder sammankallat förenämda blandade statsråd»)

» N. n:o 5441. »Combineret sv. og n. statsraad». 8 SR. +3 NR. Samma fråga. (»Da Gjenstanden for dette Möde var en Sag af den Beskaffenhed, at den angick begge de forenede Riger, havde H. M:t i Overensst. med Rigsactens 5 § etc.» som 13 Jan.)

2 Maj. N. n:o 5531. »Combin. sv. og. n. Statsraad». 7 SR.+ 3 NR. I Bodøfrågan.

21 Maj. N. n:o 5569. »Svensk og norsk combineret Statsraad». 6 SR.+3 NR. I Bodøfrågan.

30 Maj. Sf. »inf. H. M. K. uti statsrådet». 8 SR.+3 NR. Om mellanrikshandeln.

» N. n:o 5573 b. »Combineret sv. og n. Statsraad». 7 SR.+3 NR. Samma fråga.

16 Juni. N. n:o 5658. »blev holdet Statsraad». 1 SR. (utr.-min.)+3 NR. I Bodøfrågan.

19 Juni. N. n:o 5659. »blev holdet Statsraad». 1 SR. (utr.-min.)+3 NR. I Bodøfrågan.

17 Juli. Sf. »inf. H. M. K. uti statsrådet». 7 SR.+2 NR. Om Unionshandelsflaggans förande.

» N. n:o 5718. »Svensk og Norsk Statsraad». 4 SR. +2 NR. Samma fråga.

År 1822.

14 Jan. Sf. »Sammansatt svenskt och norskt statsråd» 8 SR. +2 NR. Om väganläggningar öfver gränsen m. m. Om statspensioners utbet. i bägge rikena. Om unionshandelsflaggans utseende m. m.

14 Jan. N. n:o 6009 a, b, c. »Combin. sv. og. n. Statsraad». 7 SR.+2 NR. Samma frågor. (»Da Gjenstanden etc.» som 17 Mars, dock åberopas ej RA. § 5 utan RA. § 7.)

4 Maj. M. »Förenadt sv. och n. statsråd». 9 SR.+3 NR. »Kongl. Maj:t, som i öfverensst. med RA. § 7 kallat sv. och n. statsråden till samfält sammanträde» gaf befallningar ang. kronprinsens utrikes resa.

» N. n:o 6291 b. »Combin. sv. og n. Statsraad». 9 SR. +3 NR. Samma fråga. (»Da Gjenstanden for dette Möde angick begge de foren. Riger, havde H. M:t i Overensst. med Rigs-Actens 7 § befalet: at combin. sv. og n. Statsr. skulde holdes».)

24 Maj. Sc. »Sammansatt sv. och n. statsråd». 8 SR.+2 NR. Rysk note om norska lappars åverkan å rysk mark.

» N. n:o 6348. »Combin. sv. og n. Statsraad». 7 SR.+ 2 NR. Samma fråga.

15 Juni. Sf. »Sammansatt sv. och n. statsråd». 8 SR.+2 NR. Om fri handel med Sydamerika.

» N. n:o 6455 a. »Combin. sv. og n. Statsraad». 8 SR. +2 NR. Samma fråga.

13 Sept. M. »Samfäldt sv. och n. statsråd». 7 SR.+3 NR. Om kronprinsens förlofning.

» N. n:o 6645. »Combin. sv. og n. Statsraad». 7 SR. +3 NR. Samma fråga.

18 Dec. M. »Samfäldt sv. och n. statsråd». 9 SR.+t. f. statssekr. Due och 1 norskt statsråd samt 1 t. f. norskt statsråd (= 9 SR +3 NR.) Om kronprinsens giftermål. Om en reklamerad dansk rymmare. Om negerhandeln.

» N.: underskrifvits af konungen och införts först på

År 1823.

9 Jan. N. n:o 1. »Combin. sv. og n. Statsraad». Samma personer närv. och samma frågor som 18 Dec. 1822. (Se ofvan.)

År 1824.

12 Febr. N. n:o 1249. »blev holdet Statsraad». 3 NR. + »Overensstemmende med Rigsactens § 5 var efter H. M:ts naad. Bef. af Höistsammes sv. Statsr. tilstæde» 3 SR. Utnämning af norsk Vice-Konge.

8 April. Sf. »Sammansatt sv. och n. statsråd. 10 SR. + 3 NR. Om mellanrikshandeln och unionel handelskomité.

» N. »Combin. sv. og n. Statsraad». 10 SR. + 3 NR. Samma frågor.

6 Maj. N. »Combin. sv. og n. Statsraad». 10 SR. + 3 NR. Om krigsdomstolar m. m.

År 1825.

24 Maj. Sf. »Sammansatt sv. och n. statsråd». 5 SR. + 2 NR. Komitébet. om mellanrikshandeln.

» N. »Combin. sv. og n. Statsraad». 3 SR. + 2 NR. Samma fråga. (prot. olika.)

25 Nov. Sf. »Sammansatt sv. och n. statsråd». 10 SR + 3 NR. Öfverläggning om handelstraktat med England.

» N. »Combin. sv. og. n. Statsraad». 10 SR. + 3 NR. Samma fråga.

År 1826.

27 Maj. N. n:o 1607. »blev holdet Statsraad». 3 NR + Wetterstedt (»indfandt sig efter H. M:ts naad. Bef. i Statsr.»). Ratifikation af gränstraktat med Ryssland.

År 1827.

4 Maj. Sj. »Gemensamt sv. och n. statsråd». 11 SR. (inkl. just.-råden) + 3 NR. Öfverläggning om stafflag för negerhandel.

» N. »Combin svensk-norsk Statsraad». 11 SR. (inkl. just.-råden) + 3 NR. Samma fråga.

1 Aug. Sf. «Sammansatt sv. och n. statsråd». 7 SR. + 2 NR. Om paschans af Tripoli nya fordringar.

» N. »Combin. svensk-norsk Statsraad». 7 SR. + 2 NR. Samma fråga.

År 1828.

16 Jan. N. n:o 77 a. »blev holdet Statsraad». 2 NR. + »Statsmin. for de udenl. Anl. indfandt sig med H. M:ts naad. Tilladelse i Statsr.» Om större norskt bidrag till kabinettskassan.

30 Maj. Sc. (i Kristiania) »sammansatt sv. och. n. statsråd. Närv.: af sv. statsr.:» 4 SR., »af n. statsr.:» 9 NR. (inkl. riksståth.). Kungörelser om en traktat med Ryssland ang. lösdrifvares behandling.

År 1829.

— — — — — — — — — — — — — — — —

År 1830.

9 Mars. Sf. »Sammansatt sv. och n. statsråd». 9 SR. + 3 NR. Ny konsuls-stadga.

II.

Källor och literatur.

Statsrådsprotokoll, svenska 1814—1830 i krigs-, kammar-, handels- och finans-, ecclesiastik-, samt justitieärenden. (K. Riksark.).
» hofkanslersärenden. (K. Riksark. och Utr.-Dep.)
» norska, Hovedprotocol 1815—1830. (N. Statsraadsafd. kansli).
» norska, Combineret Statsraad fr. 1824. (D:o).
Ministeriella protokoll 1815—1830. (K. Utr.-Dep.)
Riksens Ständers protokoll med bihang 1815—1830.
Storthings-Forhandlinger i Aarene 1814—1828.
Storthings-Efterretninger 1814—1833.
Årstrycket och Svensk författningssamling.
Love, Kundgjørelser, Placater etc.
Handlingar ang. frågan om revision af föreningsfördraget (1862).
Underd. Betänkande ang. revision af föreningsakten (1867).
Aktstykker ang. Revision af Foreningen (1862).
» vedkommende Spørgsmaalet om diplomatiske Sagers Behandling 1855—1891.
Grundlagarna i olika editioner (särsk. Naumanns 1862).

Allmän statsrätt:

Travers Twiss, The Law of Nations in Time of Peace (1861).
Bluntschli, J. C., Das moderne Völkerrecht (1872).
Wheaton, H., Eléments du droit internationel (1874).
Jellinek, G., Die Lehre von den Staaten-Verbindungen (1882).
m. fl.

Unionens tillkomst:

Alin, Den svensk-norska unionen (1889 ff.) [citeras Un.; recensioner i Sv. Hist. Tidskr. 1889, Nytt Jurid. Arkiv 1889 och 90 Ny Sv. Tidskr. 1890 m. fl.]
» Sättet för riksaktens antagande 1815. (Sv. Hist. Tidskr. 1887).
Bætzman, Karl Johan og Foreningsverket af 4 Nov. (Nyt Tidskr. 1886).
Blom, Norges Statsforandring i Aaret 1814 (1860).
Brömel, Die frie Verfassung Norwegens in ihr. gesch. Entstehung. (Bergen 1842).
Daae, L., Om Sars' Skrift »Hist. Indl. till Grundl.» (1882).
Nielsen, Y., Bemærkn. ved Sars' skrift »Historisk Indl. till Grundl.» (1882).
» Bidrag til Norges Historie i 1814 (1882).
» 1814. Det første overord. Storthing (1882 ff.)
» Kielerfreden (i Chra Vidensk. Selsk. Forh. 1886).
Rydin, Föreningen (se nedan).
Sars, J. E., Historisk Indledning til Grundloven (1882 ff.)
Skavlan, A., Indledning til Norges Statsdannelse i 1814 (1884).
m. fl.

Unionens statsrätt:

Aschehoug, Norges nuværende Statsforfatning (2 uppl. 1890 ff.; Del III. 1 uppl.); [cit. N. SF.]
» Om Unionskomiteens Udkast (1870); [cit. Un. Ud.]
» Den historiske Foranledning til at Gjenstandene for den k. Sanctionsret ikke fuldstændigere ere omhandlede i den norske Grundlov. (Chra Vidensk. Selsk. Forh. 1860).
» Historiske Oplysninger om Brugen af det kongel. Veto (Norsk Retstid. 1876).
Aubert, Særskildt Statsraad. — Sammensat Statsraad (1892).
» Grundlovens § 79 og det absolute Veto (ett par uppsatser i Norsk Retstid. 1883).
Berger, Om arfsrätten till Sveriges och Norges Riken (1877).
Dunker, Om den norske Constitution (1845); [cit. N. K.]

Dunker, Om Revision af Foreningsakten 1—2 (1866, 68); [cit. Rev.]
Ebbel, Om Unionsforslagets Betydning for Norge (1871).
Falsen, Chr. M, Norges Grundlov (1816).
Gaarder, Fortolkning over Grundloven (1845); [cit. N. G.]
» Om den Norske Constitution (1846); [cit. N. K.]
Gutachten der jurist. Fakultäts zu Christiania über das Sanktionsrecht (1882).
Hielm, C. W., Om Grundlovens Principer (1863).
Höjer, N., Statsförbundet mellan Sverige och Norge (1885); [cit. St. F.]
» Norges Storthing 1. (1882). [cit. N. St; rec. i Ny Sv. Tidskr. 1882, Sv. Hist. Tidsk. 1882 m. fl.]
Key-Åberg, Om konunga- och tronföljareval (1888).
Kjellén, Prins eller enskild man? (Ny Sv. Tidskr. 1890).
» Den norska landtvärnsklausulen (D:o 1892).
» Unionen I. (N:o 1 i Fören. Heimdals Folkskrifter 1893).
Maurer, Der Verfassungskampf in Norwegen. (Krit. Viertel Jahrschr. N. F. VI); [rec. i Norsk Retstid. 1884].
Munch-Ræder, Den norske Statsforfatnings Historie og Væsen (1841).
Naumann, Sveriges Statsförfattningsrätt (1880).
Retstidende, Norsk, Grundlovens § 25 (1875).
» Mossekonventionens 3:die art. (1881).
R. C. A., De ministeriella ärendena (1891).
Rydin, Föreningen emellan Sverige och Norge (1863); [cit. Fn.]
» Unionen och Konungens sanktionsrätt (1883); [cit. Un.]
Stang, F., Systematisk Fremstilling af Norges Constitutionelle Ret (1833).
» Om den kongl. Sanktionsret efter Norges Grundlov (Norsk Retstid. 1884).
Steenbuch, Bemærkninger over Norges Grundlov (1815).
Varenius, Om riksföreståndarskap (1891).

Historiska skildringar:

Bætzman, Det norske Statsraad 1814—1884.
Holst, Bodø-Sagen, udg. ifølge Storthingets Beslutning (1827).
Nielsen, Y., Norges Historie efter 1814; [cit. N. Hist.]

Nielsen, Y., Af Norges nyere Historie: Grev Sandels Statholderskab; [cit. Sandels Statth.]
» Af Norges nyere Historie: Grev Platens Statholderskab.
Récueil de lettres, proclamations et discours de Charles XIV.
Schinkel, Minnen ur Sveriges nyare historia IX ff.
Smaalehns-Sagen, udg. efter Storthingets Beslutning (1834).
Swalin, Konungens svenska och norska statsråd 1809—1814—1881.

Dessutom rörande Sveriges och Norges nyare historia: aktsamlingar, biografier, memoirer m. m.

Populära uppsatser och politiska broschyrer:[1]

Från 1814 och 15:

Skandinaviska Halfön under En Spira.
Et Blik paa Norges nuværende Stilling og Interesse (Sept. 1814).
Sebbelow, Om Norges tilkommende Regjeringsform.
Bemærkninger i Anledning af det norske Storthing, hidsendte fra Udlandet.
Forslag til de Forandringer i Norges Grundlov, som vilde blive nødvendige ved en Forening med Sverrig.
Falsen, Chr., Hvad har Norge at haabe, hvad har det at frygte af en Forbindelse med Sverrig?
En god Svensk, Ett godt ord till norrmännen. (Juni 1814).
Ström, P., Om Forbindelsen mellem Norge og Sverrig.
Réflexions d'un Suédois adressés aux Norvégiens 4 Okt. 1814 (enligt uppgift efter Carl Johans diktamen).
En svensk, Sändebref till Herr v. Holten.
Wedel-Jarlsberg, Tal 20 Okt. 1814 (Göteb.)
Réflexions d'un député à la la diète de Norwége (Sthlm).
Nansen, H., Bemærkninger over dictamen af A. G. Silverstolpe.

Från 1816—1825:

Til Storthinget i Anledning af Grlvns § 25 (1816).
Krogh, M., Bemærkninger om et Additament til Rigsacten (1821).

[1] Tidningsartiklar upptagas i allmänhet icke.

Tanker ang. Norges Statsgjæld til Danmark (1822).
Heiberg, Lettres d'un Norvégien.
[Broch] Politiske Aphorismer (1823).
[Peterson, M. C.] Bemærkninger over Constitutionforslag.
Flor, P., Bemækninger over Constitutionsforslag.
[Steenbuch] Ang. Ophævelsen af Grlvus § 79.
[Falsen, C. M.] Bemærkn. om Kongens Veto (1824).
[Steenbuch] Svar paa Bem. om Kongens Veto.
Nogle Ord i Anledning af Svar paa etc.
[Steenbuch] Svar paa Nogle Ord etc.
Petersen, P., Bedømmelse af Constit.-forslag med sær eget Hensyn til Ridderværdigheds-Indstiftelser og Kongens suspensive Veto (1827).

m. fl. skrifter om konungens veto.

Från 1826—1831:

Petersen, P., Udkast til Statuter for den Norske Ridderværdighed (1827).
[Anckarsvärd] En svensk mans sysselsättning 17 Maj (1828); (äfven öfvers. på norska med tillägg).
Anmärkningar vid En sv. mans syssels. etc.
—l—n, Var Conventionen i Moss 1814 en Capitulation?
En redlig svensks oväldiga tankar om konstitutionsfestens firande i Norge.
En Norrmansvän, Andra Historiska Fakta eller Norska Motsidan (sekv.).
Noli me tangere.
Är den norska Const. urspr. den samma, som den 17 Maj 1814 antogs?
En Normand, Betragt. i Anledning af 17 Maj (1829).
[Tidemand] Om de sammensatte Staters Foreningsmaade.
Syttende Maj og Politiet (1831).
Høitideligholdelsen af 17 Maj.

Från 1832—1859:

Mariboe, Om Storthingets Opløsning (1836).
En svensk medborgare, Undersökning af skälen att upplösa det Norska Storthinget.
[Johansson, J.] Om et nyt Foreningsfordrag, overs. af Sivertsen (1837).

[Björnstierna[On the moral State and political Union of Sweden and Norway (mot den skotske förf. Laing, äfven öfvers. å sv.; MDCCCXL).
Wergeland, H., Norges Konstitutions-Historie (1841—43).
Keyser, J. R., Norges Rigsvaaben og Flag (1842).
Forslag til Lov ang. Kongeriget Norges Flag.
Politiske Flyveblade (1848).
Beretning om festen i Chra 4 Nov. 1854.
Hartmansdorff, Anm. vid förslaget åsyftande ändr. i riksaktens föreskr. om den s. k. interimsreg (1856).

Från 1860 och 1861:

Lars Heyer, Bonde, Bønskrift til det 16:de ord. Storth. (1860).
[Dalman] La question Norvégienne.
[Montgomery] Svenska fredsord i norska frågan (ur Aftonbl.).
Norska frågan (ur Sthlms Dagbl. 17 Mars).
Saknade Tankar i stridsskrifterna om Föreningen.
Svar på en recension af »Saknade tankar etc».
Ekdahl, Norska frågans historik.
Lange, Recens. af Ekdahls N. fråg. hist. (Illustr. Nyhedsblad N:ris 46, 47).
Den svenske Adels Amalgamationsplan.
[Dunker] Flyveblad om Statholderposten (1859—60).
[Sparre, E. och Rappe, B.] Flygblad från östra sidan Kölen.
Rydin och Malmström, Flygblad i norska frågan.
[Hansen] Flyvende polit. Blade om vore Unionsforholde.
En universitslärare [Nordström] Unionsförhållandet.
Några ord om unionsfrågan och hennes behandling.
Tvende Breve om Begivenhederne i Norge 1814 (1861).
Rée, J., I Anledn. af de seneste Udtalelser om Begiv. i N. 1814. (Kbhn 1861).

Från 1862—1879:

Birkeland, M., Skandinavismen fra norsk Synpunkt (i Anl. af 50-Aarsfesten 17 Maj 1864).
Minne af Föreningshögtiden i Christianstad 4 Nov. 1864.
Hedin, Sveriges och Norges Förening (N:o 19 i Öreskrifter, 1864).
Mindeblad fra Femti-Aarsdagen af Sveriges og Norges Förening (1868).
Rosenberg, Hvorledes Norge blev selvstændigt (Kbhn 1866).

Det kgl. Forslag til ny Foreningsakt. Dets Behandl. ved den sv. Rigsdag i 1869 (1871).
Om Forholdet mellan Kongen, Statsraadet og Storthinget (1875).
Kongens Stilling i Staten (1877).
Berner, Folksuverænitetsprincipets Gjennemførelse i vor Grundlov (Nyt Norsk Tidskr. 1878)
» Flagsagen (bil. till Verdens Gang 1879).
Bjørnson, B., Flagsagen.
Aubert, Det norske Handelsflag.

Från 1880—1882:

Janus, Brev til en Bonde om Politik og Kongens Veto (1880).
Ring, Ole, Om det suspensive Veto ved Grundlovsforandringer.
Belsheim, Er Grundloven af 17 Maj eller 4 Nov.? (1881).
» Om Magtfordelingen i Grundloven og mod absolut Veto.
Bjørnson, B., Den norske Forfatningskamp.
» Vort Forhold til Sverige.
» Om Folkesuveræniteten eller det norske Folks Husbonds-Ret (1882).
» »Leve Kongen, Unionen — og Fædrelandet» (1882).
Rdd, Wergelands Monument (ur Östg. Corresp. 1881).
Brock, A., Om Vetosagen og det jurid. Fakultets Betænkning (1881).
Finnwid, Giv Agt! Vetosagen eller Statsraads-Sagen?
Vor nasjonale Skam (aftr. ur Verdens Gang).
Imødegaaelse of Vetobetænkningen.
Løchen, Før og nu.
Mejdell, Grundlovens § 112.
Raknerud, Sanktionsretten i Grundlovssager (1882).
Marcellus, Den norska konflikten.
[Hedin] Kampen mellem Norges Storthing og Regjering (efter Dagens Nyh. ur Dagbl. 1882).

Från 1883:

U., Ett »Inlägg» i Unionsfrågan (1883).
U., Den norska anarkien.
. . . d . . . Norges konung och Storthing.
» Hvem skall låta verkställa de domar, riksrätten fäller? (ur N. Dagl. Alleh.)

Blomstrand, Kan enl. Norges »Grundlov» ändring deri ske utan »Kongens» samtycke?
—l—, Norska Författningstvisten.
Gammal svensk, Sverige och Norge, d. v. s. Norge och Sverige 1814—1883.
Marcellus, Striden i Norge.
Bætzman, F., Rigsrets-Efterretninger.
» I Dagens Strid.
Fra 1814. Tale i Anledning af Foreeningen med Sverige.
En Forretningsmand, Er Kongemagtens Skibe brænte?
Mod det absolute Veto.
Vullum, Følgerne af 9 Juni.

Från 1884—1889:

Rydin, Riksrättsåtalet i Norge (Ny sv. Tidskr. 1884).
En svensk, Hvar äro vi nu? (1884).
Rigsretten og dens Dom.
Ring, Ole, Bestod Norge som et Kongerige før og under Rigsforsamlingen paa Eidsvold?
[Utheim], Folkets Husbondret eler stemmer Parlamentarismen med vor Grundlov?
Marcellus, Norska riksrättstragedien.
» Bidrag till den skand. unionens hist. efter 1814 (1885).
Drolsum, Norsk Standpunkt.
Sars, Unionsspørgsmaalet (Nyt Tidskr. 1885).
Y. N.[ielsen], Hvor ligger Tyngdepunktet i Begivenhederne 1814? (1886).
De norska konserv. fören:s Eidsvoldsutfärd (Wexiö 1886).
[Holmboe], Om det unionelle Spørgsmaal (udg. af Smaalen. konserv. Foren. 1887).
Eger statsföreningen på den skand. halfön någon framtid? (1889).

Från 1890—1892:

En svensk [C. E. L.], De diplomat. angelägenheterna (1891).
Vor Jævnbyrdighed med Sverige.
En Nordmand, Hvor ligger Faren for Unionen?
Berner, Norsk eller fælles Udenrigsminister?
Ibsen, S., Unionen.
» De to Udenrigsministres Samvirken.
Utheim, Vort Udenrigsstyre 1814—1891.

I Unionsfrågan, I—VI (1891—1892).
Hbg, Hvad har Sverige vunnit genom unionen (1892).
[Hedin], De ministeriella målen och unionen (n:r IV bland Art. och korresp. i Aftonbl. 1892).
Getz, Nogle Ord om »Sammensat» Statsraad (ur Morgenbl. 1892).
Hjärne, Unionsfrågan och Sveriges försvar.
Svensk Tidskrift 1892: åtskilliga uppsatser (äfven separat) af Hjärne, Morgenstierne, Kjellén, Varenius m. fl.
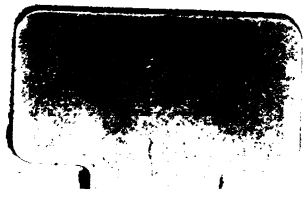
Ex. A. b. 8
2/10/04